

BÁRSONY ISTVÁN

VIG VILÁG

**MULATTATÓ TÖRTÉNETEK, KALANDOK, ADOMÁK
A VADÁSZ-, ERDÉSZ- ÉS GAZDAÉLETBŐL,
A FALU ÉS A PUSZTA VILÁGÁBÓL**

TARTALOM

A BALÁZSI RÉTEN
JÓ BARÁTOK
BORBOLYA RUCZÁZIK
BORBOLYA VADKAN-LESEN
A BÁTI KERÜLŐ
EGY KIS PUSZTÁZÁS
SZÜZDOHÁNY-HISTÓRIA
EGY JUHÁSZ, EGY GULYÁS, MEG EGY BUNYÓ
ESTÉTŐL HAJNALIG
AZ ELVÁLHATATLANOK
NERO HÓSTETTEI
AZ A KUTYA VRINYÁK
BOLDOG VISZONTLÁTÁS
HEKTOR
RÓKA A KÖRBEN
JÓKEDVŰ ERDÉSZ, ROSZSZKEDVŰ PAP
MORE, CSICSÓNÉ, ÁCSI, TANTI
HORTOBÁGYI KÉPEK
GRUS
BOSZSZÚÁLLÓ RÓKA
A PÁTER DUKAY VADDISZNÓJA
FEBRUÁRIUSI ÉJ
A TILALMASBAN
A TANUSÁGTÉTEL

A BALÁZSI RÉTEN.

Egy nagy csapat vadrucza szállt ki a balázsi rét egyik távából, nem messzire a Kurjantótól.

Gyönyörű tőkeruczák voltak, nehézkes röpüléssel fordultak egyet a tiszta levegőben, azután leereszkedtek nagy lomhán a tóra. Afféle reggeli sétaröpködés volt az.

Pál úr megállott s szívrehatóan nézett rám. Ez volt a tekintetében: »Ugyan, ne hagyjuk már itt szegényeket!«

Már mint a ruczákat. Pál úrnak tudniillik szenvedélye a rucza. Nincs őneki egyéb érdemes vad ezen a világon. Ha egy vadkacsa száz öl magasan átvált fölötte, ő megösméri kedves madarát a lába mellett elúszó árnyékról s szerelmes vágyakozással pislant fel rá. Neki az az élet legigazibb boldogsága, ha egy jó lövéssel lekaphatja az előtte felszálló ruczát s hallja, mekkorát csuppan a nagy kövér madár, amint a lápi sáron elvágódik.

- Elmennék »keríteni«, - szól Pál úr tétovázva; attól tart, hogy hátha leszavazom.

- Teljék kedve, Pál úr.

Emberem elindul, én meg beállok a káka közé, a térdig érő sűrű iszapba. Amíg odaérek, egyik sárszalonka a másik után csap fel előlem s szortyogó hangját hallatva villan beljebb. Most irgalom adatik nekik; egy korai lövés elzavarná a Pál úr ruczáit.

Ott megy a derék férfiú a domb alatt, a sás-zóna szélén.

Termete hajlott, de annál ruganyosabb a lépése: ahhoz szokott, hogy reggeltől estig járja a zsombikot.

Fel sem veszi az éles sást, a hegyes nádat, a szúrós kotut, mezítláb mászkál rajta.

Langyos őszi nap csókolgatja az öregedő földet; előttem a csendes tó, apró rigyásaival, megmegcsillanó tükörvizével; mellettem egy jó futamodásnyira a Kurjantó hosszasan vonuló homokdombja. A futóhomokot megkötötte rajta az akác, meg a nyárfa; szőlőültetés foltjai tarkítják a domb sárga talaját. Igazi, tökéletes zöldet csak idelent látni a balázsi réten, ahol az apró tavak környékén hallani, hogyan rugtat végig titkos vízi utakon egy-egy láthatatlan szárcsa.

Vajjon hol van Pál úr?

Bent czaflat a tó túlsó oldalát környező nádasban. Az ott a magyar bambusz-erdő. Néhol két ölnyi magasra is nyúlik, aljára pedig örökös félhomály borul. Minden kis fuvalom megingatja a nád hajlós szálát, attól egymásra fekszik a pihés nádbuga s örökké mozgó ernyőt alkot. Pompásan hűsölhet alatta a nádas banditája, a pusztai róka.

Egy vörös gém emelkedik ki a nád széléből, jó messzire innen. Azt Pál úr zavarta fel. Megjegyzem az irányt. A gém recsegő fagóthangokat hallatva, lomhán kanyarodik visszafelé, de még nem teszi meg az egész fordulatot, máris ijedten dobban meg a légben, csapkodja a szárnyát, lecsüngeti hosszú, pipaszárlábát, nagyot nyeffen s lehullajt valamit arra a tájra, ahol épp' akkor Pál úr csörtet előre a nád közt.

Dehogyan csörtet!... Úgy csúszik, mint a menyét; csakhogy a menyét több figyelemre méltatná az előtte felröppenő nádi verebeket. Feje fölött barna parti fecskék gyülekeznek; amerre a ravasz vadász mozog, kihajtja a nádból a tömérdek szunyogot, az csalogatja oda a sok fecskét. Pál úr csupán csak arra ügyel most, hogy minél halkabban sikkasztja át magát a sűrűség.

Érti ő azt. Ha egy erősebb szellő lendül, az neki sokat ér; attól zúgás, szöszmötölés támad a nád között: nem tűnik úgy föl, hogy sulyos lépések taszítják félre helyéből az ingó-ringó erdőt.

Hallgat itt most minden. A gém már régen elszállt, alig látom a meszszeségben, de ah, hirtelen gyöngé suhogást hallok mögöttem: hát nem a tőszomszédságomból rebben fel egy lenge szárnyú hófehér madár? Egy kis selyemgém. - Tulajdonképen zsömlyesárga, de mikor röpül, majdnem olyan fehérnek látszik, mint a kócsag. Némán vált át a tó másik oldalára s félelem nélkül ereszkedik le ott.

Pál úr a pocsgóból a mély vízbe ereszkedhetett már azóta. Először féllábszárig, azután derékig. Kitelik ám tőle. Elképzelem, hogyan köti fel a nyakába a tarisznyáját, hogyan emelgeti minél magasabbra a puskáját; fejét előre nyújtja, szeme majd kidülled, amint be-furakodik tekintetével a keskeny vízi ösvény rejtjeibe. Nagy alak ám Pál úr!

Most már nem üt zajt a mozdulataival; vízben gázol, az elfogja a lépése zörgését. Egy-egy csobbanás vagy loccsanás hallik utána, mint mikor a hal kipattan a tóból és újra visszahull rá.

Szinte látom, hogyan ácsorog időnkint, hogy tájékozza magát.

Ha kiér a nagy nádból, bejut a kákás területre, ott már közel lesz a tóhoz, ahol a ruczák vannak.

A hosszas mozdulatlanság megnyugtatja az egész környéket; a törpe bűvár, amely a gyanus locsogásra félénken bujt meg az imént a cseretben: halkan kitytyegve jelenti magát és siető evezéssel igyekszik ki a rónavízre.

Véletlenül lenézek az iszapra, a melybe egészen besüppedt a lábam. Nem iszap az már; a megbolygatott láp kieresztette nedvességét: - kis tóban állok. Egy nyomoruságos barna féreg erőlködik a víz színén, hogy a közelembbe jusson: egy éhes piócza az.

Ah, ebben Pál úrnak lehet most igazi bősége!

Eszembe jut a pióczaszedő ember, akit mindig itt lehet találni a balázsi rétben. Kimondhatatlanul rongyos alak; egy kis vászonzacskót czipel a botja végén, a lábaszára csupasz. Be szokott állani a tóba, ott lesi, hogy mikor lepik el a lábát a vérszopó csúf kis bestiák. Mikor kellemetlenné kezd válni a dolog, kiemelgeti lábát a vízből s nagy meglepéssel szedegeti le rólok a zsákmányát. Azt azután kilószámra adja el Budapesten a gyógyszertáraknak.

A barnás-zöld víz mélyén Pál úr is láthatja most a pióczák nesztelen mozgását. Hogy lopakodik felé a vérszomjas had!... Karcsú, hajlékonytestű, piczi kigyó az valamenynyi. A nádtorzsokról is leválik egy-egy; úgy húzódott meg eddigelé ott, mintha házatlan csiga-biga volna. Most valamenynyi arra igyekszik, ahol a víz hullámvázából vendég érkezését sejtethi. Valaki friss vért hozott a réti pióczáknak...

Pál úr felsziszszsen s lassan emeli meg egyik bokáját; gyakorlott kézzel simít végig rajta s lesodríttja a megragadt pióczákat a vízbe.

Van egy, amelyik már nagyon is otthon érzi magát, azt úgy kell letépni, hogy vele szakad a bőr felülete is. Azon a ponton kiserked a vér. Most már akarva, nem akarva, tovább kell onnan menni, mert a vérizre ezer piócza lepné el pár perc alatt a katasztrófa helyét.

Pál úr a káka közé búvik s a róka furfangjával csúszik előre, amíg csak ki nem lát. Akkor ott van a nagy falka rucza előtte a tavon; a nádkotukon szárnyokat szétterjesztve sütkéreznek; némelyik tótágast állva kereskedik a mocsár mélyén; de egy pár vén gácsér neszel már valamit, kinyújtott nyakkal hallgatózik s egész figyelme azon a kákafolton van, amelyben a vadász rejtőzik.

Nem szabad tovább várni. Erős pukkanás zúg bele a néma nádasba, utána nagy robajjal kél ki a tóból a temérdek rucza; szörnyű keveredés van közöttük; fordulnak, emelkednek, tömegbe verődnek, azután susogó-sívító, gyors röpüléssel húznak el valamerre, mind ugyanegy irányban, ők tudják, hogy hová, ahol bizonyára valami csöndesebb tóság van.

*

Lihegve értünk a Kurjantó homok-dombjára.

Pál úr öntelten czipelte mellettem az ő két ruczáját s gúnyosan pislogott felém, aki már harmadfél óra óta hiába kajtattam itt egy keserves nyulat.

- Hány nyúl van itt mindössze, Pál úr? Kértem tőle tréfába fojtott elkeseredéssel.

Megdörzsölte borotvátlan állát s mondá:

- Van itten vagy kettő...

Két nyúl egy fél napi járó földön!... Pedig Pál úrnak tudni kell azt. Névszerint ismeri ő a fülöpszállási határ minden nyulát.

- Akkor hát tán ne is vadásznánk tovább.

- Amott a jó »enyhely« ni!

Pál úrnak ép úgy gyöngéje az »enyhely«, mint a »tütü«. Árnyas akácok alá vezetett, ahonnan elláttunk meszsziire, végig a csöndes balácsi réten. Lent, a rét szélén, kéklő káposztaföldek voltak, ott sok lehetett a rajzó szunyog, mert minden fecske ott csapongott. Mi körülöttünk gyanus aranylégy dongott; Pál úr előtt egy zománczos czingolány szállt fel a meleg homokról s félig szökellő, félig repülő lendüléssel igyekezett arrább.

- Jó meleg van, Pál úr!

Se szól, se beszél, csak elővesz a tarisznyájából egy tele üveget. Az orrom alá tartja. Bor van benne!

- Hm! ördöge van Pál úr, - de ehhez víz is kéne.

- Víz kéne? hozok én! - szólal meg erre valaki a magas fű közül. - Az egész Kurjantóban sincs olyan forrás sehol, mint az én kutamban.

Egy töpörödött emberke állott fel a bűvőhelyéről. Keskeny, vékony termete szinte össze-horpadt a saját gyöngye vállai súlyától; lengő, ezüstös haja arasznnyira csüngött kucsmatetejű kalapja alól. Hanem az arcza vidám volt, mint egy húsz éves legényé.

- Kicsoda maga, bácsi?

- Kakas András vagyok, megkövetem az urat.

Megszortyogtatta a pipáját, egyet pördült s mire jól körülnéztünk, már itt volt egy nagy korsó vízzel.

- No, Kakas András, az Isten éltesse kendet; ímhol egy pohár jó borocska.

- Köszönöm, köszönöm! bár mindig így éltetne.

- Ugyan mióta élteti már, ha meg nem sértem a kérdezőssel?

- Nem is a kérdőzés sért, hanem az évek sokasága.

- Vajjon hány az a sok?

- Majd száz!

- Nono, bácsi! nem tódít egy kicsit?

- Engedek belőle, ha épen muszáj lenne.

- Hát aszszony van-e a háznál?

- Van egynehány.

- Tyhű! Fékom! csak nincs kend török hiten?

Legyintett egyet. - A többi a fiaimé, - mondta.

- Vagy úgy! hát az öreg anyjok hány esztendő?

- Hajh! az még menyecske! (hányivetien rántott egyet a vállán).

- S mióta vannak együtt?

- Minek tagadnám? Van már vagy negyven éve. (Sugva.) De nem ő vala az első!

- Meg kéne kínálni őt is egy ital borral.

Megint lökött egyet a vállán: - Nem igen jöhet, mert éppen köszvénykedik. (Hamisan mosolygott.) Oszt' lám, féltem is egy kicsit...

A felséges őszi verőfény meg akarta mutatni, hogy milyen is volt a nyár. Csupa öröm volt itt hűsölni s elröpíteni tekintetünket az örökké imbolygó nádbugák barna mezősége felé, amely között ködbe vesző távolságban egy kazal ágaskodott a gémelek szállása táján. Ott puha, bársonyos lápi mezőség van. Aki odatéved, a nedves, süppedő talaj dús füve közül legfeljebb néhány bogarászó sordélyt rebbenthet föl; az apró szárnyasok felülnek mind a kazal tetejére, de onnan is csakhamar tovább röpködnek, ide talán soha többet vissza se jönnek, hisz' az ő utjuk most már a költözés nagy útja.

- Mióta van itt, öreg?

- Vagy huszonöt éve van már annak.

- Jobb világ lehetett itt régen.

- Egyforma a világ. Régen is szegény ember volt a szegény ember.

- Hát Fülöpkén (Fülöpszálláson) mikor volt utóljára?

- Akkor, amikor legutóljára! Nem is mék oda többet. (Notandum, egy jó félórára volt a község.)

- Tán csak nem haragszik a Fülöpkeikre?

- Nem én, de igen öreg vagyok, nem nekem való a lótas-futás.

- Hát oszt' hogy él itt, ameddig meg nem hal?

- Szőlőt kötöztetek: eltelik a tavasz. Learatgatom a kis földemet; elmulik a nyár. Szüretelek: oda van az ősz is. Azután következik a tél: begyujtok, melegszem. Így oszt' elfogy lassankint az élet.

A borunk is elfogyott. Ideje volt, hogy felczihelődjünk.

- Isten áldja meg kendet, Kakas András.

- Áldja meg az Isten magokat is. Szívesen látom ám akármikor; látják, van itt minden.

*

Nemsokára már jól lent jártunk a balázsi réten. Hogy visszazanéztam a Kurjantóra: már csak elmosódott alakja látszott Kakas Andrásnak az akácztos táján.

JÓ BARÁTOK.

A keskeny agyagos úton, amely halványsárga csíkkal húzódik fel rézsútosan a Szent Orbán-kápolnájához, két szürke alak haladt egymás mellett, lassú ödöngéssel.

Borbolya kántor volt, meg Bandi, a számara.

A pinczébe mentek együtt borért, a mint régtől fogva kötelességök volt minden szombaton délután.

Nagyszerűek ezek a falusi szombat-délutánok. Már érezni egy kicsit a vasárnapot, az emberek rendbe szedik a házak tájékát, kisöprik az udvart, itt-ott meszelnek, kivált a pitvar elején, a hol leghamarabb szemet szúrna a tisztátalanság. A mezei munkából korábban megjön este a gazda; ma már bele se fogott olyanba, a mit estig el nem végezhetett, hisz' holnap úgy se folytathatná, mert a holnap nap az Úristené.

Borbolya megigazgatta a csacsi hátán a csobolyókat; most még üres volt mindakettő, hát vidáman kapkodta fejét a jámbor állat.

A szőlőhegy aljáról visszsanézett a kántor, úgy rémlett neki, hogy a háza előtt, amelyet jól láthatott a völgyben, még folyvást fenyegető mozdulatokkal integet felé a felesége.

Szinte a hangját is hallotta, mint az imént, amikor felczibálta édesded szunynyadozásából: »Már megint alszol? te Mátyás király restje! Mit iszol holnap, ha nem még a pinczébe? Halálba üldözöl, vesztetre törsz; azt szeretnéd, hogy még a hegyre is én czaflassak helyetted, úgy-e?!... «

A sárkányhangok még jobban kísértették ma, mint rendesen. Elöntötte a méreg s jót húzott a csacsira; de mikor Bandi ijedt hőköléssel akart befarolni a venyige közé, lecsillapodott s kérlelni kezdte: »nono szivem! nem téged gondoltalak!«

A csacsi lekonyította a fülét, meglóbálta rosszszul vedlett fejét s nem törődött azontúl mással, csak a pöcsikkel, amely egyre oda csapkodott a vékonyához. Máshol úgyse tudott volna beleragadni a sűrű számárszörbe.

Csöndes volt az egész szőlőhegy. Így nevezték, pedig a domb-mértéket is alig ütötte meg. Még csak egy gyümölcsöt szedő fehér cselédet se lehetett látni; a kerülő bizonyosan valamelyik gádorban nyújtózkodott, bátran pusztíthatta a rigó a gohért.

Lépésközben nagyokat kanyarított Bandi a hátsó lábaival, úgy akarta ledörzsölni magáról a vérszívó rovar. Egy helyen egy jókora csiga mászott előttük az úton: Borbolya gyöngéden félrepiszkálta, nehogy rálépjenek.

Jószívű volt az istenadta s ha a maga sorsára gondolt, minden gyámoltalanság meghatotta.

Mikor a csiga mellett elmentek, dörögő hangon biztatta a nyálkás állatot: »csigabiga nyújtsd ki szarvad, mézet adok enni, tejet adok inni;« de biz' a csöndes jószág nem akart neki szót fogadni, hát megint csak visszaterelődött a figyelme a kedves csacsijára, azt czirógatta, dédelgette.

Nem ok nélkül szerette a csacsit.

Valahányszor az aszszony megharagudott: vagy egyik vagy másik »házbelin« töltötte ki az indulatát. Sok verés jutott a szegény csacsinak s olyankor Borbolya csak is azt nézte, hogy amenynyire lehet, ne éppen a képébe kapja a röpülő poharakat és tányérokat. Körülbelül egy fátum üldözte mindakettőjüket.

Menynyire megbánta már, hogy elvette ezt a jómódú özvegyet!

Micsoda dolog is az, hogy minden falat ételét, minden pohár borát felhánytorgatja?!

Kivált a bort, mert az igazán sok fogyott.

A Borbolya tiszte volt tudniillik a pinczekezelés. Az aszszony a hájától már alig tudott járni, nem tehette meg minduntalan a hosszú utat, hát kénytelen volt a pinczét az édes urára bízni. Mikor látta, hogy Borbolya berúgva kerül elő a csobolyókkal, csúnyán leszidta s következő héten - ellenőrzőnek - elküldte vele a cselédjét is.

Akkor meg mindketten részegek voltak, mire megjöttek, s mi több, az egyik csobolyó tartalmát is megitták az úton.

De így már okosabb volt Borbályát magában eresztetni.

Erős figyelmeztetések szokták a pinczébe való kirándulásokat megelőzni:

- Ha leiszod magadat, elém ne kerülj, mert megfojtalak!

Borbolya oszt' nem is került elő két napig, amíg tudniillik tartott a csobolyókban.

Őt hadd vitte volna az ördög, de a csacsira szükség volt a háznál, mert az hordta a jó vizet, meg zöldséget kellett volna szállítania a szatmári vásárra.

Efelé zavar nemcsak egyszer történt.

A folytonos kalandozásban Borbolya meg a csacsi nagyszerűen öszszeszokott. A legjobb barátok lettek. Ha egymásra néztek, bátorítás volt a tekintetökben. Hasonlítottak abban is egymásra, hogy mindketten iszonyodtak aszszonyuk rikácsoló sárkány-hangjától s mindketten örömet éreztek a csobolyók láttára, mert azok, - így szombat-délután - ideiglenes szabadulást jelentettek a rabszolgaság alól.

Borbolya százszor megszökött volna már, ha ez az egyetlen szombati kárpótlása nincs; de azért a kárpótlások mellett is gyakran kitört belőle az elfojtott boszúság.

Mikor a szőlő garádja mellett bandukolt néha, rájött a rossz óra s toporzékolva harsogta a csacsi fülébe:

- Előbb-utóbb kihoz a sodromból! vérét iszom!

Hanem e helyett folyvást csak a borát itta; még a csacsit is rászoktatta; gyakran juttatott neki egy-két pohárra valót.

Nem is hinné az ember, milyen okos tud lenni egy számár. Bandi lassankint úgy megszokta a bort, hogy holmi névnapokon bátran helyettesíthette volna a kántort.

Nyilván hozzátartozott ez is a barátságukhoz.

A remek őszi verőfény ugyancsak pörkölte őket. Mikor a galagonyabokrok közt megvillant a présház fehérsége: Borbolya megcsiklandozta a barátját:

- Siess egy csöppet, szívem!

Biztatás se kellett a számárnak, oldalvást kacsintott Borbolyára. Ha egy mesemondó látta volna őket, azt gondolta volna: »Ni, itt megy Argyilus királyfi, mellette pedig az elváltozott Tündér Ilona, a ki majd egy varázsló szóra visszazakapja gyönyörű alakját«.

Borbolya a pinczénél levette a csacsi hátáról a csobolyókat s eltünt a gáadorban.

Bandinak se kellett több; meghengergőzött a puha fűben, azután őznek való pákosztossággal csipkedte meg a szőlőleveleket. De nem ízlett neki a kesernyés savanyúság, hát bevette magát az aljban fejesedő káposzta közé s ott habzsolta a hamvaskék levélfületeket s még a káposztatorzsát is megharapdálta hozzá.

Ez volt oszt' az igazi élet.

Mindenféle apró madár röpködött a bokrokon; az ősz már becsalogatta a kis csattogó szárnyasokat a mézédés bogyók országába; a sövény rőzséje közt szünet nélkül pörcögött egy kis ökörszem, amelyet érett dohányhoz hasonló színe láthatatlanná tett a rőzse barnaságán.

A pincze előtt jókora almafa terpeszkedett, vékony galyacskáira fehér molyhos pille rakta le tojásait; a fa tetején egy pár száraz ág volt, odatelepedtek a húrosok, mielőtt le mertek röppenni a csalogató érett fürtökre.

Bárcsak örökké tartott volna minden ilyen szombat-délután!

A csacsi nyugodtan legelt, egyszer csak a pinczegáadorból kidongott egy búbánatos nóta. Bandi ismerte ezt a hangot, lecsapta a fülét s oda koczogott az ajtóhoz; azzal pedig épen elfogta a hanyatló nap minden sugarát a pincze torka előtt.

- Ki van odafent, hej?!... nem tudsz köszönni? paraszt! - mordult fel a kántor. Egy kicsit borízú volt a hangja, de egy csöppet sem boszús; inkább még újra danolni kezdett:

»Gyere be rózsám, gyere be!
Csak magam vagyok - ide be!«

A csacsinak tán megcsiklandozta egy sugár az orrát, elég az hozzá, hogy nagyot tüszszentett s élesen kivágta a magas »i«-t, azután meg az »á«-t.

- Jövök már, jövök! - biztatta alólról Borbolya. Hallatszott, hogyan zörög a bádoggal. Üvegből valót használt azelőtt, de azt mindig össze találta törni, mire a csobolyók megteltek.

Nemsokára felczammogott a pinczéből s amint a napot meglátta, nagyot kurjantott:

- Mégis szép a világ, te Bandi!

Csak hogy Bandi ilyenkor már nem elégedett meg a pusztá hízelgéssel. Addig döfölte, harapdálta a kántort, amíg a kalapjába nem töltött számára egy porció italt. Bandi nagy élvezettel szürcsölte fel, s mikor a szeszecske elfogyott, nyiffant egyet s kirugott utána.

Gyönyörűen el voltak készülve mindketten.

Ha ezt a kántorné aszszony látta volna!...

A zöld színnek még talán sohasem volt ilyen felséges egybeolvadása az érettebb színekkel. Valami nagyszerű tarkaság ömlött el a tájon, a felhők buján ölelték mezítelen keblökre a napot, amelyből magasztosan áradt szét a világon a menyországi láng.

A két elnyomott, egymásra utalt lényt mélyen meghatotta a természet csudaszépsége; a csacsi az almafa kevés árnyékot adó lombjaira veté bágyadt szemét, Borbolya pedig könnyezve ölelte meg örömeinek s bánatainak ezt a négy lábú részesét.

Még sohasem érezte anynyira a szükségét, mint most, hogy szívét egy jóbarát előtt egészen megnyissa; de az is igaz, hogy még egyszer sem nyakalt a lopóból olyan fenntartás nélkül való őszinteséggel, mint ezen a gohért érlelő őszi délután.

Világosan hallotta, mikor egy húros, amely éppen le akart szállni az almafára, riadozva szólt a társainak: »nini, egy részeg ember!«

Káromkodni akart, de egy vörösszárnyú rókapillangó a torzonborz bajusza közé akadt s ott vergődött pár másodpercig. Borbolya azt hitte, hogy apró tündérujjak czirógatják s mosolyogva dadogta-hebegte: »no még!«

Semmi kétség se lehetett az iránt, hogy a fecsegő húros igazat mondott.

Még csak az hiányzott, hogy a felhők egy vén aszszony alakját öltsek magokra. Borbolya a vén aszszonyban a nejére ismert s fogcsikorgatva fenyegette a felhőt.

- Nem fogok tovább túrni! Most lesz csak haddelhadd! Most lesz, a mi még nem volt!...

Felcsatolta a csobolyókat a csacsi hátára s nagy nehezen maga is rákapaszkodott a szegény fülesre. Az bizony nem volt bolond, hogy enynyit czipeljen, inkább meg se mozdult.

A kántor leszállt róla s úgy vezette lefelé, botorkálva. A csacsi is botorkált. A csigabiga még akkor is ott őgyelgett az útszélen s ugyancsak csudálkozott, mikor a két pajtás eldülöngőzött mellette.

- A mi volt, az nincsen többé! ordított Borbolya s arrább rúgta a csigabigát.

A faluban kitértek előle az emberek; a kuvaszok megugatták, a gyermekek pedig utcáhozszat futottak utána, úgy nevelték. Még a csacsi is rákezdte egy párszor a maga nótáját.

Már látszott a ház, a hol Borbolya lakott; a ház előtt valaki csipejére tett kézzel várta őket.

- No, mit ordítoztok úgy? kérdezte az a valaki, amikor megállottak; talán megint berugtatok?!

Női hang volt - de sárkány torkából hangzott.

Borbolya inogva hátrált a csacsi mögé s onnan nyöszörögte dadogva:

- No Bandi! hallod-e Bandi!... szólj már te is, te Bandi!...

A csacsinak eszébe juthatott, hogy odafent a hegyen megcsiklandozta volt az orrát egy sugár: nagyot tüszszentett s megint kivágta élesen az »i«-t, utána meg az »á«-t.

BORBOLYA RUCZÁZIK.

Ez a borbolya valóságos legendai alakká vált már előttünk.

A mi furcsaság a vadászéletben megeshetik, az ő vele mind legalább is dupla kiadásban esett meg, s oly történeteket is beszéltek róla, a melyek hajmeresztő hatással voltak a hallgatóra. Különben el lehetett róla hinni mindent. Csontos alakja hivatva lehetett volna arra, hogy minél több terhét viselje az életnek; s ezenkívül türelmes mivolta azt okozta, hogy mindenki tódította az ő viselt dolgait, mert nem kellett attól tartania, hogy Borbolya egyszer megsokalja a tréfát s a botja vastagabb végét mutogatja az incselkedőknek.

Ez szolgáljon a derék ember körvonalos jellemzésére; de a mit most elmondok róla, az színültig igaz, megtörtént.

Kántor létére elég nyugodalmas életet élt; dolga kevés volt, ráért barangolni, s a kik a mezőn látták, tanuskodhatnak róla, hogy soha se hiányzott válláról a puska.

Isteni nyugalommal botorkált végig a réteken, a szántáson, a tallón; néha felugrott előle egy-egy nyúl, ha észrevette, rálőtt; volt eset, hogy agyon is puffantott egyet. Ilyenkor büszkébb volt egy grandnál s hazamenet úgy lóbálta, fitogtatta zsákmányát, hogy mindenkinek észre kellett vennie aznapi vadászata nagyszerű eredményét.

De ha valami szárnyas vad került eléje, arról egyáltalában nem vett tudomást. A kövér fűrek csak úgy zurbolták körülötte a levegőt; néha majd hanyatt vágódott ijedtében, mikor egy csapat fogoly nagy riadással röppent fel előle, de azért ő nem lőtt se fűjre, se fogolyra. Egyáltalában nem tudta a madarakat röptében löni.

Egyszer a »Pocsogó« szélén mégis elragadta a szenvedélye. Egy nagy tőkerucza szállt ki előle a sás közül, hápogva, s Borbolya, a ki akkor már egész délután hiába csatangolt, ráduplicált. Az isten tudja, hogyan történt, elég az hozzá, hogy a pompás gácsér lekalimpált a levegőből s nagyot czuppanva potytyant bele a sekély vízbe.

Ucczu! neki rugaszkodott a kántor s vágatott oda, a hol a ruczát leesni látta. A gácsér nem volt sehol; csak szárnyalva lehetett s nyilván elúszott. Borbolyát néhány perczre sóbálványnyá változtatta ez a csapás; de hirtelen feltámadt benne a makacs düh, mely azt harsogta fülébe, hogy a rucza az övé, ne hagyja: s abban a reményben, hogy az alattomos állat valamelyik szomszédos zombikban lapult meg, vadul kezdett körben száguldani, hogy kiriaszsza.

El lehet képzelni, hogy milyen figurává változott már a tizedik ugrásnál. A sárgás mocsárvíz felcsapott a nyakáig s öszszefente, benedvesítette a ruháját. Addig szeleskedett, amíg elcsúszott s beleszorult a lába egy lyukba, orrabukott, s úgy került megint felszínre, feketén az iszaptól, mint egy szerecsen. Hozzá erősen fűjt és prüszkölt.

Ez a nagy láрма és szokatlan zenebona alaposan megháborgatta a »Pocsogó« csendjét. A síkvíz környékén levő nádasból egyenkint és párosával kezdtek kiemelkedni a libanagyságú tőke-ruczák s úgy kóvályogtak Borbolya felett, hosszú nyakokat tekergetve, mintha fejcsóválással akarnának kifejezést adni ily viseleten való megbotránkozásuknak.

A kántor, miután puskája beázott, szégyenkezve czammogott ki a vízből s lehetőleg félreeső utakon vette hazafelé a direkciót. De a »Pocsogót« jól megjegyezte. Látta, hogy ez az alig tíz holdnyi lapos valóságos gyülekező helye a környék vízi vadjának; tapasztalta, hogy minden szárnyas vad közül egyedül a rucza az, a melylyel fegyverrel a kézben el tud bánni, s feltette

magában, hogy ezentúl a ruczázásra adja magát, kipusztítja a »Pocsogó«-ban tanyázó egész rucza-kolóniát.

Otthon elmondta élményét a feleségének. Hallgatott volna vele, de egyrészt magyarázatot kellett adnia nyakig sáros állapotáról, másrészt az a dicsőség, hogy ruczát lőtt, ámbár nem hozta haza, megfojtotta volna, ha nem beszélhet róla.

Csak azt érte el vele, hogy az aszszony kinevette.

- Te?! - mondta, - te lőttél volna ruczát? Bizonyosan álmodtál, jó ember. Talán kidobtak valami korcsmából, vagy pedig oly helyen jártál, a honnan egy rocska mosogatóvízzel riasztott el a gazda!

Méltó párja lehetett volna ez a menyecske Xantippének.

Borbolya nem is válaszolt. Végignézett élete párján s megesküdt magában, hogy megmutatja ő, kinek van igaza.

Másnap kiment a »Pocsogóhoz« esti húzásra. Elvitt egy pár tuczat történyt s mind elpuffogatta. Nagyszerű idő volt, a ruczák gyönyörűen jöttek, lomhán suhogtatták szárnyokat a langyos nyári levegőben s szép köröket csinálva, kanyarodtak erre-arra, a nádas fölött. Borbolya célba vette az elsőt, a mely lőtávolságra jött s meghúzta a ravaszt. A dörgést kétszer is visszazaverte az átellenben levő szőlőhegy. De a mint a lőporfüst elszállt, látni lehetett, mint emelkedik a szép kövér vadrucza gyorsított szárnycsapással a felhők felé s lassankint egészen elhangzott susogása.

Kezdetnek ez nem valami biztató volt. De hisz' a gyakorlat teszi a mestert, s a zsidó is megverte a fiát, mikor először nyert - gondolta a kántor.

S-s-s-s! hangzott megint a háta mögött az ösmert szárnysuhogás. Piff-puff! gyujt oda Borbolya; a rucza ijedtében leküldi névjegyét s azzal szelel, amerre kevesebb a láрма.

Ettől kezdve egyik lövés a másikat éri, a nagy testes tőkekacsák majd leverik a kántor fejről a kalapot; Borbolya megszelesedik a folytonos tüzeléstől, a tökéletes eredménytelenségtől s a míg csak teljesen be nem sötétedik az idő: vakon lövöldöz arra, a merre ruczát sejt.

Otthon gondoskodnak róla, hogy a fáradalmak után meg legyen fűszerezve a pihenése. Neje eléje áll s foghegyről adja neki tudtul, hogy nincs vacsora. A ki éjszaka csatangol, az gondoskodjék magáról; tisztességes házban, faluhelyen, nem szokás éjjel sütni-főzni.

Mínthogy pedig még csak kilencz óra, a szomszédok mind ébren vannak s hallgatják Borbolyánét, a ki így végzi be a mondókáját:

- Hát hol van az a rucza? talán bizony megint azt fogod füllenteni, hogy lőttél egy tuczatot, de mind elvesztetted. Minek is vesz a kezébe puskát ilyen tintásujju ember? Nem ég ki a szemed, hogy világcsúfjára ilyen nevetséges vadász vagy? Előbb-utóbb valami mezei munkást fog meglőni a boldogtalan!

Borbolya magánkívül volt. Másoktól csak tűrte a tréfát, de a felesége komoly dorgálása kegyetlenül fáj neki. Érthetetlen szavakat dohogott s lefeküdt éhesen.

Egész éjjel nem tudott aludni. Folytonosan ruczahápopagást hallott képzeletében; nagy szürke szárnyu gácsérok legyezték, majd kiverték a szemét. Úgy rémlett neki, hogy nem is hápopág az, a mit művelnek, hanem szemtelen kaczagás, hahotázás.

Hajnalba, mikor még alig pitymallott, nem bírta ki tovább. Azt gondolta, hogy meghal, ha kell, de kiköszörüli a csorbát. Kibújt az ágyból s borzasztó aggodalmak közt amiatt, hogy szeretett neje észreveszi: csendben felöltözött, fogta a puskáját és elindult hajnali húzásra.

Reggeli imádságát az úton mondta el s beleszólt egy kis könyörgést az iránt is, hogy legalább ma legyen szerencséje.

Főlöszleges volna részleteznünk a vadászatát. Leverten és egyetlen töltény nélkül került vissza. A ki így látta, megeshetett rajta a szive.

Csak a felesége szive nem esett meg.

Rikácsolva rohant rá, mikor bekullogott az ajtón.

- Na, lássa az ember, ihol a híres vadász! Reményilem, hogy most nem vesztetted el a ruczáidat? Ma vendégséget csapunk; már meghívtam a szomszédokat, csak elég rucza legyen, mert ugyan sokan leszünk!

Borbolyának vésztiósló kifejezést öltött az arcza, felkapott egy töltényt az asztalról s szó nélkül beletolta a puskája csővébe.

- Lesz rucza, aszszony! csak hívd ide az egész falut, - mondta sötéten s kiobogott.

Borbolyáné el nem tudta képzelni, hogy mit jelentsen ez; éppen utána akart menni, mikor iszonyú durranás rázta meg az ablakokat.

- Jézus! - sikított a modern Xantippe, s abban a hitben, hogy elkeseredett férje a mód nélkül való boszantások miatt agyonlőtte magát, reszketve rohant ki.

Ott állt Borbolya az udvar közepén, kezében a füstölgő fegyverrel.

Előtte vagy tizenkét hófehér házi rucza vergődött véresen a homokon, egyik-másik éppen megszűnt mozogni. A többi, a melyik nem kapott a sörétből, nagy hápogással iparkodott elmenekülni a papsajt közé.

Borbolyáné megnémulva csapkodta össze a kezét; az ura büszkén mutatott a különös zsákmányra:

- No! úgy-e megmondtam aszszony, hogy lesz rucza elég?! Csak hívd össze most már a vendégeket!

BORBOLYA VADKAN-LESEN.

Abban az időben, mikor Borbolya még jó barátságban volt Csesztelnák Johannel, a susogói erdészszel, sokszor összeült a két derék ember s egymást bolondította pipaszó mellett saját élményű hallatlan kalandok elmesélésével.

Borbolya kántor létére is akkorákat mondott, mint maga Hári János. Szerette fitogtatni katonamivoltát, s ha valaki kételkedve csóválta a fejét, mikor ő háborús történeteket hazudott: mindjárt felpattant s így kiabált:

- Habt acht! Gwehr 'raus! Links um! Rechts front!

Erre csendesesen megadták magokat azok, a kik sohasem voltak katonák s csupán Csesztelnák Johann mosolygott tovább is gyanúsan.

- Nono - mondta, az ő speciális dialektusában, mikor látta, hogy Borbolya majd átszúrja harcos tekintetével, - nem bántlak; mit nized úgy rám vasvilával? Csag had kukorikolsz tülem akármi. Nekem nem szájadal vitizkegy; iszen ragyás futoncz vagy mingyán, ha vadkant meglátod lesen, - tudom úgyis.

Minthogy a Borbolya ábrázatját élénk nyomai tarkították egy néhai hólyagos himlőnek: szerfölött gyöngédtelennek lehetett volna tartani ezt a czélzást, ha a kántor hirtelenében olyan elégtételt nem vesz magának, a mely után azt sem tudhatta a hallgatóság, hogy melyik hát a két vitás ember közül a sértett fél.

- Mámmeg sokat jár a papulád, te jáger! Hájsz' katona vótam én, őrmester vótam én: ki mutogatta jobban a hátát Königgrätznél? he?!.. Te tudtál jobban futni ott is. Hallottam vitézi híredet: habt acht! rechts um!

- Links front! Gewehr 'raus! - rikkantott közbe Csesztelnák.

Borbolya kancsalul nézett rá, de elhallgatott. Érezte, hogy ha nem vigyáz, ezen a téren még valami blamázs érheti. Inkább rátért megint az erdész vadkanjára.

- Hun az a disznó? hadd lövöm le! förmedt fel böszülten.

Csesztelnák fitymálva mérte végig:

- Csak te ne henczegezz, csak ne köpköcz sog tüzet. Láttad mán vadkant? Feje akárcsak a tied; teste majd olyan, mint tied: mi vagy te ahozkipest?

- No mán pedig engem hiába ijesztgetsz, a ki morva árgyilusa van a keresztátidnak. Hoczi azt a puskát, majd megmutatom én, hogy ki fia, mi fia Borbolya Gergely!

- Hát jól van. Nem bánok. Gyere ma este ki, hova mink megyunk Bikosval, vín murczos kerülővel, erdőszilibe, kukoricza táblácska mellett. Ott kigyun kan, egyenesen neked.

A segédjegyző meg az urasági írnok brávozott; nagyon tetszett nekik, hogy ilyen jó alkalom kínálkozik próbára tenni a kántor bátorságát. Jól tudták, hogy Borbolya egyébre sem pazarolta még világeletében a puskaport, mint holmi ártatlan tapsifülesre, azt is csudálatos szerencsével rendesen úgy srétezte meg, hogy kuvaszba ojtott vizslájával együtt csak hosszas versenyfutás árán tudta lefűlelni.

Borbolya vérszemet kapott s maga is felhevülten ismételte néhányszor: brávó! de a következő pillanatban már alig érthető fordulattal kezdte emlegetni, hogy otthon alkalmasint várja a felesége, pedig az pontos aszszony; habt acht! rechts um! - szereti a rendet s vacsora után egy mukkanást se tűr meg a háznál.

Csesztelnák felelt neki:

- Nem baj! Hát ne mukkansz ma; 'iszen vadászni gyűsz, haza se misz ma. (Gonoszul vigyorgott s elkezdett danolni):

Estefeli alkonyodik

Ez a kántor vonakodik...

A segédjegyző meg az irnok hangosan kaczagott; Borbolyának se kellett több, állásba vágta magát, kidüllesztette a mellét:

- Gyere jáger, gyere! - kiáltotta, - a míg meg nem bánod.

- Nohát megyek, kántor, a míg meg nem bánod.

Borbolya meglökte a segédjegyzőt:

- Hát magok nem gyönnek ki? - kérdezte reménykedve.

A segédjegyző jámbor tollforgató ember volt, élénken szabadkozott, hogy ő neki semmi kedve meghasgattatni a plundráját; hanem az irnok eleget bolygott puskával a gazdaságban, az vállalkozott rá, hogy elmegy tanúnak s bizonyítani fogja, micsoda bátor ember az a - rechts um-links front-kántor.

*

Este nyolcz óra mult s nagyon gyönyörű nyári este volt. Augusztus közepe lévén, a nap már nem volt túlságosan hoszszú s a három Nimród ugyancsak gyorsan szedte a lábát, hogy legalább kilencz óra tájban a helyszínén legyen, a vágás fölött, a hol ilyenkor már nagy némaság honol.

A disznó ugyan nem szeret korán kimozdulni a sűrűségből, de azt megteszi, hogy már alkonyattal kicsörtet a csöndes környékű erdőség szélére s a sűrű bokrok által fedve, várja be a hallgatag éjszaka idejét, a mikor nyugodtan keresheti fel a csemegét termő kukoriczatablát.

Máskor meglehetősen nagy szája szokott lenni Borbolyának, de ezúttal hallgatott s erősen szortyogtatta selmeczi pipáját. Csak Csesztelnák beszélt:

- Látod te Porpoja, már ha itt vagy, szeretnék, ha nem lenne ipen valami naty bajod. Családod apja vagy, látod. Csag viseld magadat, mint őrmester: »habt acht! rechts richt euch!«

Nyilvánvaló volt, hogy csúfolódott, de azért Borbolya ezuttal nem adta neki vissza a kölcsönt.

- Oszť látod, ne szipákolsz mindig; bagódat megirzi kan, soha felid nem megy.

Ezen egyszerre kapott Borbolya. Megkérdezte:

- Hát ha pipálok, csakugyan nem gyün arra?

Csesztelnák nagyokat rántott a homlokbőrén.

- Hej-haj! ki tugya? hátha kanocskanak is pipálni tanal kedve gyuni?

Már jó idő óta elérték a lábas erdőt, s csöndesen mentek a gyepes legelőn, a mely a vágás alá nyúlt. Most már hallgatni kellett; Csesztelnák piszszezett s a szájára tette mutató ujját.

Egyszer megállott és suttogva így szólt:

- Te Porpoja, jól megnízd magadnak, hol állítani foglak; nehogy rám lüjed vagy irnokra, kik jobbra-balra tetüled leszünk száz lipisre, vagy akár kétszázra. Kant maustodt lüjed, vagy jaj fejednek, mondom.

A bokros erdei legelő szélén lábujjhegyen folytatták tovább az utat. Már látszott a vágás fekete vonala, ott, bent a sűrűségben róka ugatta meg a holdat, a harmatos gyepen pedig egy-két szentjánosbogár fénylett.

Csesztelnák egy kiszögellő sarkon megállította az irnokot s aztán vitte magával Borbolyát tovább.

Lement vele egy völgykatlanba, egészen a bozót széléhez, a melynek a mélyéből halk csobogása hallatszott fel egy kis csermelynek.

- Meg ne moczczansz, meg ne mukkansz! sugta és azzal ő maga tovább ment. Nemsokára eltűnt.

Az erdő éji csöndje nehezedett az egész környékre.

Csupán a tücskök szóltak, meg néha egy lángbagoly sírt fel a farkasvölgy nagy odvas fái közt.

A hold szépen sütött s remegve úszott végig az égen; ha egy-egy báránnyelű akadt útjába, azt megezüstözte, úgy bocsátotta tovább bizonytalan pályafutására.

Mintha az egész világ szunynyadt volna, olyan békességes volt itt a magány. Meszsziről látszott valami pásztortűz, olyan volt, mintha egy csillag bukott volna le a földre s ott fénylenék tovább.

Se állat, se ember sehol, a kit látni lehet.

Majdnem jól érezte már magát Borbolya. Iszen tiz óra felé jár s még egyre olyan határtalanul mozdulatlan minden. Jó volna itten lefeküdni s hencseregni a fűben, ha nem lenne olyan harmatos.

A harmat beeste már az alsó bokrokat is, kissé hűs volt az idő; a könnyű nyári kabátban nem csuda, ha végig borzongott a kántor háta a szellőjárta erdő szélén.

Ohó! Mi volt ez?

Bent, a csermely szükecske medre körül valami mozog, csörtetve közeledik.

Borbolya megrezzen s öszszeszorítja a fogát, úgy hallgatózik.

A különös zaj mintha erősebb lenne; mintha egy nagy állat dörgölődnék a cserje közt valami fatörzshöz.

- Jézus Mária!

Borbolya egyet gondol, kapkodva keresi elő a pipáját, kicsihol s szörnyű szipákolással kezdi szikráztatni a taplót.

Egy darabig mintha elcsendesült volna a veszedelmes mozgás. De nem, úgy látszik, csak pihenőt tartott; most újra nekiindult a borzasztó barom, hallani hogyan fuj, közben-közben mintha ingerülten röffenne is egyet.

A kántor keresztet vet s a Miatyánkot próbálja emlegetni. Emelgeti a puskáját, a mit az erdész adott neki kölcsön s fel akarja húzni a kakasát, hogy készen legyen a borzalmas pillanatban. De ni, most veszi észre, nincs a puskának kakasa, letört.

Az a gaz Csesztelnák így tör az életére! Ilyen fegyvert nyom a barátja markába.

De nincs idő sokat tünődni; a vadkan iszonyú zörgéssel veri magát keresztül a vágáson, éppen a kántor irányában. Dühös lehet, veszettül csattog.

Borbolya újra gondol egyet, sarkon perdül s veszett futásnak indul, felfelé a dombra. Ő biz nem marad itt egy disznólábbal a markában, a mit nem lehet elsütni.

A mint nagy robajjal inalna előre, megszólal valaki a háta mögött:

- Hé, te Porpoja! Megállsz egy kicsint! Hun akarsz úgy meglíni vadkant?! Te ragyás futoncz!

A kántor zavarba jön, megáll s visszafordul.

Hát a vágás szélén, az ő állása előtt, éppen akkor bukkan ki Csesztelnák a gazból. Úgy kaczag, hogy a gyomrát is fogja.

- No te kántor, te hun keresed vadkant? te bátor kántor!... No ne filsz; iszen csag in vagyog itt vad-kan, te kedvedirt. Rechts um! Links front! Hahaha!...

*

Bikos, a kerülő, erősen bizonyította másnap, hogy legalább is két esztendeje nem látott azon a környéken vaddisznót. El kellett neki hinni.

Hanem Borbolya még sem bocsátotta meg a Csesztelnák turpisságát s az erdész készen lehet rá, hogy előbb-utóbb visszszakapja kedves barátjától a kölcsönt.

Addig is kénytelen tünni Borbolya Gergely, hogy úton-útfelen utána kiabáljanak a falusi gyerekek: »Kántor bácsi? habt acht, rechts um, mikor megyünk vaddisznó-lesre?«

A BÁTI KERÜLŐ.

Nem lehetett tovább kiállanom a zárt falak között.

Ha megrecscent mögöttem az ócska szekrény, elfojtott sóhajtásnak véltem a halk hangot. Mintha maradt volna a kemény tölgyfadeszkákban még egy csöppecske élet, a mi nem száradhatott érzéketlenné, ami velem együtt szomjazza a napot s fáj neki, hogy nem remélheti a kisarjadást. Vagy ha már örökre el van temetve, legalább ott aludna át a végetlen időket, a hol megszületett: a hegyek közt, a fonynyadt avarra hullva; ott porladna el lassankint, a hol valaha egyik dísz volt a zöld pompának. Hacsak legalább a szél megrázná, amely elsiklik fölötte; vagy ha ráhullhatna lassú enyészése közben az ágról pergő hólé!

A tavasz kezdete beteggé tett az emberlakta helyek zürzavarában. Csak ki vágytam, ki a szabadba!...

*

- No, Menyus, van-e vadliba? kérdeztem a báti kerülőt, a ki már vagy harmincz esztendő óta járja a pusztákat szótlan egykedvűséggel.

- Vanni van, de nem lehet másképp hozzája jutni, hacsak én nem segítek.

Ez azt jelentette virágnyelven, hogy az öreg Menyusnak kijár egy kis borraivaló, meg egy kis snapsz, meg egy-két patron az ő ócska lankaszterébe, meg egy kis bagó, meg minden egyéb, no, a mi úri vadásznál akad.

- Nohát segít kend, oszt' punktum.

(Már akkor egy pár drágaderoszt dugtam a kalapja karimája mellé.)

- Igenis instálom. Hát tesszen csak adni vagy egynehány patron, mert szükség leszen arra, - ijeszteni.

A vén kópé rendesen ezzel az ürügygyel csalta ki tőlünk a töltényeket.

Majd ő kimegy a csatói határba s lő ott egyet-kettőt, arra mind ide igyekszik a legelésző libasereg a báti földekre, már a ki tudniillik másfelé nem fordul.

Vasárnapi puskás lett légyen, a ki hitt ennek az ijesztgetésnek a jó hatásában, - hanem azért Menyus nélkül mégis nehéz lett volna a járatlan, lakatlan pusztán boldogulnia a libavadásznak.

Mert egy négyszögmérföldnyi területen egyesegyedül ő tudott arról felvilágosítással szolgálni, hogy melyik szikes tóra jár a liba; melyik tónál van jó állapotban a libagödör, hol nem dagaszt sárban az ember, mikor a gödörhöz igyekszik. A ki okosabb akart lenni nála s nem hallgatott rá, az rendszerint megjárta, libának még színét se látta, legfeljebb meszszeről jutott el hozzá a vonuló seregek gágogása. Hát még a szikes sár!... Tetszik ismerni a szikes sarat? - a mi jobban tapad a világ minden csirizénél s ha egyszer rászáradt csizmára-ruhára: azt onnan ledörzsölni nem lehet többet, legfeljebb lemosni, de akkor is úgy, hogy paczallá válik bele mindenféle szövet; ha pedig le nem mossa az ember, akkor meg kirágja a ruha anyagát; megkeményíti, megmerevíti a csizma bőrét.

Dini czimborám, a kinél tökéletesebb teoretikus vadászt keveset láttam életemben, meg se várta az öreg Menyus »intézkedését«; tudja ő, aszongya, hogy merre kell most húzni a libának. Kimegy ő a pap árkához, a hol harmadéve is három libát lőtt egy lövésre.

Menyus elkezdett hunyorgatni.

- Csak menynyik ténsúr, menynyik. Jó lesz biz a'!... Persze!... a pap árkához! Ott volt harmadéve minden liba;... no már jól tetszik emlékezni; tesszen csak hát megint oda menni.

A ki az öreget ismerte, nyíltan láthatta rajta a nagy megsértődést. Benne volt a hangjában a titkolt neheztelés dohogása. Hm! hogy itt valaki ő nélküle akarjon eligazodni! hogy őt meg se kérdezze: merre lesz jobb!

Intett nekem, hogy csak tartsak vele.

- Hadd menjen *ű* a pap árkához, sugta kárörvendve.

Dini vagy száz lépésnyiről visszafordult hozzánk s nagy hanggal kérdezte:

- Át lehet-e menni a Kígyóson?

- Hogyne, hogyne, - biztatta Menyus és halkán hozzátette: *híval*.

Dini nekiindult a Kígyósnak. Azon át torony iránt félánynyi idő kellett a pap árkáig, mintha a hídra került volna.

Mi pedig ketten kikanyarodtunk derékszögbe, hogy minél meszszebb essünk a *pap árkától*.

Mikor Menyus beállított az újdonatúj tágas libagödörbe, a melynek az alja jól ki volt bélelve szalmával, leszólt hozzám.

- *Ű* csak hadd vesződjék amott a térdig érő vízben, ha *ű* jobban tudja. De ne tesszen addig elmozdulni innét, a míg én vissza nem jövök. Még setít az iczaka. Eltalálná az utat tíveszteni.

*

A tavaszi est hűvös szellőket bocsátott szét a pusztaságon. Hamar beállt az alkonyat, s a réti kútból nem igen láttam már egyebet, mint a gémet, meg az ágas tetejét; az ostora eltűnt a homályban.

Csakugyan igaza volt az öreg Menyusnak. Erre az én tavamra jöttek a libák. Nem sok, de valami. Elsüthettem a puskát egynehányszor. Hiába, más világ volt itt harmadéve. A pap árkánál!... A honnan most egyetlenegy lövést se hallani, pedig ott gunynyaszt valahol Dini, a híres-nevezetes teoretikus Nimród.

Aztán nemsokára sötét lett egészen.

A szik fehérsége ködnek tetszett; a szántásnak épp olyan fekete volt a színe, mint a legelőnek. Csak felfelé sejtett az ember valamicske csekély derengést.

- Hahó! hahó!... zúgott végig egy vontatott kiáltás a pusztán.

Menyus épp akkor érkezett vissza hozzám.

- *Ű* kiabál, halli? Megunhatta magát alkalmasint. Mingyán idehivom.

Megfordult a vén kötnivaló, háttal a pap árkának, a merről tudniillik a Dini kiáltása hangzott, s két tenyerét kétoldalt a szája elé téve, vakkantott vagy kettőt: hahó!

Persze, hogy így éppen még egyszer olyan meszsziről jövőnek tetszhetett a hangja Dini előtt.

- Heeej! hohó! ahóó! meeere vagytok, heej! - üvöltözött Dini szakadatlanul.

Az öreg Menyus váltig mutogatta neki a hátát s úgy huhogott, ellentétes irányban küldözvén előre a hangját.

Előbb-utóbb egymásra kellett találunk, hát nem nagyon sajnáltam a vadászteória apostolát. De lehetetlen volt nem mulatni azon a hamisságon, a mivel a megsértett vénség még engem is kijátszani igyekezett, hogy boszúját úgy a hogy, tölthesse szegény Dinin.

Bajtársam mindamellet egyre közelebb ért s már hallottuk, hogyan káromkodott, mikor bele-bele czuppant valami kátyuba. Morgott, hörgött, dühösködött és türelmetlen ember módjára futásnak is eredt.

Az én szikes tavamat meg se kerülte, nekivágott. De már akkor nem állhattam tovább szó nélkül.

- Miért jössz arra? mért nem kerülöd meg?!

Dini megállt a víz közepén.

- Hát ti már itt vagytok?... Én biz' nem kerülök, ördög vigye az egész komédiát, úgysis mindegy nekem.

S azzal csak locsogott tovább felénk, torony iránt.

Vadlibavadász ilyen diszes állapotban aligha volt valaha, mint Dini barátom.

A felső teste mintha be lett vón meszelve, fehérén kísértett elől-hátul. Térdén felül egy araszszal pedig már kezdődött a sáros állapot, lefelé végig.

Elesett s meghengergőzött a sziken az Istenadta, ráadásul pedig egy ócska, sáros, szűk libagödör falához is oda-oda kezegette magát. A hűs szél azután hamar megszikkasztotta a sziket rajta.

Elfojtottam a kacagásomat s komolyan kérdeztem: No Dini pajtás, láttál-e sok libát?

Az öreg Menyus közbevágott:

- Látott hát, hogyne látott vóna! Iszen harmadéve is ott vót a sok liba a pap árkanál.

Nem lehetett a sötétben látni az arcját, de fogadni mertem volna, hogy kárörvendő vigyor-gással sandított Dinire.

Bajtársam nem szólt, csak irigykedve simogatta a két szép gunárt, a melyik ott csüngött már a vén Menyus hátán.

EGY KIS PUSZTÁZÁS.

Gazduram kora hajnalban bement a városba vásárra; az aszszony lent szapul a kenderáztatónál. Ott van a gyerek is; békát fogdos a sárban. Farkas magában maradt a szálláson.

Eltalált szunyókálni a pelyva közt; nem vette észre, mikor a gazda a nyakába akasztotta az uti tarisznyát, különben vele tartott volna.

Most oszt ez a csudanagy csöndesség ébreszti fel; gyanús neki, hogy nem hallja a Miska gyerek kurjongatását s a megdobált, meghajszolt baromfi lármáját.

Megrázkodik, kinyújtózik; neki feszíti két első lábát a homoknak, megropogtatja a derekát, két hátulsó lábával felváltva hányja hátra a port s egyet ásít. Azután kajla fülét rezgetve, az alkalmatlankodó legyek után kapkodva, felkoczog lassan a pitvarba.

Nini! a konyhaajtó zárva. Elmentek hazulról.

Farkas beszimatol, megkaparja egypárszor az ajtót, szűkül hozzá. Senki se felel. A vén kakas gurrogva hívja tyukjait az udvar közepén; éppen most talált egy nagy szöcskét a fű közt, azt kínálgatja feleségeinek. »Látjátok-tok-tok; egyetek-egyetek-tek-tek!«

- Könnyű neked, te szöcskevadász, dörmög magában Farkas, de mit ebédelek én? Ejnye, de csúful cserben hagytak!

Lecsücsül s maga elé mereng. Merre lehetnek vajjon?

Ördögadta komisz balhája, de csiklandozó kedvében van! Farkas türelmetlenül mordul egyet s vicsorogva kap a derekához; megvaczogtatja a fogát lompos, megvedlett nyári ruháján. Aztán restül kezdi emelgetni egyik hátulsó lábát a tarkója felé. Ott is viszket. De az öreg csontot nehéz már hajlítani; a lustán mozgó láb csak az üres levegőbe csapkod néhányszor, nem éri el a megvakarandó pontot.

A nagy szürke kutya négy lábra áll, ránt egyet a vállán, mintha azt mondaná: »csak csipj, eb-adta; bánom is én.« Körülnéz, indul; hamarosan végigüget udvaron, kerten. Sehol sincsenek. Még a nyomukat is elfujta a szél, felperzselte a kánikula.

Farkas unatkozik s éhes is kezd lenni. Csak azt a Miska gyereket ne hordta volna el a manó! Azzal egész nap el lehet bolondozni, kihordaná az az ő játszópajtásának az egész kamarát. A zsiros kenyérnek csak a belét falja a finynyás, a héja, - a java, - a Farkasé. A kis gazda nagy úr itt, annak keresik kedvét, azt kényeztetgetik, az parancsol ám az öreg gazdának is.

Vakkant keservében a vén kutya, hiába minden, nem hallani most: »nye Farkas, nye kutyus, adta teremtettem!« A házsártos kis gazda kitudja: hol, merre bóczorog.

A szomszédéknál is csönd van. Ott különben is nagyon sehogy se jó a világ sorja. Hol van békesség a háznál, hol nincs; mindig pöröl az aszszony s mikor az embőr káromkodik: egy vékonyhangu sovány kuvasz vonyít ijedtében az égre. Ilyen bitang jószággal nincs mit barátkozni, a ki a saját gazdáját is megugatja.

Még legokosabb vón tán pusztázni egy kicsit. A tengeriföldön jól el lehet bujni egy cső zsenge kukoriczával; olyan annak az íze, mint az édes tejfölé. Oszt' valami vakszerencse egy meglapult süldőcske fekvéséhez vezethet; a töklevelek alját kell csak szemügyre venni, megszaglászni.

Farkas nekivág a nagy rónaságnak; oldalgó tötyögéssel kezdi végigmérni a tarlót, a melyen túl a tengeriföld zöldes-sárga erdeje látszik.

Zabtarlón bandukol; a kései aratás sietsége látszik itt a kasza munkáján: magas szalma fõdi a letarolt földet. A szalma közt csimbókosan fonódik össze a futószeder erős indája. A kereszt még mind kint van; egyiken-másikon valami madár gunynyaszt; ehol is egy zöldtollu kalangya-varjú; addig zöld, a míg ül, mihelyt felröppen, megkékül. Ott meg a fésűsen lehajló zabkalászkok fölött egy sordély veszekszik egy gebicscel, hogy kié legyen az a kövér tücsök, a mire egyszerre vetettek szemet mindaketten.

Valami nagyon mozgatja a sűrű, magas tarlót. Farkasnak megdobban a szive, elfelejt kalangya-varjút, gebicset, sordélyt: ott a szeme, a hol legjobban zizeg a zabszalma.

Nini nyúl, nini nyúl! Micsoda gyönyörű süldő! - Ahun! ahun! ahun-ni! - csahol Farkas torkaszakadtából s utána ered az anyányi nyuszinak; nem törődik már vele, hogy a sok kódustetű mind beleragad a csuhájába, s rojtokban csüng le farkáról a rátapadt bojtorján; csak biztatja magát fene nagy reménységgel: - ahun! ahun! ahun!

A zöldcsóka megriadva száll el a kereszt tetejéről, a tűzessé fülledt levegőben csakugyan annál kékebbnek látszik, minél meszszebbre jár. Farkas lihegve áll az árokparton; már nem látja a nyulat, elsurrant az előle végképen; a nagy mafla kutya olyan furcsán fülel, hogy egy arra szálló fecske hangosan kikaczagja.

Bizony a fecske is pihen most, alig látni egy párt a nagy ürességben; alkalmasint kései költésű fiókok várják otthon az ebédet, azokért muszáj dolgozniok az öregeknek még ilyen forró délben is. De jó a többinek, a melyik már rég felnevelte a csemetéit! Azok most pihennek, árnyékba huzódnak, a lombos eperfa ágain csicseregnek. Majd ha kihül egy kicsit ez a nagy melegség: szárnyra kap valamenynyi s lenge, suhanó röpüléssel kalandozza be a rétek vidékét, a hol milliárdjával terem a szűnyog.

Farkas bevált az árokpartról a tengeri közé. Ott sincs hűvös. A levegő megrekedt, minthogy egy csöpp szellő se bujkál; a gazról régen felszívta a meleg a harmatot: úgy konyul le a vadmuhár kalásza, mint a bánáti buzáé aratáskor. Csak a töklevelek hatalmas zöldjén nem tud kifogni a meleg. Azok nedves, zsenge száron terpeszkednek el s olyan sötét árnyékot tartanak magok alatt, hogy ki kell veszni onnan a napra vágyó gaznak. Óriás zöld tökök pihennek a levelek között; némelyiken kezd már kiverődni az aranysárga folt, a mi egyre terjed, amíg csak be nem futja, meg nem öli a zöldet. Sárga tökvirág nyit sok helyen; a mi abból terem, legfeljebb »uborkának« lesz már jó az idén.

Farkas műértő szemmel vizsgálgatja a kócos végű tengeri csöveket. Ihol egy ni, a melyik elég zsenének ígérkezik. Szakálla üdén, zöld selyemként göndörödik ki a cső hegyén. De mi a manó csiklandozza az orrát anynyira? Valami kellemetlen, utálatos bűz, a mit jól ösmer, de most nincs tisztában vele, hogy honnan kerülhet ide. Szemügyre veszi a gázt; ahol a töklevél, oda dugja az orrát.

»Mrrjau, marsss! takarodsz?!...« szólal meg az árnyék s veszett pofon éri a nagy kutya orrát.

»Ujjé! na, csakhogy itt vagy!« felel Farkas.

A leselkedő kandur mérgesen inal, felborzolt szőrrel menekül; de Farkast megszállotta a düh, nem ugat, hanem vérben forgó szemmel veti magát a futó macskára. Egy pillanatig úgy tetszik, mintha a kutyának macskafeje lenne, úgy tekerődik rá a derékon-kapott kandur. Mind a négy talpával belemélyed halálos ellenfelébe, karmolja a hol éri s kétrét görnyedve virnyog végvonaglásában. A kuvasz el nem ereszti többet, meg-megrázza a fejét, földhöz verdesi a folyvást gyöngülő macskát; tépi-marja, fuladozva ümmög-buffog hozzá. Fél percz mulva

kinyújtózik a fekete kandur; farka hegyével gyöngén csápol, az is elmulik nemsokára. Farkas nagy zajjal, leffegve nyalogatja körül a pofáját, már a menyinyire a sebeket eléri rajta a nyelvvel.

Következnék a kukoricza-früstök, de megint megrontja valami a dolgot. Mintha beszélgetnének a tengeriföld szélén. Jó lesz elkullogni. Pedig ki tudja, hátha a gazda van idekint tőkért, meg a Miska gyerek?! Jókora kerülővel fordul arra Farkas, úgy dugja ki a fejét óvatosan, mint a vadászó csikasz szokta. Hát egy legény, meg egy leány simul egymáshoz a petrencze puha párnáján. Emberül van, a mit mondanak, kutya azt nem érti, de egy vén kutya már tapasztalt anynyit a világon, hogy az ilyen petrenczéző párok nem sokat törődnek a zsenge tengerivel.

Viszszasompolyog és jóízűn befölöstökömőzik. Az különben ebéd is, meg tán vacsora is. Sose bizonyos, mire virrad egy ilyen szegény szállási kuvasz.

Csak olyan hunczutul ne sütné onnan felülről! Ezen valahogy segíteni kéne. Este még sokára lesz, hanem ott van a kender-áztató, abban istenes fürdés esik ám. Baj, hogy éppen a szállás tulsó oldalán van, odáig még jó kis gyalogséta; no de mindegy, haza úgyis muszájna menni.

Jóllakva sétál ki megint a zabtarlóra, az árokparton majdhogy rá nem ugrik egy kövér fürjre; a hájas madár húsz lépést se repül, megint leül. Ej-haj, ki bánja?! Bolondabb eset ennél, hogy a mint csöndesen lépeget Farkas a szűrös zabszalma közt, egyszer csak egy ökölnyi villám ugrik a szemének haragos nyegleséggel. Egy telepofájú hörcsög az; nem átallja megtámadni a hozzá képest elefántnyi barmot, a mely a macskakörmöktől sajgó fejét ugyancsak kimélné most. Meg is retirál szégyenszemre; farkát behúzza ugrik el oldalt s úgy néz hátra, mint mikor attól tart, hogy most mindjárt végig vernek rajta a suhogóval.

Indulj dinynye, lódulj zsák hazafelé; hátha megjöttek már azóta?! - Ha nem, az se nagy baj; akkor hátra van még a kenderáztató.

A kalangya-varju újra ott ül a zabkereszt tetején, a szállás udvarán még folyvást keresgéli a vörös-barkós kakas a szöcskét. Farkas félvállról néz rájuk, úgy megy el mellettök. Szánja őket most, hogy már jóllakott.

A kenderáztató éppen a fűzfaliget alatt van; meszszire elhallani onnan a sulykolást, meg még valamit, a mire a vén kutya ugyancsak hegyezi a fülét. Egy rossz kölyök üvölt-süvölt odalent torkaszakadtából.

- Juhhé! iszen ez a Miska gyerek hangja!

A nagy kutya futásnak ered. Nemsokára megcsillan előtte a jókora pocsolya. A víz közepén egy puczer gyerek viczkádozik, csapkodja a sarat maga körül.

- Farkas nye! nye Farkas, adta teremtetted!

A vén kuvasz farkcsóválva lohol be a vízbe. Elérik egymást nemsokára s akkor azon nedvesen összecsókolódnak.

SZÜZDOHÁNY-HISTÓRIA.

Hadd legyen az ő neve ebben a cikkben Csiki Sándor, minthogy csakugyan ott, Csik-Szereda környékén pillantotta meg először a napot; aztán meg azért is, mert az igazi nevét meg nem mondhatom, nehogy utólagosan valami kázus érje ezt a kedves, becsületes urambátyámat a leleplezés miatt.

Mielőtt a történethez fognék, hivatkozom arra, hogy micsoda tulajdonképpen a szűzdohány a valóságos magyar pipás embernek, a ki megszokta azt serdülő legénykorától kezdve, hogy pipaszóba fojtsa bánatát s azzal pőfékelje ki szívéből a túlárado örömet; használja álmatlanság és fogfájás ellen, általa vigasztalódjék szerelmi csalódása után, önuralomra és mérsékletre tegye vele magát alkalmassá családi perpatvarok idejében, ábrándos álmokat szőjjön a kanyargó füst nézésébe merülve, elandalodjék a kékes ködbe vesző emlékezetten s átszellemüljön a reménységgel telt jövődönnek az öblös tajték-pipát környékező vízióitól.

Ah, milyen nagy, milyen igazi élvezet az, csöndes nyári alkonyaton, jól végzett napi munka után, kiülni a tornác elejére, elővenni méltóságos komórczióval a kostökö, csavarni rajta egyet, megrázni gyöngéden, beledörzsölni csúcsos végét a baltenyerünkbe, hogy szétmálljék benne a netán öszszecsomósodott, felséges egyformaságú vágott dohány; azután kibontogatni lassan a zacskó széles, kivarrott, vagy legalább megcsipkézett száját; gondosan lehajtogatni addig, a hol már a dohányrégió halmozódik a mélyén; benyúlni három ujjal az illatos, fűin, orrcsiklandó, tüszszentésre buzdító debrőibe; megtömögetni nagy gonddal, művészettel a pipát, hogy se lágyan, se keményen ne álljon benne a delízia; azután végül féloldalt foghegyre venni a pipaszárat, balkézbe a kovát, föléje a kő éles szélére egy csipet taplót, a jobbkézzel meg odacsesszenteni az aczélpatkót, csak éppen anynyira, hogy jól megszimítsa, de ne törje a követ; s mikor ég a tapló, ráhelyezni a pipadohány tetejére, a közepére, gyöngéd tapintattal megnyomkodni s aközben egy kis energiával szipákolni az első füstöket, amelyek megédesítik a szájízt, kellemesen izgatják a lelket, rózsaszínűvé varázsolják a borulatba vesző alkonyatot és boldoggá, meglelégedetté teszik az embert!

Hát élvez valaha ennyit egyvégben a trafikra utalt szivarozó? A ki sebbel-lobbal megveszi a maga ringy-rongy dohánycsutkáját, mohón és sietve lecsippenti a boltbeli kezdetleges géppel a végét, szelesen nekikap az előtte pislogó apró öröklámpának s egy kis tüzet kér tőle, kölcsön, azután keservesen fujva a keserű füstöt, elrohan?!

Hát van olyan trafikdohány, a mit jó lélekkel bele lehetne tömni egy sallangos kostökbe, a melyiknek a nemzeti jellegére valóságos sértés, ha szűzdohányos múltját holmi megfinanszírozott idétlen keverékkel teszszük tönkre?!

Nem, Csiki Sándor bátyámuram inkább halálnak halálával pusztult volna el, semhogy akár lemondott volna valaha a finanszírozatlan dohány élvezéséről, akárcsak a legkisebb engedményt is tette volna háza tájékán a trafiknak s bármiféle járandóságának.

Nohát ezzel éppen nincs nagyon sok mondva, mert az ő háza tájéka egy hétezer holdas pusztaság vala, ebből a hétezerből vagy kettő lévén valóságos szántóföld meg gye, mező, legelő, szóval használati minőségű terület, a többi pedig egy istentelen nagy, széles és hosszú mocsár, amely félkörben hajlott el az igazi birtok mögött s kinyújtott nyelvvel éppen meg is nyaldosta a talajvíz emelkedése idejében a dombot, amelyen a Csiki-kúria épült.

Hogy itt mit keresett volna egy úgynevezett »trafik«, azt ugyan semmiféle észszel ki nem lehetne sütni. Még a legutolsó kisbéres, még a kondás is azt a szüzönszüz dohányt szíttá, a mi ott termett bőven a gazdaság egy kiemelkedőbb csücskében.

Bizony, ha az ember a meglévő törvények értelmében akar okoskodni, akkor nem lehet be nem ösmernie, hogy ez a makacs vonakodás semmiképen se vala helyes cselekedet egy magyar nemes úrtól. De, jó istenem! Ha a nemzeti hagyományokra csak egy kicsit adunk, nem szabad elfelednünk, hogy valamiképen a vajas konyha, úgy a trafik-dohány is halálos veszedelme a magyar gyomornak, amely okvetetlenül elkorcsosodik az ilyen kényszerítések hatása alatt s német nadrágban libeg a trafikdohányt pipáló gyászmagyarkák fölött.

Hogyan illett volna az ilyen bugyogós génusz a Csiki Sanyi bátya sarkantyús csizmájához, azt gondolja el kiki magának. Elég az hozzá, hogy a fináncz bizony nem igen respektálja az ilyen eszményi okadatolásokat s szíves örömet vett, mikor egyszer valamelyik elcsapott oláh béres feljelentette Sanyi bácsit, hogy jaj de sok dohány van nála a pajtában eldugva - téli takarmánynak!

*

Kint ült Sanyi bátya a háza előtt a domb hajlatán egy szép lombos fa árnyékában, mikor látja, hogy az egyetlen zsenge fasorban, amely átszelte a gazdaságot az országúttól a házig, két zöldhajtókás vitéz közeledik.

Látszott a járásukon, hogy nagy bennök a bizonyosság tudata; úgy léptek, mint a tetszelgő pávakakas és már meszsziőről mutogatták egymásnak az épületeket, a pajtákat, hogy vajjon melyikben is legyen a keresett szüzdohány.

Sanyi bácsi ellenzőt hajlított tenyeréből a szeme elé, úgy nézte őket egy darabig; azután a nélkül, hogy jó nádkaros székéből mozdult volna, rászólt egy előtte elfutó cselédre.

- Te Boris, küldd ki csak az aszszonyt!

- No, mi kell lellem? kérdezte kis vártatva egy javakorbéli magyar menyecske, kiállván a konyhaajtóba s kétfelé tartván tésztás, erős kezeit, mintha meg akarná velök ölelni az urát.

- Vendégünk lesz, rózsám, úgy készülj! Megetetem azokat a vándormadarakat, úgy bocsátom tovább útjokra.

A menyecske visszapördült a birodalmába, Sanyi bácsi meg felkelt a zsölylyéből s udvariasan eléje ment a két fináncznak.

Azok öszzekacsintottak. - Ahán, sűrög-forog már körülöttünk!

- Isten hozta az urakat! - szólt lármásan Sándor úr, amint vagy húsz lépést megközelítette őket. Be' jó, hogy most jönnek, éppen kellett a vendég, elunnám itt magamat az isten háta mögött. Hej! Pista, Józsi, Ferke! Előre, bicskások, szedjete el mindent a nagyságos fináncz uraktól; be a sok lim-lommal a házba; keféte ide gyorsan, hadd verjük le rólok az uti port!

Hiába próbált a két pénzügyi kapacitás tiltakozni a túlságos bizalmaskodás ellen; vagy négy markos parasztlegény lefűlelte őket, leszedték rólok a puskát, köpenyeget, oldalfegyvert, neki állottak surolni, kefélni, porolni a ruhájukat; vagy tíz percz múlva, mikor vége volt az inkvizíciónak, lélekzet nélkül kapott a két törvényfi a verdungos szilvóriumos pohár után, amelylyel már kínálhatta őket a gazda.

- Igyanak, kedves fináncz urak! Még az apjok házánál se ittak ilyet.

Biz ott csakugyan nem, gondolták a fáradt és szomjas legények s elnyelték az italt; ezzel azután ki is voltak kezdve.

Sanyi bácsi szóhoz se engedte őket jutni, vitte be magával mind a kettőt a hűvös, árnyékos szobába, ott belenyomkodta szegényeket egy nagy bőrdívánba, ráivallt a cselédre, hogy hamar savanyúvizet meg bort ide; ő maga lekapott a pipatoriumról két bajúszos tajtékpipát, a melyikért már nem igen lehetett nagy kár, gyorsan megtömte s egyiket az egyiknek, a másikat a másiknak a torkára taszította, erőszakos szeretetreméltósággal követelve tőlök, hogy most gyujtsanak ám rá, mert ha már a szilvóriumra el lehetett mondani, hogy olyat még nem pipáltak: erre a tiszta, valóságos, hamisítatlan, titkon őrzött, finánczot soha nem látott szűzdohányra még inkább illik ez a dicsőítés.

A két pénzügyőr megtorpant a magyarázatra; hisz ez maga adja ki magát! Na, itt nem lesz nehéz a dolguk. Éppen vissza akarták adni nagy grandezzával a tajtékpipát, mikor berohant Józsi, Pista, Ferke meg Gyuri a finánczpakkokkal s négyen elkezdtek a két köpönyeget meg a két rozsdás puskát elrendezni, egymásra rakni egy sarokban. Ej, de el tudná páholni ez a négy markos kölyök a két fáradt finánczot, ha rákerülne a sor! Még nem is bizonyítaná itt senki a dolgot. S velök jött egyszersmind két hatalmas, fehér, göndörszőrű komondor is; azok ketten elkezdtek szaglászni a finánczok vékony lábszárait.

Egyik fináncz sem mert moczczanni ijedtében, hanem szívta a pipáját dühösen, szótlánul és mohón. Pedig a megdöbbenéstől bizony nem igen sokat érezhettek a dohány pompás ízéből.

Sándor bácsi egyre dörzsölgette a kezét, azzal mutatta, hogy milyen öröme van a kedves társaságban; s mikor nemsokára ebédre hívták őket, karoncsipte mindakét édes lényt s úgy indult velök mazurka lépésekkel az ebédlőbe.

Hogy milyen ebéd volt az, arról istenkisértés volna hű képet ígérni.

Mert nem lehet azt a gombalevest, azt az angyalbakancsos babcsuszpájszt, azt a rántott csirkét, meg túrós gombóczt elmondani, hogy a toll is el ne olvadjon a lelkesedés hevében, a melyre ez a remek koszt méltó vala. Hát még a sok gyümölcs, a borok, a fekete kávé s utána megint a pipák, tele szűzdohánnyal!

A két vitéz fináncz olyan lett ebéd végére, mint két lisztes-zsák: tömött, puha, nehéz.

Alig tudtak a dívánra vánszorogni, ott nagy szuszogással szívták a pipájukat s vörösek voltak a jóllakástól, meg a sok italtól, mint az érett paradicsom.

Sanyi bácsi kiment egy perczre valami ürügygyel, hadd beszélhessen, hadd egyezkedjék négyszem közt a két golyhó.

Azok pedig, mikor magokra maradtak, özszenéztek vagy kétszer és egymás arczába fujtak nagy lomhán egy-egy füstöt. Azután elfordították arcukat egymástól és szuszogtak tovább és emésztettek békességesen, míg el nem aludt mind a kettő a díván sarkában.

Már jól elmúlt a délidei nagy meleg, amikor újra magokhoz tértek. Lehetett négy óra. Feltá-pázkodtak s megkeresték a sarokban a czókmókjokat, belebujtak az özszesodrott köpö-nyegbe, vállokra vették a puskát s szépen megköszönték a szíves látást. Egy szót se szóltak a szűzdohányról.

Azután elkezdtek czammogni, véges-végig a fason; egy negyedóra mulva eltűntek a fordulónál a fák közt.

Sándor bácsi mosolyogva nézett utánok s kedvtelve szíttá szép pirosnyakú tajtékpipáját, amelyet még a finánczok előtt tömött meg finom szűzdohánnyal.

EGY JUHÁSZ, EGY GULYÁS, MEG EGY BUNYÓ.

A Hortobágyon alkalmasint nagy lenne az áprehenzió, ha olvasnák ezt a czimsorrendet.

Hogy tudniillik mért nem a gulyással kezdem? Merthogy a Hortobágyon a csikós-gulyás-juhász hármaskasztban előtte jár a gulyás a juhásznak, az az előkelőbb.

Valaki úgy magyarázta ott ezt a rangsorozatot, hogy a csikós az arisztokracia, a gulyás a köznemesség, a juhász meg a paraszt. Még a korcsmában is el szokás ösmerni ezt a rendi osztályzatot. A csikós leereszkedik a gulyáshoz, a juhászra nézve pedig megtiszteltetés, ha amazok szóba állnak vele.

Hanem én most mégis Kapás Gázsival kezdem, a körtvélyesi juhásszámadóval, a nagy parasztfilozófussal, a kit - mint tipust - az első helyre klaszszifikálok ebben a kompániában.

Kapás Gazsi van már vagy ötven éves. Nagy idő ez a külső embernél. Mindig azt mondják a tudós doktorok: ki kell menni a levegőre a szabadba, akkor száz esztendőtl élünk. Igen, ha a nap mindig szeliden sütné; ha a mezőt csak enyhe szelek járnák; ha nem esnék egyéb az égről, csak hajnali harmat. De biz' odakint egymást kergeti a kánikula, meg a tél csikorgó fagya; vihar is boronálja a mezőt; fergeteg is tépi, koptatja az egészséget. Az igaz, hogy edződik tőle a szervezet, de meg is kergesedik, össze is töpörödik. Azért öreg ember már a legtöbb parasztember ötven esztendővel a vállán.

Nem volt fiatal a mi Kapás Gázsink sem és évei szaporodásával csak annál nagyobb leve lassankint az ő méltósága. Amikor kint lakott a pusztán, csak a bojtárjával veszködött, rendelkezett; azokkal megszokta lassan szűrni a szót; egy intéssel, egy szemhunyorítással fejezni ki sokat. Ezt a módot azután akarva se tudta levetkezni később; ha bevetődött a szatmári vásárra, nem hozta ki a sodrából a körülötte ténfergő nép nagy mozgolódása, feszesre szegte a nyakát, széles karimájú, birkafagygyúval jól tartott kalapját kissé félfülére csapta, földig érő sujtásos juhászbundáját szőrével kifordítva, a nyakába akasztotta, - hosszú, kampós botjának a vége kilátszott alóla, amint a földön húzta, - így járta be a térségeket, rendíthetetlen nyugalommal s követve két gyönyörű, nagy, fehér, göndörszőrű komondora által, amilyeneket most már csak magnak tartogatnak itt-ott, mint egy kiveszőben levő remekfaj utolsó mohikánjait.

Egy ilyen szatmári vásáron történt vele a következő eset:

Amint megy, mendegél a csizmadia-szín felé, hogy valami jó patkóstalpú csizmát szerezne be magának a télre, hallja fél füllel, hogy holmi úr-félék összesugnak a háta mögött:

- Ejnye, be' szép két kutya! ejnye, micsoda gyönyörű állatok!

Szörnyen föltámadt benne az önérzet; még peczkesebben lépegetett s csak úgy oldalvást pislogva nézte, hogy hát csakugyan az ő két göndörszőrű komondorának szól-e a dicséret.

Nyilván annak szólott, mert más kutyafajzat nem volt a közelben, ha csak az a feketeképű, borzashajú, sólyomszemű, settenkedő alak nem, aki egy dróthurokkal húzódott ravaszul az egyik gyanutlan komondor felé.

Egy pár ácsorgó gyerek észrevette a sintér szándékát s egyikök lelkendezve sugta Kapásnak: - Vigyázzon bácsi! mindjárt megfogják a kutyáját.

Az öreg számadó röstelte volna, hogy ebben a sokadalomban nagyobb mozduljon s azzal magára vonja a figyelmet; beleharapott a pipája szárába s foghegyről szól ki a bajusza alól:

- *Azír kutya, vigyázzik magára!*

Azzal ment tovább, isteni nyugalommal. Még a kampós botját se emelte meg; még egy kacsintással se nézett hátra.

Abban a minutumban el is kapta a sintér az egyik komondor nyakát a dróttal. A nagy, erős kutya nyiffant egyet, azután olyat szökött hátra, hogy magával rántotta a földre a nyápicz sintért. Több se kellett a másik komondornak, látta, hogy milyen bajban van a pajtása s hogy egy rongyos czigánnyal hogy rángatják egymást a földön. Nem törődött vele, hogy nincsen otthon s hogy tilalmas amit tesz: nagy torzsalkodással ugrott neki a gyámoltalan sintérnek s elkezdte szabni neki az új nadrágot.

A sintér ordított, az egyik kutya hörgött, a másik morgott, a vásáros nép öszszeszaladt, a gyerekek pedig elkezdtek Kapás után kiabálni: Nini bácsi! győjjik mán! 'isz' mindjárt lehúzza róla a rájthúzlit!

De Kapás Gazsi meg sem fordult, hanem csak ment peczkesen előre és újra beleharapván a pipája szárába, foghegyről és vontatottan mondá:

- *Ha ű sintér, ügyejjék magára!*

*

A másik érdekes alak, a kit nagyjából emlegetek, néhai István gazda, a k-i volt gulyásszámadó, - isten nyugasztalja.

(Kegyelettel gondolok a derék emberre, mert mikor hat éves koromban fejjel belebuktam egy esővízes kádba, ő mentett ki. A cipőmnél fogva húzott ki s félmarkában csüngetve, vitt biztosabb helyre. Nélküle - ki tudja - nem lennék-e most kis szárnyas angyalkája a jó Istennek?)

Az öreg István még a régi gulyások közül való volt, a kik czopfban viselték a hajokat s hosszufogú, koronás tetejű fésűt szúrtak a kontyuk helyére.

Megnővesztette a bajúszát egy-egy arasznnyira; kenőccsel bekente, vékonyra kisodorta, hogy olyan volt, mint egy ostorcsapó. Pufók piros arcát a szél hiába fújta, dér hiába csípte: meg nem ránczosodott az. Volt egy szürke lova, amelyikkel a gulyát terelgette. Ez a csudaállat úgy ugrált az apró zsombikon, mint a zerge a járhatatlan sziklán. Más ló egy nap alatt tízszer kitörte volna a nyakát az István járásain, ahol a szürke el se fáradt.

Angária-fizetésekor együtt állítottak be a gazdatiszthez.

István kikapta a bérét, a markába szorította s koczogott haza a szürkével. A pusztai tanyán lecsapta a markát az asztalra s kinyitotta. Persze, a pénz kihullott belőle, az apraja gurult-gördült végig az asztalon.

- No, olvassátok meg - mondá örökké rekedt, recsegő hangján - megvan-e mind?

Tudniillik ő maga világéletében se vitte annyira, hogy egy pengőforint ára aprópénzt össze tudott volna olvasni.

De nem ez volt a leghíresebb tulajdonsága, hanem egyenes szókimondása, szinte barbár őszintesége.

Egyszer bement a városba, hogy megkeresse a kasznárt, aki öles, hatalmas termetű Góliát volt.

Mikor befordult a konyhába, egy csöppecske teremtés, egy formás, gyöngéd aszszonyka köszöntötte ott fogadj istennel.

Megtetszett az öregnek a sürgő-forgó csinos kis nőcske, tán azt is hitte, hogy a szakácsné, hát szóba állott vele.

- Itthon van-e a kasznár úr, lelkecském?

A menyecske sértődve pattant fel: - nincs itthon, mit akar kend vele?

István nagyot nézett. Megakadt az esze ebben a haragos hangulatban; már nem törődött a kasznárral, egyébre lett hirtelen kíváncsi.

- Kicsoda maga itt, szentecském? kérdezte tétovázva.

- Hogy kicsoda vagyok? hát mi köze ahhoz kendnek? Az vagyok, a ki vagyok, a *kasznárné vagyok*, pörgött a szép aszszonyka indulata.

Nagyot néz erre az öreg István, azután sodrít egyet hosszú bajúszán.

- Ejnye - mondja - sose hittem volna, hogy annak a nagy, marha embernek ilyen hitvány kis felesége legyik!...

Most csendes emberek már valamenynyien, ő is, a kasznárék is.

*

Még hátra van a bunyó. Anekdota ez. Rövid, de jellemző.

Agarásztak az urak a Bácskában, de rossz irányt vett a nyúl, beleszaladt a bunyó vetésébe. A rohanó agarak s a vágató lovak bizony mind utána! Baj, baj, de mikor a sporthév könnyen kárba viszi az embereket!

A bunyó dühösen szidja az urakat s kergeti őket a vetésből kifelé, egyszerre felpattan egy nyúl a lába alól.

- Ni a nyúl, ni a nyúl! ordít tele torokkal a bunyó; utána! hajrá! utána! kezdi biztatni az urakat.

Azoknak se kellett kétszer mondani, végig vágattak mindannyian a bunyó vetésén s a szélén elfogták a nyuszt.

A bunyó lihegve szalad oda gyalogszerrel; ragyog a szeme, eszében sincs a vetés, meg a kár. Büszke, hogy együtt agarászott az urakkal. Megsimogatja a vad özszeropogtatott derekát s lelkenedezve kiáltja:

- Ejnye! ez oszt' a nyúl!

ESTÉTŐL HAJNALIG.

A kis kocsisok viszik a lovakat ki, a lókertbe.

Este van s a falu fölött már eloszlott az a sűrű por, a mit a csorda, meg a csűrhe vert fel hazatértében. A sötétedő utcák csöndesek.

Bihar, a falu baktere, a kőkereszt mellett ácsorog: arra kell elvonulniok a kis kocsisoknak. Jön egy megint; féloldalt ül a lovon s hátra csápol ostorával az el-elmaradozó párákra. Pipa van a szájában, pedig ma dobolták ki, hogy amíg a sok asztag csépeletlen, nem szabad pipázni se utcán, se szérún, se udvaron, csak bent a házban a tűzhely mellett.

Meglátja a baktert a gyerek s megijed, odamutatja neki az ujdonatuj háromkrajczáros cserépipát: »nem ég ni, Bihar bácsi!« - De az öregnek mindegy az, kikapja a fiú kezéből a pipát, ledobja a porba s rátipor. A cseperedő legény nem várja a prédikációt, közé suhint a lovainak s elkoczog onnan hamarosan. Alighogy elfödi a nyomán támadó por: lehajlik a bakter s felveszi a pipát. Nem esett kár benne, iszen szándékosan melléje toppantott. A pipa meg van tömve; amint bütyökujjával kitapogatja, érzi, milyen nyirkos a dohány benne; bizonyosan a szárítatlanból lopott le a kölyök egy csomót. Mindegy no, az is megteszi valahogyan. A vén kujon körülnéz, vedlett szűre alá kapja a fejét, kicsihol s mohón szipákolja a félig nyers dohány füstjét.

Most már jobb neki nem állani itt utban; arrább ballag a kőényközre. Egy lomposfarku, csatakos kuvasz kullog utána; most éppen bebújt egy árokba, ott vadászik egy lopózó macskára.

- Sobri nye!

Az árokparton megzördül a gaz s a magas szárártövis közül előbúvik Sobri. Figyelmesen tekint gazdájára, mintha azt kérdené: - No, hát mi lesz, öreg? Éppen a papkertje alatt vannak; a kutya szemközt fordul a sövénynek s farkcsóválva ácsorog egy helyben; hegyezi a fülét s féloldalt fordított fejével mintha visszaintené a baktert.

- Korán van még hékás! - morogja Bihar s újra csettint: nye Sobri, nye!...

Kiérnek ketten a templomtérré, éppen akkor üti a kilenczet. A bakter előkapja a tülkét s nagy lélegzettel fúj belé. A pásztorkürt bűgása hosszasan zendül végig az alvó világon s mikor visszhangját is idelökdöste már a szőlődomb, rákezd Bihar a bakternótát: »tűzre-vízre vigyázzatok!...«

»... zatok!... zatok!...« mondja valaki meszsze, az Orbán-kápolna körül, fent a hegyen.

A kis kocsisok bizonyosan mind kimentek már a lókertbe, nincs a csatangoló kuvaszoknak mit megugatni. Egy kis tarkakutya szalad át egyik sorról a másikra, mikor Biharék befordulnak a nagy utcára. Sobri, - vesd el magad', - utána ered a csinos kis jószágnek, s amilyen bumfordi nagy dög, úgy elkezd illegetni magát, mihelyt beéri; még nyihog is hozzá. Bihar felmordul: Sobri nye! hagysz békét annak a kis szukának? marha!

Most már igazán minden hallgat.

A fehérhomlokú házak valamenynyien behunyták a szemöket: sehol se látszik lámpafény. A gólyafészkek mellett hosszúlábú madarak gunynyasztanak, azok az anyányi gólyák, akik kiszorultak már otthonukból. Amint rá-rásüt a hold a begyökre: szinte csillog a toll rajtok.

A »csuka-torká«-nál épp most sunyított be valaki a Fájgele Mátyás udvarába. Nem is az udvarba, csak az utcái virágos kertbe, ami a nagy tiszta svábház oldalán van. Bihar csöndesen ballag arra s hátra inti azonközben a kutyát. A lombos eperfák alatt majdnem a házig jut, de tovább nem is megy. Nincs itten semmi baj sem, csak fenstrál egy legény; ablakviziten van a Mánherzék Johannja, ennél a kis szeplős Fájgele Rézinél. Majd csak egy pár lesz belőlök egyszer, ha így folytatják.

A vén Biharnak sehogyse jól áll a világ sorja, egyre köszörüli a torkát, maga se tudja, mi baja. De csak eszébe jut: - »Hohó! Sobri!... a szent se győzné ezt a szomjúságot.«

Mennek a korcsma felé. Meszsziről látni az árendás zsidó rezidenciáján a kopást, a fene nagy vedlettséget. Ahol a vakolat lehullott róla, ott kivörösödik a téglá nappal; most csak sötét folt az mind: folt hátán folt.

Már senki sincs ott ébren; az udvar felől látszik még világosság. Bihar bekoczog a fokosa nyelével.

- Ki vagy? Mit akarsz? nem itt lakik a doktor! zsörtölődik bent egy szuszogó hang.

- Ördögnek kell doktor, nekem orvosságot agygyík; kéne még egyszer valamire az öreg Bihar, úgy-i?

- Hát kend az, Bihar bácsi? Rostopcsintul akar kend meggyógyulni? Nekem sincs több, de ha jól vigyáz kend a házra, adok a magaméból.

Bihar ümmög, a korcsmáros felkászolódik s előkotor egy nyálkás üveget. - Roszsz gseft, roszsz gseft, nyafogja kedvetlenül.

A bakter megkapja a porcióját s mikor az üres üveget visszaadja, sietve búcsuzik el tőle az árendás.

- Alászolgája, Bihar bácsi.

Bihar nem is tudja, hogyan köszönjön vissza; erre nem igen illik a fogadj isten. Most már kutya baja, mindjárt bele is fúj hálából a túlkébe s rekedten bömböli utána: tűzre, vízre vigyázzatok!... Az árendás ijedten húzza a paplant a fejére s nagyokat rándul a bűgő hangoktól.

A szőlő felé szeliden emelkedő lankás domb visz. Ott van a gazdák gyümölcsös kertje. A langyos éjszakában szárnyas egerek libegnek arrafelé, meg onnan vissza. Nesz nélkül fordulnak, lendülnek; árnyéknak vagy hulló levélnek nézné őket az ember. A Kaszás Paliék sövényén zöld béka brekeg, esőt jósol.

Bihar lassan lépked a harmatos gyepen. Bocskora puhán nyomul be a vakond-túrásba. Kiballag egészen a falu szélére, onnan már a temető is látszik. Az is a domb alatt van. A fehér kőkeresztek mintha kitárták volna a karjokat, úgy hívnának-várnának valakit; a vihartépte kápolna tornyán, annak is a csúcsán, halálmadár kezd kuvikolni. Valahol hátul, a temető sarkában, van egy szegényes sírdomb, talán egyenlő már a sima földdel, talán a fakereszt is lekorhadt már róla; senki se gondolja. Egy feketeszemű aszszony pihen ott már nagyon régóta; egy aszszony, aki olyan meleg volt valaha s aztán egyszer csak olyan jéghideg lett, pedig még fiatal volt. Azóta minek is van világ? Azóta züllik, egyre züllik, egyre öregszik, folyvást özszeesik a falu első gazdája, aki bakterré aljasodott immár.

Bihar elfordul s visszaindul a kertek alatt. A rostopcsin is mozgatja belől, meg valami egyéb. Félig duhajon, félig fájdalmasan bűgja maga elé:

»Ficzczfa levél, nyárfalevél,...
Mindent egybe sodri a szél!«

Észreveszi a nagy kerülgetésben, hogy megint visszajutott a pap kertjéhez. Sobri ujfent megáll, nyihog s olyan bolondosan tekergeti a nyakát, mintha azt mondaná: ej, ej, hát még most sem?

Bihar benéz a sövényen. Ameddig ellát, senki sincs a kertben. A ribizkebokrok idáig szaladnak, egész' a sövényig; a túlsó végén a sornak sűrűn borul össze a sok drága gyümölcsfa, atájt van valahol a pap dinnyeföldje.

Micsoda dinnyék! Az egyik hófehér olvadó cukor, a másik ropogós keménybélű és sárga-húsú, mint a kajszinbaraczk; hát még a görögök!... a csikosbordáju, vörösbélű, édeslében szunynyadó óriás menyei manák!...

És senki sincs a kertben.

Bihar csettint, Sobri fülel; nekifeküsznek együtt a sövényaljának; valahol a bozót közt nyílás lehet, egyszer csak mindketten odabent vannak a ribizke-bokrok alatt.

A bakter négykézláb mászik előre a bokrok árnyékában, bűntársa egyre szimatol, meg is előzi, biztatva néz rá vissza. Az azt jelenti: »gyere csak bátran, nincs veszedelem, bízd csak magadat a szaglásomra.«

Eljutnak szépen a dinnyeföldre, ott a bakter először is szétrug egy görögdinnyét: az a Sobrié. A kuvasznak se kell több, habzsolva faldossa a lyukon a dinnye vörös húsát s nagy küzködéssel tágitja a nyílást, hogy beljebb fúrhassa a fejét. Bihar ezalatt az orra után indul, a felséges szagok csábítják ide-oda, letép egy hógömböt s eltünteti a szüre ujjába, csakhamar utána lódit egy remek kantalupot is.

Ki tudja, meddig tartana a garázdálkodás, ha nem nyiszorogna a kertajtó kilincse. A hetes jön kaszával, targonczával, hogy még hajnali harmathullás előtt vigyen luczernát a tehénnek. Reggelre majd csak megszikkad valamenynyire, nem fújja fel a drága jószágot.

Ucczu! inal a bakter visszafelé a ribizkesoron; Sobri kétségbeesve rugtat utána. Neki nagy baja van; a dinnyébe beszorult a feje s most viszi magával a karakán-álarczot. Fel-felhemperedik, amint a bokroknak vaktában nekimegy, de vonyítani nem mer; tudja az imposztor, hogy bűnben talátnék. A sövénynél mégis csak leszakad róla komikus fejdísz, akkor meg éppen a szent se bírna vele, úgy furakodik a nyílásnak ijedtében.

Bihar már benne van a lyukban és most se előre, se hátra nem tud mozdulni a kutyától.

Kusti! kusti te! aki árgyílusod van; mind leszeded a bőrt a képemről, vesszél meg neved napján!

Az elfojtott morgásból ki nem lehetne találni, melyik indulatoskodik, a kutya-e vagy az ember.

Nagynehezen mégis kiveczkelődnek. Bihar ugyancsak prűszköl. Amint talpra áll, lába közé kapja a nyakát s egyvégben fut a kökény-köz sarkáig. Ott letelepszik az árokpartra s vár egy darabig, hogy nem üldözik-é?

Ki üldöznék? Nincs több bakter az egész faluban.

Sobri engesztelve türűszkölődik hozzá; nemsokára szent a béke köztök. Bihar meghámozza békanyúzójával a dinnyét s hozzávagdossa a héját a kutyához.

Mindketten jóllakva nyujtóznak el a gyepen. Valahol a kaszálatlan zabban pitypalatty szól, itt meg mindenütt elkezd kukorikolni a kakas.

Bihar a hangokból találgatja: melyik öreg, melyik idei költés.

A barna nádfedelek kipúposodnak az akáczlomb közül. Mintha itt is folytatása lenne a temetőnek. Ez a sok sötét háztető is olyan, mint amott a sok sötét sírdomb. S olyan egyforma csend van most mindegyik alatt.

Menynyi csillag!.. milyen sok apró felhő!... Hátha éppen most talál megnyilni az ég?... Olyankor mind beteljesedik, amit az ember kíván.

Vagy száz hordó rostopcsint kéne kívánni bizony.

Valahol egy madár csicsereg; Bihar szunyókálva hallja. Hallja, de nem hiszi. Korán van még nagyon.

*

Egyszer csak nagyot rándul s kimeresztí a szemét.

- Nini, hisz' harangoznak!

Hát nem felébresztik édes álmából? Legalább hadd kapta volna meg előbb a száz hordó rostopcsint.

Fecske suhan el fölötte, az is ébresztgeti; már bizonyos, hogy itt a hajnal.

A lókert felől porfelhő száll az égre: jönnek a kis kocsisok haza a pihent lovakkal.

AZ ELVÁLHATATLANOK.

Az isten is egymásnak teremtette őket: Prohácza tisztartó urat, meg Koncz Miskát, az irnokát.

A tisztartó úr még ispán korában került a csörgei pusztára, ott belevénült először a kasznárságba, azután a címzetes tisztartóságba, a mint az előléptetés sora rákerült. Így lett a csörgei ispánságból idővel tisztartóság, a nélkül, hogy más is változott volna benne, mint az irnokok.

Hanem azok változtak alaposan.

Prohácza Nepomuk János iszonyúan gyötörte őket, egy se állotta nála tovább egy pár hónapnál. Megszökött tőle valamenynyí.

Az inspektorátus kétségbe volt esve és elhozatta az Alföldről Koncz Miskát. Megírták a tisztartó úrnak, hogy ha ezt is sikerül megugratnia, akkor külön perczenekben fogják az évi hasznóból részesíteni. Gondolni lehet, hogy milyen tervekkel várta Prohácza az ő új irnokát.

Úgy aratástájt egy borzas alak állított be hozzá. A forró nyári időben is báránybekecs, szarvasbőrnadrág, meg bagariacsizma volt rajta. Nagy zenebonával rázta le magáról a port s így kezdte:

- Itt volnék!

- Kicsoda maga?... se jó nap, se semmi? kérdezte boszúsan a tisztartó, a ki sokat adott arra, hogy haptákban álljon előtte az ilyen ki fia, mi fia.

- Nem kell haragudni, én vagyok az a Koncz Miska, 'isz' tudja már.

A tisztartó végignézte: Micsoda? maga az új irnok? hát tud maga irni?

- Tudok egy kicsit, mondta a kérdezett, a nélkül, hogy megsértődött volna.

- No hát hozza be ide a pakkját; az éjjel bedőlt a szobája fala, itt hál velem, a míg azt meg-reperálják.

- Ehun a pakkom, szavalta Koncz, és egy Jäger-inget vett ki a bekecse zsebéből.

A tisztartó újra megbámulta. No, látom, nem finnyás; ha kiállja nálam, megbecsülöm. A ki itt megmarad, azt én aranyba foglaltatom. Itt lehet, a míg él.

Bizony pedig semmi se csábította az embert arra, hogy itt legyen, a míg él. A környék unalmas homok volt, fa nélkül; a tanya piszkos, tele rozoga épületekkel; az irnok szobája odatapasztva az istállóhoz; látszott, hogy csakúgy szükségből épült, jóval később, mint a többi házféle.

Ez a házsártos aglegény, ez a Prohácza, bátran bevált volna férfiboszorkánynak.

Koncz egy szót sem felelt a biztatásra, hanem kivette a makrapipáját a csizmaszárából s elkezdte tömögetni.

- Hát maga pipázik?

- Majd meglátja.

Nemsokára harapni lehetett a füstöt az irodában.

Prohácza elkezdett prüszkölni.

- Ejnye be' komisz kapadohánya van.

- Megszoktam, szeretem.

S nagy lelki nyugalommal fujta tovább a paprikás füstöket.

»Eredeti ember, gondolta magában a tisztartó. No majd meglássuk, hány zsákkal telik.«

Egy cseléd jött mondani, hogy bent az ebéd.

Julis aszszony későn tudta meg, hogy megérkezett az új kanczelista, hát csak úgy hirtelenében süttetett a paszulycsuszpájzra egy darab szalonnát, az oldalas mellé. Míg a tisztartó kenyeret vágott (jó kis darabokat, hogy ne pazarlódjék az isten áldása), addig Koncz nem volt rest, kihalászta az oldalast a maga tányérjára, a szalonna a sequensnek maradt.

- Barrátomm?!... tört ki Proháczkából a méltatlankodás de még jókor öszszeszedte magát s mosolygó arczczal folytatta: »tessék csak, egyék, igyék; 'isz' úgyis csak az a miénk, a mit lenyelünk!«

- Már az igaz, hagyta jóvá Koncz a bölcs véleményt és háromszor is evett a csuszpájzból.

Ebéd után következett a fekete leves.

»Majd meglátom, hogyan gyalogolod ki magadból azt az oldalast«, gondolta magában Proháczk s kivitte magával Konczot a gazdaságba. Persze hogy szekeren mentek. Egy olyan élemedett tisztartó csak nem járhat gyalog. Megnézték együtt a Pál-rétet, a hol a kanczák voltak. Ott aztán letette Konczot a princípálisa a szekérről, hogy no már most gyakorolja magát a hazatalálásban.

Az pedig könnyű is volt, nehéz is volt.

Látszott ugyan meszsziről a tanya, de egy átkozott kanyargó ér nyúlt végig a pusztán s a ki nem tudta, hogy merre van rajta az átjáró, az derékig gázolhatott a sárban, ha át akart kelni a túlsó oldalra.

Mire a tisztartó az ő jó járású lovacskaival megfuttatta az utat a kanyarodóig s onnan hazáig: már ott pőfékelt Koncz a folyosón egy gyékényzsölyében. Az udvaron pedig fáradtan, izzadtan csipkedte a füvet egy vemhes kancza.

- Barrátom?!... szörnyedt el Proháczk, kitalálván az irnok csselfogását. De hirtelen észretért, nem akarta, hogy ez a gézengúz kinevesse, a miért olyan hamarosan ki tudta hozni a sodrából. Hehe - mondta - persze, persze, jobb lovon, mint gyalog. De abból baj lesz, ha el talál vetélni a kancza.

Koncz vállat vont. Majd lefoghatják érte a Jäger-ingemet, dünynyögte közönyösen.

Julis aszszony benyitott s azt kérdezte, hogy adhatja-e már a vacsorát. Julis aszszony volt a ház lelke, anyala, édes anyja, gazdaszszonya, tótumfaktumja, úrnője, szakácsnéja. Mikor Koncz megpillantotta, odaugrott hozzá s erőnek-erejével megcsókolta a kezét. Julis aszszony elsápadt, azután elpirult. Soha életében még ilyen tisztesség nem esett rajta. Nem is várta a választ, hanem kiszaladt, leütötte hamarjában két csirkének a nyakát, az egyik csirkét megfőzte paprikásnak, a másikat megsütötte nyáron, csinált hozzá bőven rántottát, meg uborkasalátát s egy üveg jó bort is felhozott maga a pinczéből. Proháczkát majd megütötte a guta, amikor ezt a lukullusi lakomát betálalta kettőjöknek, már mint neki, meg Koncznak.

Egész vacsora alatt csak ümmögött. Enni se tudott mérgében, de azért szólni nem mert; Julis aszszony még neki is Julis aszszony volt, azaz az isten után az első félelmes személy a pusztán innen, meg a pusztán túl. Még az inspektor is kismiska volt őhozzá képest.

Alig várta, hogy Koncz kitakarodjék. Korán kelünk, barátom, elmehet aludni, ott az ágya az irodában. - De amint Koncz kitette a lábát, nem állhatta, hogy szóvá ne tegye Julis aszszony előtt a pazarlást. Koncz hallotta, hogyan ágál a vastag nőszemély: »No bizony! hát 'isz egy nap nem a világ! meg kell becsülni az ilyen művelt fiatal embert!«

Ilyen beszédől nem csoda, ha vérszemet kapott Koncz. Vígán kereste az ágyat. Hm, ágy! Egyik sarokban volt egy díván, azon egy bőrpárna meg egy szürke pokrócz. A másikban volt egy dunnás ágy derékaljjal, három párnával. Nincs a világon egyetlen értelmes ember sem, a ki, ki nem találta volna, hogy melyiket szánták Koncznak. Ő tehát belefeküdt a dunnás, derékaljas ágyba s hagyta a vaczkot a tisztartónak.

Arra ébredt fel, hogy félig a földön van s valaki kegyetlenül czibálja kifelé a meleg párnák közül.

- Dejsz' barátom! a mi sok, az sok; nem oda Buda!

Julis aszszony is meghallotta a lármát s berohant.

- Ugyan-ugyan; hagyja már ott szegényt; hát van lelke, hogy így virtuskodik egy tehetetlennel. Győjjön ki inkább a kis szobába, ott van az én paplanos vendégágyam!

Másnap hajnalban már újra kezét csókolt Julis aszszonynak Koncz s megkérdezte tőle: mi szépet álmódott. Volt is reggelire bőrs kávé bivalytejjel. Proháczkát pedig kilelte a hideg és sárgaságba kezdett esni az elfojtott méregtől.

- »No várj-várj! majd megcsíplek, majd megnyúzlak« sóhajtotta gépiesen.

Rendes szokása volt, hogy vasárnaponkint, a napszámfizetéskor, olvasatlanul adta át a pénzt a fizető őröknek s éppen nem csinált nagy dolgot abból, hogy néhány hatoskával kevesebb legyen az aprópénzes zsákban, vagy hogy legalább féltucat ujpesti hatos keveredjék el benne, a mit másképen nem tudott volna értékesíteni.

Koncz mindjárt az első napszámfizetéskor öt hatost volt kénytelen ráfizetni a magáéból. Mikor az utolsó napszám is elment, beállított a tisztartóhoz, a ki már várta. Jól elkészült rá, hogy mikor az őrök hebegve hozakodik elő a hiánynyal, majd iszonyúan megmossa a fejét, hogy milyen léha, ügyetlen fráter, a kire még egy pár forintocskát se lehet rábízni.

Koncz azonban a világ legjámborabb ábrázatával tett eléje öt hatost és azt mondta: »Ennyivel több volt a zacskóban.«

Proháczkában megakadt egy perczre a nyeldekölő. Borzasztó, gondolta magában - milyen könnyelmű is vagyok; bizonyosan egymáshoz ragadt két papirforintos és én nem vettem észre. Csakis így sülni ki ötven krajczáros többlet.

A következő vasárnap ugyancsak ügyelt, hogy *ne tévedjen*. Mikor átadta a pénzt, így szólt Konczhoz: »Még lehet, hogy több, de inkább több legyen, mint kevesebb.«

Koncz ásított egyet s kivágta a szurtos tenyerét.

- Fogadjunk egy forintba, hogy kevesebb. Eb, a ki nem tartja.

A vén zsugori megszeppent, de mikor Julis aszszony is ráförmedt: »eb, a ki nem tartja«, állta a fogadást szégyenből.

Szószaporítás volna azt mondani, hogy Koncz lett a nyertes.

Proháczka ettől fogva belenyugodott volna az új őrökbe, de volt valami nagy rettegése, a mit saját maga előtt is titkolni igyekezett.

Ez a gaz Koncz Miska anynyit csókolta a Julis aszszony kezét, hogy annak jó vége már nem is lehetett.

- Nagy baj van! - szorongott a csörgei tisztartó; ha ezek itt öszszefognak, kiélnek egészen; csálnak-lopnak, kutyába se vesznek; öregségemre árván maradok, koldus leszek.

Egy pár hónap alatt egészen lesoványodott a sok búsulástól. Julis aszszony azt se kérdezte, mi a baja; pedig ezelőtt, ha csak egyet köhintett is, már kórusban kellett sírni az egész pusztá cselédségének.

A vérét adta volna, ha megtorolhatja az elhanyagoltatást; örökösen boszúterveken törte a fejét.

Talán még valami gonoszságra is vetemedett volna, de a sors elejét vette a meggondolatlanságnak. Proháczká nagy beteg lett.

Azt állította, hogy érzi halála közelségét s Istennel és emberekkel kibékülve akar elköltözni a másvilágra. Maga elé citálta Julis aszszonyt meg Konczot s így szólt hozzájuk: »Gyermekeim, legyetek egymáséi; ha öszszekeltek, mindenemet tirátok hagyom!«

Julis aszszony úgy üvöltözött, mint egy behemót s erőnek erejével térdre nyomta Konczot, azután ő is melléje térdelt, hadd adja rájuk áldását az a becsületes haldokló ember.

Koncz ásítva kérdezte: »mi az a *mindenem*?«

De már ezt nem állhatta ki a beteg. Felugrott halottaiból s úgy felképelte a térdeplő irnokot, hogy az egyik füle csára, a másik meg hajsza állott tőle. Ettől az erupeziótól mindjárt meg is gyógyult.

Koncz feltápáskodott s szó nélkül indult kifelé. A folyosón szemközt jött rá a hajdú, azt megállította:

- Nézze kend, ezt kaptam, adja tovább kend.

S hatalmasan rákente a dupla pofonokat az ártatlan hajdú csudálkozó ábrázatára.

Hogy a hajdú elosztogatta-e ezt az ajándékot más illetékes személyeknek, az már nem tartozik ide, hanem hogy Koncz elintézettnak tartotta az ügyet, az eléggé kitűnt a vacsoránál, a hol a legnyugodtabb hangulatban vágott be egy lábos káposztát, benne tizenkét tölteléket.

Szó sem volt többet se halálról, se házasságról, a minek következtében Julis aszszony megint húzni kezdett az erélyes és jószívű tisztartó úrhoz.

Koncz ugyan ott van most is a csörgei pusztán s a mikor szerét ejtheti, nagyokat czuppant a Julis aszszony kezén, de az ilyenkor támadó ellágyulásra közbevág Proháczká: »No Julis, tán biz' móríng nélkül is elveszi már Koncz úr?!«

Attól Koncz úr mindjárt megriad s erősen szipákolva vonul tovább egy házzal.

NERO HŐSTETTEI.

Nero nagy, izmos cseh vizsla volt. Ereiben pomerán ősei lusta vére folyt; szemeiről csak az okuláré hiányzott, hogy felérjen a fizimiskája egy tudós német professzoréval; kávébarna szőre szépen kétfelé fésülve vált szét a gerinczén s születése óta folyvást nedves és hideg volt az orra, a mi a kutyanál tudvalevőleg egészséget jelent.

Ennyi ajánlatos külső tulajdonság mellett megvoltak neki a maga lelki ékességei is. Szaglás dolgában vetekedett akárhány angol vizslával s kivált vízi vadra páratlannak tartották hét megyében. Pedig vadászember tudja, hogy ez nem olyan kis dolog, mert azt a meglőtt ruczát, a melyik harmincz lépésnyire vágódik le az embermagasságú nád közé, egy ilyen Nero nélkül az ördögének lehet tekinteni. Azután meg az is jelent valamit, hogy a mi Neronk szárazon is jeles bizonyítványt kaphatott, pedig a vizen használt vizsla többnyire meggyengül a szárazon. A sás, mely össze-viszsa metszi az orrát, nagy veszedelme a finom szaglásnak; a vizivad erős, meszszeható szagát megérzi ugyan az ilyen hasgatott orr is, de a száraz tarlón futó fűrj gyöngé nyomát már nem bírja biztosan követni.

Elég az hozzá, hogy amikor első gazdája meghalt s a derék állat Guszti bácsira maradt örökül: nem engedett új urának semmit híresség dolgában.

Tudnivaló ugyanis, hogy Guszti bácsi azok közé az emberek közé tartozott, a kiket a búslakodó emberiség felvidítására, kaczagó jókedvében teremtett az isten s így nem csoda, ha búcsújárásképen zarándokolt hozzá, a kinek valami vezekleni valója akadt. Guszti bácsi felvidította, megkúrálta, kikenegette a lelkéből a csömört, megjavította a kaczagtatással a gyomrát, gyorsabb keringésbe hozta a vérét, szóval csudát művelt, úgy, hogy néha egy huszonnégy órát együtt tölteni vele többet ért üdülés céljából, mintha a kaszinóbeli kompánia három napig tartó ferblizésben minden pénzét elnyerte volna a szegény embernek.

Ilyen vérmérséklet mellett könnynyű volt neki híres emberré válnia s mikor a két nagy alak, ő, meg Nero, öszszekerült, megelégedéssel és bizalommal nézhetett mindenik a másik szeme közé.

Olyan cseperedő-bajúszú legényke voltam, a mikor az a szerencse ért, hogy bemutattak ennek a Neronak.

Iszonyú nagyralátiság volt benne s harapós fegyelem alatt tartotta a tanya öszszes házörző ebeit. Még a nagy fehér-sárga kuvasz is tisztelettel tért ki előle, mióta tapasztalta, hogy azon a sűrű kávészínű bundán nem fog a fog.

Világosan emlékszem, hogy engem a leghatározottabban lenézett s valóságos kicsinyléssel fordult el, mikor csettintettem neki, hogy egy kis portyázó sétára induljunk együtt a tarlóra.

Se szép szó, se fenyegetés nem vette rá a nyomorult állatot, hogy megalázza magát és velem jőjjön. Utoljára is áldott jó Guszti bátyámnak kellett felkászolódnia, hogy meg ne rontsa örömet a rossz kutya. A mint meglátta, hogy az öreg úrnak is a vállán a puská, olyan szűkölést művelt, mintha most indulna első légyottjára. Mialatt szép lassan kibandukoltunk a tarlóra, ekképen tartott szóval Guszti bácsi:

»Ne vedd neki rossz néven, öcsém. Öreg a kópé és kissé bizalmatlan; gyűlöli az olyan embert, a ki puskát vesz a kezébe és nem tud vele bánni. A minap egyszer átjött a szomszéd falubeli nyulászó kántor és kicsalta magával. Tisztes, őszbevegyült ember az istenadta, Neronak egy kis rokonszenve támadt iránta és nem sokat kérette magát.

Alig hogy kiértek a gazosba, Nero már állott. Egy fűrj röppent fel. A jó kántor, a ki életében sem igen lőtt még repülő vadra, nem is hederített az apró zsákmányra s haladt nyugodtan tovább. Nero ránézett; csodálkozott és nem mozdult. A kántor erre fűtytyentgetett neki, buzdította: »előre Nero,... alons,... weiter!« - Nem értett a kutya semmiféle nyelven. Lefeküdt a gaz közé és ott szortyogott nagy nehezteléssel. Utóljára a kántor is lefeküdt mellé, kérlelte, simogatta és magyarázta neki a dolgot. Vagy egy fél óra múlva egyszerre mintha kibékült volna, felkelt és szép lassú tempóban elkezdett keresni megint.

A kántor ballagott utána, erősen húzódván a sásas felé, a hol nyulat sejtett. A szélen megint állott a kutya és egy pár élelmes fordulattal felröppentett egy anyányi harist.

Borbolya kántornak eszébe jutott az iménti eset és nehogy a kutya megint megáprehendáljon rá, kapta a puskáját, mely jó hatos sörétre volt töltve (hogy el ne vihesse a lövést a nyári nyul), s ráduplázott az árva harisra.

Persze, hogy annak nem történt baja, hanem történt valami más. Az tudniillik, hogy Nero ezt a kevésbé vadászias fellépést látván, se szólt, se beszélt, csak megfordult és oldalgó trappban hazafelé vette az útját.

A kántor fűtyölgetve futott utána az egész úton, hogy a falubeli gyerek mind kiszaladt elibe, azt hívén: jön a gyűrűs zsidó.

Azóta Nerot ki nem csalja olyan emberfia vadászni, a kinek a tehetségeiről valami előzetes alkalommal meg nem győződött.«

Megjegyeztem magamnak ezt a történetet s hogy kegyébe jussak Neronak, iparkodtam az első egypár fűrjet, a mi lövésre került, aggatékra juttatni. Mikor már vagy három-négy beadta a kulcsot, a nélkül, hogy egy is elmenekült volna, kezdtem észrevenni, hogy Nero sokkal barátságosabb irántam. Egy nyulat, a mely messziről ugrott s csak egy pillanatig látszott a tengeri-szélben, elhibáztam. Nero megbocsátotta. Volt benne annyi belátás, hogy ne vegye a dolgot nagyon komolyan.

Mikor Guszti bácsi látta, hogy immár megbarátkoztunk, letelepedett a csőszkunyhóhoz, odarendelte a kerülőt, megparancsolta neki, hogy rakjon tüzet s törjön zsenge kukoriczát, azután felbízott, hogy milyen sült tengerivel vár ő bennünket! Azzal útunkra bocsátott. Vagy másfél óra múlva visszakerültünk. Nero kitett magáért s egy tuczat kövér fűrj csüngött a tarisznyámon. A jó kis séta után pompásan esett az a korty törköly, a mire mindig lehetett számítania annak, a ki Guszti bácsival indult vadászni. A jó öreg előhúzta oldalzsebéből a kis butykost és megkínált. Nero egy darab pálinkás kenyeret kapott. A részeges eb csakúgy remegett a szesz után. Végre mindnyájan kényelemben voltunk s a lemenő nap aransugaraiban sütkérezve, majszoltuk a frissen sült tengerit. Pongrácz kerülő úgy értett a sütéséhez, hogy csupa gesztenyévé vált a keze közt ez a pásztorembereknek való elemőzsia.

Ilyenkor egy pár korty szesz után rendesen megeredt a nyelve Guszti bácsinak és egy kurta szivart szopogatva, nagyszerű komolysággal szokta elmondani félig igaz, félig költött, de mindig mulattató történetet.

Ezúttal különösen elemében volt. Láttam a szeméből, hogy olyan médiumnak tart, a kivel könnyű boldogulni. Meg nem zavartam volna a hangulatát egy világért sem. Belemarkolt a mellette alvó Nero bozontos szőrébe s elkezdett mesélni a múltjából.

*

»Abbiza', pompás egy kutya. Valódi hőstettek vannak feljegyezve róla. Nem adnám egy négyes fogatért, nem én egy borjas tehénért sem.

Ti ecsém, nem is fogjátok fel, hogy micsoda állat ez. Csak a ki hosszú ideig tanulmányozza, mint én, a ki valósággal beszélgetek vele, az tudja méltányolni az ő érdemeit. Ha én azt mondom neki: Nero, most ide, vagy oda megyünk, megérti. Hidd el, előttem fut és a jó útra fordul. De ez még semmi. Tudod-e, hogy mi történt a minap? Nem? nohát elmondom:

A szomszéd dülön voltam vele. Tudod, amolyan félviseltes ember létemre hamar lenyom a meleg. Akkor is alig fordultam egyet, a kánikula tönkre tett s kénytelen voltam az ákáczos alatt megpihenni. Elszunyókáltam s jó idő telt, amikor egyszerre arra ébredtem, hogy nedves szivacsos törülgetik az arcomat. Ez a bitang volt, a ki gyöngéd szeretettel nyalogatott. Két másodperc alatt magamhoz tértem; olyan voltam, mint húsz éves koromban. Felpattantam a fűből, akár egy gummi-lapta s hazafelé akartam indulni. Nero utamat állta és nem engedett.

Tudod, én már ösmerem a hóbertjait s rászántam magamat, hogy megteszem a kedvét. Intettem neki; elindult s én mentem utána.

Először elvezetett nyílegyenesen egy zsombikhoz, ott megállott. Mikor odaértem, beugrott és kiriasztott egy gyönyörű süldőt. Lelőttem. Alig volt a nyúlfi a tarisznyámban, Nero nem nézve sem jobbra, sem balra, neki futott egy gázos barázdának s egy csomó kutyatejfü előtt megállott. Odamegyek: felrepül egy fűj. Azt is lelőttem. Nero csak annyi időt vett hogy elhozza, azután kikanyarodott vagy nyolczvan lépésnyire s csendesen húzott a repczetarló felé. Képzeld, onnan az első buczka mellől megint kivágja magát egy nyúl. Brumm! brumm! - ott fekszik. No! hallod-e, ezenkívül még négy fűjhez vezetett egyenesen, de mintha zsinóron húzták volna. - Tudod-e már, hogy miképen történt ez? Úgy, hogy amíg én az árnyékban aludtam, ő bejárta, végig szimatolta a környéket s mikor felköltött, már minden vadnak tudta a vaczkát. Vitt egyiktől a másikhoz, egyenesen, mintha diplomás mérnök lett volna.

Azóta, ha vadászni készülök, csak intek neki otthon ebéd után. Megmutatom az irányt, hogy merre menjen; abból ő már tudja, hogy hol fogom keresni. Kilohol, ősszekutatja a tarlót, a gáz, a zsombikot és mikor tisztában van az utolsó fűj búvóhelyével is: lefekszik valami bokor alá.

Mikor én a sziesztám után kiérek, csak fűtytyentek a patronnal. Arra ő két lábra állva megmutatja magát, hogy hol van, megvár és elvezet mindenüvé, a hol egy vadat tud az általa bejárt területen.

Ha készen vagyunk, akkor odajön hozzám, ásít egyet, leül és kéri a pálinkás kenyerét.«

Gusztai bácsi sokkal több humorral szokta az efféle történeteket előadni, semhogy azzal rontottam volna az élvezetemet, hogy valami érdemleges vitába bocsátkozzam vele. Ellenkezőleg, a legpompásabb hallgatóságnak iparkodtam magamat bemutatni, a ki mindent elhisz s így öröm neki valamit elmesélni. Ez volt az oka, hogy mikor végre felkászolódtunk, hogy a szellős alkonyaton hazafelé ballagjunk: Gusztai bácsi valóságos vérszemet kapott és csodálatos arányokban növekedő fantáziával hozakodott elő a Nero bámulatraméltó érdemeivel.

Megtudtam, hogy Neronak szekerezés alkalmával - önérzetes kutya léte - derogál az ülés alá kuporodni; e helyett a kocsis mellé kvártély ózza magát és fejével előre fordulva látszólagos közönnyel van ugyan a világ iránt, de azért folytonos figyelemmel kíséri, sőt ellenőrzi a kocsis magatartását. Gusztai bácsi a saját szemeivel volt tanúja annak, hogy az okos állat egyszer, mikor a kocsis elbóbiskolt s a lovak közel találtak oldalogni egy mezei árok széléhez, hirtelen nekikapott a gyeplőszárnak s olyat rántott rajta a nyergeslő felé eső oldalon, hogy a bögölykínózta pára menten észre tért s balra tartott. Ezzel megmenekültek a kocsiban ülők egy

esetleg kevésbé egészséges felborulástól. Ennek az okosságnak a története pedig az, hogy Neroval fiatalabb éveiben megesett egypárszor, hogy víg vadász-társasággal kocsikázván, felborult. Egy ilyen sajnálatos alkalommal úgy a kocsi falához szorította a rázuhanó ülés, hogy majd sintérekékre került. Azóta a bölcs kutyát semmiféle hatalom rá nem veszi, hogy a kocsiülés alá vegye magát. Kint akar lenni a szabad ég alatt, a hol ha baj van is, könnyebben mentheti az irháját, sőt még a gondviselés szerepét is játszhatja.

Ily dolgok hallatára önkénytelenül bizonyos respektust kellett éreznem a nevezetes barom iránt. Anynyit különben tapasztalásból tudtam, hogy igazán hasznavehető, jó kutya s hogy több eredménnyel és nyugalommal vadászik, mint akárhány nagyszájú unokája Nimród apánknak. - Csettintettem a derék állatnak, hogy megsímogassam. Nem jött. Körülnézek: nem látom sehol. Szólok Guszti bácsinak, a ki éppen makrapipájával bajlódott; mikor égett a pipa, az öreg úr elővett egy patront és fűtytentyent vele: a kutya nem mutatta magát.

Éppen egy nagy tábla kukoricaföld mellett mentünk volt el s így rögtön arra gondoltunk mind a ketten, hogy Nero valami szimatot kapott s most a gazt bújja a magas tengeriben. Elállottuk tehát hamarosan a tábla két sarkát, hogy ha nyúl ugrik, lőhessük; a kerülő meg bement a muharos tengeri közé, keresni a kutyát. Jó negyven holdas urasági tengeri tábla volt az, úgy, hogy Nerot csakis a maga jó szántából lehetett reményünk viszontlátni. Már-már meguntuk a hiábavaló várakozást s abban a reményben, hogy a vén kutya majd haza talál, indultunk volna tovább, mikor egyszer csak nagy óbégatás támad a tengeriföld másik végében.

Nyakunkba kaptuk a lábunkat valamenynyien: még Guszti bácsi is megerőltette idült tagjait; hajtotta a kíváncsiság. Hát uramfia, alig érünk ki a sarokra, a honnan végig lehetett látni a tengeriszélen, észrevettük, hogy a mi vizslánk nagyszerűen bele kapaszkodott egy rongyos szűrös alak ülepébe és a leggyöngédtelenebbül vonszolja a jajveszéklő atyafit abba az irányba, a merről a szavunkat hallotta. A kutya egész magaviseletén meglátszott, hogy öntudatosan végzi a dolgát s hogy nagyon megelégedett a cselekedetével. - Az egész dolog meszsziről olyan volt, mintha a vén Nero apportírozta volna az oláh-t. És akár hiszi valaki, akár nem, ez a furcsa látszat a legkomolyabb valóságnak bizonyult. - Mikor a szepegő, sóhajtozó embert végre hozzánk czibálta, akkor láttuk, hogy egy tarisznya van a nebuló nyakában, a melyből egy tapsifüles két hátulsó futója árulóan bújt ki. Faggatásunkra bevallotta az istenadta oláh, hogy látta, mikor a délután rálöttem a tengeri szélben arra a nyúlra, a melyről azt hittem, hogy elhibáztam s azt is látta, hogy a nyúl a tengeriből, ahova a lövés után bevágott, pár pillanat mulva kikanyarodott a zombékos felé s útközben felfordult. Ő hát kapta magát s eltarisznyázta a váratlanul kezeügyébe esett zsákmányt, azután egy kis zsenge kukoriczát csenni, bevette magát az urasági tengeri táblába. Látott bennünket arra felé jönni s nehogy a tengerilevelek zörgése elárulja: meglapult vagy harmincz lépésnyire az ösvénytől. Mi el is ballagtunk mellette szépen, de a kutya egyenesen befordult rá s egyszerre megállotta, mint valami vadat. - A jó ember csak guggolt egy darabig, nem tudta mire vélni a dolgot; utoljára is látta, hogy a nagy bozontos kutya nem tágít: keresztet vetett és futamodásra vette a dolgot. Neronak sem kellett több; uczczu utána, a tengeri szélben elcsipte és odaapportírozta hozzánk nyulastól együtt.

A jámbor oláh ígért eget-földet, meg ráadásul egy nyulat, csak ereszszüek el békén és fogjuk be annak a farkas-kutyának a száját, a míg ő túl nincs az operenciás tengereken. Guszti bácsit elfogta a kaczagó görcs és örömében vad indus-tánczot lejtett a réten; magam is meg voltam hatva s szíves örömet megkínáltam Nerot az utolsó darab kenyérrel, meg az utolsó korty pálinkával. Abban a pillanatban úgy tetszett, hogy Nero fölötte áll minden más oktalan állatnak s a milyen hangulatban voltunk, csak az alkalmas ital hiányán múlt, hogy meg nem ittuk vele a brudert.

Egyszerre száz perczentet nőtt előttem Nero ázsiója s most már nem tartottam anynyira lehetetlennek a Guszti bácsi egy másik történetét, a melyből megtudtam, hogy Nero felmászott egy vadkörtefára, hogy lehozzon róla egy gerliczét, a mely halálosan találva a galyak közé esett s ott fennakadt. Magától értetik, hogy a vadkörtefa alacsony és oldalt nőtt volt, úgy hogy a vállalkozó szellemű kutya tulajdonképen csak egy kis rézsútos sétát tett a derekán, de azért mégsem utolsó észbeli tehetségre mutat egy cseh vizslánál, ha ilyen jelét adja gondolkodásának.

Mindössze egy esetet jegyezhet föl róla a krónika, a melyben méltatlanul viselte magát ahhoz a hírnévhez, a mely mint komoly és megbízható vizslát, körülvette. Ennek is egy könnyelmű szakácsné volt az oka, a kinek folyvást az udvarlókon járt az esze s így többször megfélekezett abbeli kötelezettségeiről, hogy Neronak kiadja a maga reggelijét. Pedig e tekintetben nem igen értette a tréfát. Elhanyagoltatásának az lett a következménye, hogy egy időben szédelésre adta magát s a leghunczutabb módokat eszelte ki, hogy üres bendőjét megtöltse. Szemfényvesztői ügyességgel emelte le a tepsit a tűzhely széléről s képes volt arra a gazságra, hogy ha tartalmát elfogyasztotta, az üres edényt visszategye előbbi helyére. A szakácsné egy párszor öszszepofozkodott e miatt a szolgálóval, a kit gyanúba vett. Nero a küszöbön elnyújtózva, egykedvűen nézte a zajos harczot és bizonyosan azt gondolta: »inter duos litigantes tertius gaudet«. Sokáig üzte ebbeli szédelését, de mentségére legyen mondván, mindig csak akkor, ha nem kapott enni. Egyszer, mikor megint bőjtnapra volt kilátása, minthogy Guszti bácsi vadászni indult vele, holott ő még nem reggelizett: a következő sajnos tévedés világosította fel a világot üzelmeiről.

Guszti bácsi, a papot is meghívta a vadászatra s magával vitt egy sült csirkét, meg egy siláp kenyeret, a mely delikát ételmi szerek gondosan be voltak csomagolva egy darab kemény czukorpapirosba. Útközben szóba kerültek a Nero erényei s Guszti bácsi, hogy a kutyája jól neveltségét bebizonyítsa, kinyitotta a vizslája száját, beletette a csomagot s megparancsolta Neronak, hogy hozza szépen utána. - Egy ideig gyönyörködtek az ildomos kutya engedelmességében, utóljára megunták s más valamiről kezdtek beszélni. A csomaggal nem törődött senki; majd vigyáz arra Nero. Egy félóráig tarthatott, a míg kiértek arra a területre, a hol vadászni készültek. Ez az idő több volt az elégnél arra, hogy Nero egy alkalmas pillanatban visszavonuljon valamelyik útszéli bokorba, ott egy czápának is dicséretére váló gyorsasággal leharapja a csomag csücskét, kihúzza belőle a pap fölöstökömét s mohó fuldoklással adja át az örök enyészetnek. Dolgát ekképen jól végezvén, fogára kapta a nagy menykő fekete papirost, a melyről még a zsineg sem esett volt le s robogott vele a gazdája után. Sem a pap boszuságát, sem a Guszti bácsi megzavarodását, a mi elfogta őket a kellő pillanatban: nem kísérem meg leírni. Anynyi bizonyos, hogy a szegény Nero élete akkor csak egy hajszálon függött. A jószívű pap mentette meg, közbe vetvén magát, mikor látta, hogy Guszti bácsi pipacsvörösen kapkod a puskája után. De talán még az imádság sem lett volna elég lecsillapítani az öreg és éhes Nimród méltó haragját, ha a tisztelendő úr vigasztalásul elő nem húz vala a saját kabátja mélységes zsebéből egy másik csomagot, egy másik csirkével, a melyet talán az előrelátás szent nevében dugott bele otthon. Hanem ezt a csomagot már nem bízták a renommévesztett Nerora.

.....

Mikor utóljára láttam ezt a barnaszőrű cseh vizslát, már teljesen süket volt s vakuló félben is levén, csak a folytonos alvásból lelte örömét.

Azóta bizonyosan az örök álmát aluszsza valahol a kert végében a csalán-bokrok alatt.

AZ A KUTYA VRINYÁK.

Az udvarban, a gémeskút táján, nagy sikogás hallatszott. Egy ősz emberrel évődött ott egy pár ugrifüles fruska. Az öreg nekik fordult s fiatalos fürgeséggel kergette meg őket.

- Ejnye de friss legény még az a vénség, mondtam Dini barátomnak, a kivel a papsajtos gyepen együtt sétálgattunk. Vajjon hány esztendő lehet?

Dini nevetett. Van vagy huszonöt, felelte.

Nem tudtam, komolyan vegyem-e.

Azt hiszed, tréfálok? Erigy kérdezd meg tőle magától. Adj neki egy szivart, még el is mondja a történetét. Én addig körüljárom az istállókat; úgyis szabadabban beszél, ha a gazdáját nem érzi.

Elindult, de nevetve szólott vissza:

- Valahogy te is bácsinak ne szólítsd; azért megharagszik. Miskának hívják. A lányokat azért hajszolja, mert bácsizzák az ősz haja miatt.

*

A kúthoz sétáltam. Az ősz ember egy ócska vályút javíttatott.

- Jó napot Misa ecsém.

- Adjon isten a ténsurnak is.

- Nem mondanád meg, hány hét a világ?

- Bíz' a' mával is kevesebb.

- Megcsípkedtek az imént azok a fia-csókák. (A mosogató lányokra mutattam.)

- Az ám; minditig kutyálkodnak.

- Bolondulnak utánad, mi?

- Szeretnek, mondta furcsa pökhendiséggel.

- Köll-é egy drágaderosz?

Már nyújtottam is neki a szivart. Abból megérthette, hogy mit kínálok.

- Megköszönöm alássan.

- Masinád van-e?

- Akad.

Előkotorászolt a mellénye zsebéből egy szál kénesgyufát s annál rágyújtottunk.

Leültem a vályú szélére.

- Szép történetet tudsz te Miska, azt hallottam.

Nagyot röhögött. - Hát már a ténsúr is hallott róla? Mindenkinek el kell, hogy mondjam, tette hozzá büszkén.

- Szeretném tudni én is.

- Az a kutya Vrinyák...

Elhallgatott; elsötétült az arcza. De nem sokáig maradt szótalan. Inkább még hivalkodva fogott bele a históriába.

- Az a kutya Vrinyák volt az oka, kezdte nagy hangon.

- Kicsoda az a Vrinyák?

- Már itt ő senkise. Hanem valamikor bivalyos volt. Ő vigyázott Bunkóra is, a vén bivalybikára. Nohát isten neki, hadd mondom el.

Letette a szekerczéjét, megfordult s rámutatott egy épületre. Látja ténsúr, az ott az istálló. Egyik feliben van a szarvasmarha, a másikban meg a ló. Vagy három esztendővel ezelőtt én voltam a kocsis, Vrinyák meg a hetes. Oszt' mindketten beleszerelmeskedtünk a Czikáné Julcsájába, a ki *odabent* szolgált akkor. (A fejével intett oldalvást az urasági lakás felé.)

- Hm!

- Az ám, mindketten. Oszt a hol szerit tehattuk, ott abajgattuk egymást, a leány kedviért. Ha be kellett fogni, hittam Vrinyákot, hogy segítsen; hanem mikor a rúgós nyergesnek az istrángját beakarta a hámfába akasztani, a tulsó oldalról megböktem a lovat. Az oszt' olyat rúgott Vrinyákon, hogy tán még most is hemperedne, ha a háta mögött nincs egy esővizes dézsa, a melyikbe beleszedülhetett.

- Hm!

- Na de Vrinyák is megadta nekem egyszer. Megtetszik hallgatni?

- Meg-meg, Miska fiam.

- A bivalyistálló előtt látja a ténsúr azt a kőből épült bikarekesztőt? Estére oda kellett Bunkót behajtani. Nagyon komisz disznó egy állat volt. Néha öklelt. Én pedig, hogy Vrinyákot boszszantsam, fel szerettem mászni a kőfalra, úgy csápoltam a négyes ostorral a bivaly szeme közé. Akkor oszt' Vrinyák nem bírta vele; a bika majd kidűtötte a falat, ki se lehetett eresztetni. Vrinyák úgy hordta neki az ivóvizet vödörben, hogy majd megszakadt bele. Mi meg Julcsival nagyokat neveltünk.

- Egyszer vasárnap délután volt. Mindenki elment hazúlról, csak mi ketten maradtunk Vrinyákkal a belső pusztán. Julcsi templomba ment. Az uraság *odabent* aludt, vagy mit csinált. Én is elmentem vón', de tudtam, hogy majd be kell fogni, hínak. Addig is untam magamat, hát mentem megint csápolni a bikát.

Vrinyák dült-fült, szidott, de nem mert hozzám nyúlni. Le is törtem von' a derekát. Tótul káromkodott; olyan furcsákat mondott, hogy majd hanyatt vágódtam nevettemben. Nem tudom, mi ütött hozzá, vérbeborúlt a szeme s mikor javában piszkálom Bunkót, nekiugrik az ajtónak, kinyitja. A bika egy szempillantás alatt az udvarra rohant.

Egy kicsit megszeppentem. Meglapultam a kőfal mellett. Azt gondoltam, hogy Bunkó ott nem vesz észre s majd világgá szalad. Vrinyák már akkor fent volt egy eperfán. Előre kieszelhette, hogy arra mászik fel ha szorúl a kapczája. Létra volt a fához támasztva, azt a gazember felhúzta maga után. Bunkó az első lábával elkezdte hátrafelé hányni a földet; úgy morgott hozzá, mint egy medve. Ravaszul kerülte meg a kőfalat, abban az irányban, a hol én gubbaszkodtam. Ennek fele se tréfa, gondoltam. A bika engem keres. Leugrottam a falról s eszem nélkül loholtam neki annak a tengeri-górénak, ni. Eppen kitisztogattuk volt előtte való nap; üresen állt s az ajtaja nyitva volt.

- Hm!

- Bizony! még olyan szaladást nem látott a világ. A disznó bika a nyakamon volt, azt hallottam a dobogásából. Ha elér, megtérdel, palacsintává lapít. Az a kutya Vrinyák meg egyre üvöltözött kappanhangján a fáról: »Szorrics Misa! Fussad Misa! most henczegezz mán te Misa, had' látunk!«

- Biz' én nem henczegtem. Felfutottam a góré garádicsán, bebuktam az ajtaján, elnyúltam. De mindjárt talpraálltam. Hátha ide is utánam jön? Nem jöhetett, pedig jött volna, hanem leszakadt alatta a korhadt fagrádics.

No oszt' olyat még nem látott a ténsúr, a mit akkor az az oktalan állat mívelt. Meg voltam fogva, mint az egér a fogóban. Ő meg elkezdett ravaszul végigsétálni a góré mellett, a fejét felemelte, beszaglászott minden rácsnyíláson, hogy ugyan hol vagyok. A mint megmozdultam, jött ő is velem. A fejét csak szünetlen odafordította, a hol gondolta, hogy vagyok. Láttam, hogy pislog a szeme, dühös lehetett szörnyen.

Az a kutya Vrinyák azalatt lejött a fáról, úgy kiabált: »gyere ki mán te, Misa, te vitéz; Julcsi tigödet híja, csókolni, ölelni akarja«. A bika ő rá rá se hederített.

Tyhű, mondok magamban, az csúnya lenne, ha Julcsi így látna. Még jó, hogy kicsúfol az a kutya Vrinyák; eszembe hozza legalább, hogy akárhogy is, szabaduljak innen.

Elkezdtem feszegetni a góré túlsó oldalán a léczet. Ha vagy hármát-négyet kibontok, ottan kibújhatok. De a bika kitalálhatta szándékomat, a recsegésre nagyokat böffentve futotta körül a górét, elibém állott, úgy nézett velem farkasszemet.

A góré jó hosszú volt és keskeny. Most éppen mögöttem volt az ajtaja. A míg a bika megint körülfut, én egy ugrással kint lehetek s beloholok valamék cselédházba. Ott már nem ér szégyen, ha megjön is Julcsi a templomból.

Úgy tettem, a hogy kieszeltem. Zsupsz, egy ugrással kint voltam a góréból s neki a cselédháznak. A bika utánam. Vrinyák torkaszakadtából kaczagott s biztatott, hogy ne siessek úgy, mert még elkések. Jaj, de agyon tudtam vón' ütni a bitangot!

Vaktában ugrottam be a legelső ajtón. Akkor láttam, hogy rossz helyre mentem; az ott a mángorlós félszer. Annak még kilincs sincs a széles ajtaján.

Bebújtam hamar, szorosan a falhoz a mángoló mögé; Bunkó bedöfte az ajtót, ott állt a félszer közepén és bámult azon, hogy engem sehol se lát. De nem sokáig gondolkozott, olyan orra volt, mint egy vizslának, körülszimatolt s megérezte, hogy hol kell lennem. Akkor rőfögve, mint egy kocza, nekifeszítette buta nagy homlokát a mángorlónak, s azt elkezdte erősen a falhoz lökdödni, hogy engem agyonnyomjon.

Minden dőfésre laposabb lettem. Már majd kiment a lelkem. Elállt a lélekzetem. Végem van, gondoltam, s minden erőmből igyekeztem kimászni a mángorló mögül. Inkább döfjön agyon a bika, semhogy itt megfulladjak.

Az a kutya Vrinyák odajött a félszer ablakához, onnan kurjongatott be: »nosza te Misa, szeretsz mánguruznyi, te Misa«? És kaczagott folyvást, mint a bolond.

A vér a fejembe ment, úgy erőlködtem: csak ki akartam jutni, ha belehalok is. Hát a nagy kínlódásba' nem megemeltam a mángorlót?! A mi súly rajta volt, nagy kövek, elkezdtek róla legurulni, mind a bikára. Az volt a szerencsém; Bunkó úgy megijedt, hogy megfordult, kihátrált. Ott éppen elibe került az a kutya Vrinyák. Azt egy ökleléssel felhajította az alacsony eresze.

A milyen szerencséje volt, ott ragadt, nem esett le, hanem nincs az a kandúr, a melyik úgy nyávogjon, ha a farkára lépnek.

Azt még hallottam, de oszt' elhaltam.

Úgy locsoltak fel nagysokára. Mikor talpraállítottak: ilyen ősz voltam-e.

- Ejnye, tesszen csak adni egy kis tüzet...

BOLDOG VISZONTLÁTÁS.

Kadari Menyus ellenzöt csinált a kezéből, úgy nézett ki a folyósóról az utcára. Ott, a novemberi sárban, egy ekhós szekér döcögött; nagyokat zökkent hol jobbra, hol balra; a lovak ugyancsak neki feküdtek a rúdnak s egymást támogatva bukdácsoltak előre, miközben az oláh kocsis megsuhogtatta felettök kenderkötélből font ostorát.

- Ki a csuda járhat itt ilyen kutyának való időben? kérdezte önmagától a varhói uradalom főerdésze. Vajjon hová igyekszik ez a Noé bárkája errefelé. Mehetett biz' az a csébi vásárra is, minthogy ott visz el az út a főerdész kertje alatt. De nem oda ment. Mikor a Kadariék kapuja elé ért, megállott.

Az oláh kocsis felemelkedett üléséről s benézett a kapun. Hej! - ordította, ki van itt, hej? Nyisd ki ezt a kaput!

Egy béreskölyök, a ki vizet merített volt a kútnál, nagy lomhán indult a kapu felé. A házigazda kíváncsian ment le a három vagy négy lépcsőfokon, a mi az ambitusról az udvarra vezetett. Épp akkor nyiszorgott be a Noé bárkája s mindjárt meg is állott a feljárónál.

- Menyus! Menyus! - sikoltott egy vékony női hang az ekhó alól.

- Menyus bácsi! bácsi! bácsi! zsibongott a sok üdvözlét minden szögletből.

- Szervusz Menyus! dörmögött utóljára valami vén fagót. S abban a nyomban egy bozontos szürke fej bukkant elő a szekér mélyéből; a fejbe egy avult, ezüsttel pántolt tajtékpipa szára vala beleékelve.

- Tyhűű! Tóni sógor! megbolondúltatok? szörnyedt el Menyus, barátságosan fogadván ekkép a társaságot. Hogy mertetek ilyen itéleti időben útra kelni? Tízszer is benn ragadhattatok volna a sárban. Kivált a bókai malomnál...

- Ne óbégass sógor; itt vagyunk punctum. Az ördögnek tartoztunk vele. Ki tehet róla, ha egész esztendőben csak most tudtam egy kis szabadságot kapni? A telekkönyvek mellől el nem szabadúlhat az ember. Ezek meg mind sírnak ősz óta, hogy elmaradt a szüret, semmiből se jutott ki nekik; a húgod váltig hajtja, hogy meg akar itt most hízni nálad, kipótolja a nyarat, az őszt, meg a jövő tavaszt.

Mialatt beszélt, egyik gyereket a másik után szedegette ki a szekérből. Volt vagy öt darab. Mind kicsi: nyolcz esztendőstől lefelé. A legkisebbet nemrég választotta el az anyja.

Kadari előbb öszszezsapta a kezét, azután sorra csókolta a sok gyereket. Utóljára ketten a sógorával belekapaszkodtak a mamába s kihúzták valahogy az ekhó nyilásán. A bundás, szikár, magas aszszony, sírva ölelgette Menyust, az édes bátyját.

- Csakhogy itt vagyunk, lelkem!

- Csakhogy itt vagytok! viszszhangozta Menyus.

Jó tágas lakása volt a főerdésznek, meg se kotytyant benne enynyi vendég. Fa bőségesen került, be lehetett fűteni illendő módon az egész házat. Végig kinyitotta Kadari a hat szoba ajtaját, hadd szaladgálhasson a kedves apróság; a saját gyerekeivel együtt éppen egy tuczat háznépe volt most.

Villásreggelire ettek ösztövéres szalonnát, ittak rá szilvóriumot. Azután a két férfi visszavonult az irodába pipázni, beszélgetni.

- Ej, ej, csak már vagy korábban vagy később jöttetek volna, kezdte Menyus becsületes őszinteséggel. Akkor is jó, ha száraz, akkor is jó, ha már megfagyott, csak éppen most rossz; azt sem tudom, merre mozduljak veled ebben a feneketlen sárban.

- Már pedig engem megvadásztatsz, aszondom, sógor. Ezerévből egyszer kerülök ki hozzátok; akkor ki akarom venni a részemet minden jóból. Kopózni akarok!... járom a dombok pázsítját, mint egy elvadult stüszsi; erdei hangulatot keresek s hallgatom a kopók koncertjét. Ez csak nem fáradtság? ezt ugyan sárban is meg lehet cselekedni. Levegő!... levegő kell nekem, szegény irodamolynak; értsd meg!

Menyus megnézte az óráját. Éppen tizenegyet mutatott. Borúltas volt az ég.

- Ebben igazad van. Tudod mit öreg? hirtelenében tehetünk egy kis próbát. Félek, hogy megint esni kezd s majd napokig sem áll el. Ma még - úgy a hogy - megjárja. Jobb ma egy veréb...

- Mint holnap egy tűzok, - dörögte bele Tóni sógor. Menjünk rögtön, azonnal, mindjárt, haladéktalanul, subito!

Kadari kiszaladt a feleségéhez s megmondta neki, hogy csak ebédeljenek meg idejében; a sógornak, meg neki tegyen el az aszszony levest, frissen lehet majd sütni egy kis disznóságot, ha visszajönnek. - Azután fellármázta az inspekziós kerülőt, összefogatta vele a kopókat s megmondta neki, hogy hova menjen velök; akkor ereszsze el őket, ha a galagonyás dombról a kürtjelet hallja. Utóljára visszament az irodába, felöltöztette a sógort Nimródnak, puskát nyomott a markába, maga pedig egy nagy menykő gyökérdorongot ragadott fel s így szólt: indulhatunk!

Tóni sógor kimeresztette a szemét.

- Hát te nem hozol puskát?

- Nem én.

- Miféle vadász vagy te?

- Azt akarom, hogy ma te mulass. Ugy örülök a boldog viszontlátásnak, de úgy!... Majd ott leszek folyvást melletted. Beszélgetünk. Élvezzük a hangulatokat.

A sógor megcsóválta a fejét.

- Egész életemben ilyen voltál. Sohase szerettél vadászni. Erdész létedre!... igazán érthetetlen.

- Dehogyan nem! Szeretek én. Csakhogy kimélem a vadat. Tudod, minálunk nincsen valami sok. Hadd szaporodjék, az istenadta.

Gyalogszerrel mentek át az udvaron, a kerten s a mint a mezőre értek, mindjárt ott kezdődött a galagonyás-domb. Alig ezer-ezerszáz lépésnyire a háztól.

Csendesen, pipázva s szuszogva másztak felfelé a nedves, síkos gyepen, a mely felszakadozott a lépéseik nyomán.

Mikor a bokrok közé jutottak, könnyebb volt egy kicsit a járás. Ott már sok volt a száraz levél, az avar. Kadari belefűjt a kürtbe.

Mennek mendégélnék, hát egyszer csak kiugrik egy nagy nyúl egy sűrű szederbokor alól.

- Nini, mondja Tóni sógor, nyúl!... te!

- Abiz' a, - csodálkozik Kadari. Ez volt a kettes. Mért nem lőtted?

Tóni hirtelen odakap a puskájához.

- Igazán!... löni kellett volna. - De mért mondod, hogy ez volt a kettes?

- Mert így szoktuk mi itt; számba veszünk mindent, a mink van. A numero egyes lent fekszik valahol a völgyben, azt mindig ott ugratjuk fel. Neked a hármast szántam. Azt fogják majd a kopók erre hajtani. Annak Nuczu tudja a vaczkát. Többet nem is tudunk az egész galagonyás körül.

- Hány hold a galagonyás?

- Van vagy ezerötszáz...

A ködös sűrűségben, valahol a szálerdő táján, megvakkant egy kopó.

- Hallod? ott van a »hármast«, mondta Kadari a kezét dörzsölgetve. Nincs párja annak a Ripacsnak; a világ legjobb kopója az. Mindent megtalál rögtön.

Vakszerencse volt, vagy csakugyan kitapasztalta már a nyulait Kadari, elég az ahhoz, hogy öt perczig sem tartott, már észrevette a két vadász a bukdácsoló, szökni igyekvő nyulat. A boldogtalan pára feléjük futott.

Tóni sógor jó előre arczához emelte a puskát, úgy várta a gonosz fenevadat.

Ezalatt Menyus, a ki két lépéssel hátramaradt, hirtelen kirántott egy lepedőnyi nagyságú fehér-szürke zsebkendőt s feltűnő gesztusokkal, nesztelenül kezdte libegtetni, mint egy zászlót. Mikor látta, hogy a nyúl észrevette s hanyatthomlok irányt változtat: hamar öszszecsavargatta a kendőt s a zsebébe rejtette.

Épp' akkor fordult vissza Tóni.

- Elment, - mondta.

- El, - felelt neki Menyus.

Az eső szemetelni kezdett.

- Mindjárt megázunk, vélekedett Tóni.

- Meg, - biztatta Menyus.

- Mára tán hagynók abba. Azt mondod: úgy sincs itt több.

- Nincs. Majd holnap megnézzük a numero egyest. Az sánta egy kicsit; ha jól vigyázol, biztosra veheted.

Haza ballagtak. Mire megérkeztek, a három kopó már otthon volt, meg is száradt. Ők meg csuron víz voltak, mert útközben egyre jobban szakadt az eső.

- Mit löttetek? kérdezte a Tóni neje kíváncsi arczczal, a mikor betoppantak a házba.

- Nagyszerű őszi hangulatban volt részünk, válaszolt Tóni kitérőleg.

Estefelé a család összeült kártyázni. A nagyok durákat játszottak, a kicsinyek pedig keresztül-kasúl mászkáltak rajtok.

A nők nem győzték eleget hangoztatni a boldog viszontlátást és sajnálták, hogy nem tarthat ez az együttlét örökké. A férfiak minden ilyen kijelentésre kocintottak, ittak s megszorították egymás kezét.

Tóni sógor kijelentette, hogy a míg itt lesznek, nélkülözni szándékszik hálósobájában kedves gyermekeit. Eleget lármáznak otthon; soha se hagyják békében aludni. Most az egyszer annyit szunynyad majd, a menyinyi belefér.

Hát a két férfinak egy szobában vetettek ágyat.

Még az ágyban is emlegették egy darabig a régi jó időket. Egyik azt mondogatta: »hm-hm!« - a másik meg ezt: »hja-hja!«

Végre Menyus elfújta a gyertyát.

Tóni a sötétben tágra meresztette a szemét. Teringettét, gondolta magában, ez így nem jól lesz.

Tudniillik otthon a sok apró gyermek miatt örökké ég az éjjeli lámpa s Tóni azt megszokta. Teljes sötétségben lehetetlenség már neki az alvás. Tünődik, próbálkozik, fejére húzza a paplant, - minden hiába. Vár, a míg Menyus nagyokat nem lélegzik, amiből tudja, hogy elaludt már.

Akkor csendesen feltápáskodik s nagy vigyázattal meggyújta a gyertyát. Néhány percz mulva kellemes zsibbadás vesz rajta erőt; aludni kezd.

Menyus világéletében vadember volt; erdész, a ki félelmet nem ösmer s a sötétséget is nagyon megszokta. Álmában érzi, hogy történt valami; mintha nappal volna, vagy mintha kigyúlt volna a ház. Felriad.

Látja az égő gyertyát, kipattan az ágyból, a szobaközepéről fúj egy nagyot. A gyertya elalszik.

Mire a paplana alá surran, Tóni már tágra nyitott szemmel fülel. Nem bír elaludni a sötétben.

Még egy párszor ismétlődik a manőver. Végre mind a kettőnek teljesen kimegy az álom a szeméből. Menyus épp akkor ébred fel újra, mikor Tóni megserczent egy gyufát.

- Mi bajod?

Tóni rösteli az igazat megvallani. Hazudik. - Nem tudok aludni, sokat ettem, - mondja.

Menyus sem álmos már. Az asztalon egy üveg bor van; ott a dohányzacskó is, meg egy pár pipa. A gyerekek behozták volt a kártyát, itt építettek belőle várat.

- Tudsz pikétezni? kérdi Menyus.

- Hogyne tudnék, mondja Tóni.

- Gyere, pikétezzünk.

Menyus kiugrik az ágyból; a kályhában még jó kis tüzecke van, azt hirtelen megrakja, hadd lobogjon.

Azután rágyújt a két sógor. Menyus oszt.

Tóni azzal kezdi, hogy egy kilenczvenest mond be.

Reggel mind a kettő fáradt és álmos.

Tóni még aznap visszakivánczik a gyerekei közé, nehogy újra átvirasszák az egész éjszakát.

Mert hisz' mindennek illik, hogy határa legyen, még a boldog viszontlátás örömeinek is.

HEKTOR.

Ma már egészen kimentek az ilyen vizslakutyák a divatból.

Mit mondok: vizsla! Bizony bajos lett volna a derék eb származásfájából megállapítani a kutyakamarassághoz való jussát. Ha vagy negyed-ötödíziglen visszafelé kerestük a vérbeli atyafiságát, könnyen lehetett abban kopóra, agárra, de még kuvaszra is akadni. Szóval olyan bámulatos vérkeveredést ritkán lehet konstatálni négylábú állatnál, mint a milyennel Hektor dicsekedhetett.

Ehhez való volt természetesen a külsősége is. (A belső tulajdonságokról majd később beszélünk.) A feje valóságos úszkárpofával ékeskedett, a melyen göndörödő, hosszú, barnaderes szőr csüngött le rendetlen czafatokban; a mellkasa s első lábai izmosak és nehézkesek voltak, mint a kopóé, de a mellett a lábai még hozzá hosszúk is, a mi az agárbeavatkozást gyanította; végül a hátulja s kivált a farka meglehetősen lompos, örökké tele bogáncscsal, tüskével, akárcsak a gaz közt kódorgó kuvaszoké.

S ebben nincs kérem, a legkisebb túlzás sem. Következnek még ezeknél sokkal hihetlenebbnek látszó dolgok is erről a Hektorról.

Ki gondolna például arra, hogy egy ilyen ugató monstrum még vadászati célokra is alkalmas lehet? Pedig tetszett volna csak megkérdezni az öreg Marton bácsit, (szegény ma is élne, ha meg nem hótt volna) hogy micsoda drágalátos egy jószága, elválhatatlan társa, hűséges kísé-
rője, osztályosa jó és rossz sorsban, kenyeres pajtása, czimborája, védője, őrzője, tökéletes házi barátja volt neki ez a kutya, a melyet ő kvalifikált vizslává mindenféle elképzelhetetlen mesterkedések által.

Hogy miért, annak is megvan a maga története. Mert ahány valamire való vizslát kinevelt magának az öreg úr, azt mind elcsaklították, elcsereberélték, kölcsön kérték tőle (soha vissza nem adták) olyan urak, a kikkel nem igen lehetett ellenkeznie. Hol a kis gróf bolondult bele gyönyörű kis setterszukájába, hol az erdőmester úr dicsérte agyba-főbe a kant, a vén Rólandot, a kit próbára elvitt s magánál felejtett. Így aztán mit tehetett szegény öreg Marton, nevelt magának egy hallatlan »vizslát«, tizenötféle kutyakeverékből, olyat, a melyik nekiment minden idegen embernek, mint egy dühös farkas és elrémitette vízözön előtti formájával a legoptimistább kutyakedvelőket is.

Ezt aztán nem cserélte el tőle senki, nem kérte tőle kölcsön senki. Még a közös, társas vadászatokon is iparkodott mindenki minél meszszebb kerülni a szomszédságából, mert ha valaki, teszem egy foglyot ledurrantott, Hektor ott termett nyomban, lemarta a vadról az apportírozni készülő telivér pointert, felkapta a foglyot s hol futott vele a gazdájához, hol pedig néha le is nyelte mindjárt, ha nagyon csiklandozta az orrát a jó kövér őszi vadpecsenye.

Kuvasztermészete örökös pörlekedésre ösztönözte, vérének az agárkeveréke kitetszett roppant irigykedéséből; hogy vizslarokonsága is van, azt sejteni lehetett abból, hogy bizonyos paszszióval szimatolt oly helyeken, a hol kivált a szárnyas vad szeretett megbújni, s úgy, a hogy állotta is a foglyot, fürjet, valami gyanús, bizonytalan farkcsóválással; végre a kopóhajlandóság mindannyiszor kitört belőle, ha nyúl ugrott előle, mert akkor egy lokomotívot is elrántott volna, úgy vágatott a nyuszi után s hajtotta gyönyörűen, csahos szóval, rendíthetetlen kitartással, hogy sok gyenge kopón túl tett volna.

No már most tessék elképzelni egy finnyás vadászt, a kit ettől a vadászczimborától meg nem simít egy kiránduláson a jószágos guta.

Teljes két esztendejébe került az Martonnak, míg ezt a rémállatot magának preparálta, kitanította, agyondreszszírozta, de a két év elteltével nem is ment azután ő hozzá vizsláért senkise. Akkor vadászhatott ő maga - nyugodtan.

Már ösmerte Hektort, neki nem ment meglepetésszámba a világon semmise. Még örült, ha valami hallatlan, eddig soha nem történt, lehetetlennek hitt kutyagagszást követett el drága »vizslája«.

A fűrj különös gyöngéjük volt mind a kettőjüknek. Marton szerette, de Hektor még jobban szerette.

Látni kellett azt a vágatást, a mit műveltek, ha a gazda egy kövér fűrjet lőtt.

Ha Marton elkésett, a fűrj már eltűnt a Hektor böndőjében. Ilyenkor Marton káromkodott, Hektor pedig nyalta a száját. Ha Marton kaparította meg a fűrjet, akkor Hektor morgott és egy darabig nem akart keresni.

Pedig hű volt a derék állat a romantikáig. Kész lett volna darabokra tépetni magát, semhogy tágítson a gazdája mellől. Egyszer a gróf, a ki gyűlölte, szándékos »véletlenségből« beledurrantott. Hektor holtbeteg lett, de azért nyomon követte Martont s ha kínjai miatt nem tudott vele lépést tartani, akkor keservesen vonított. Marton megsajnálta s úgy vitte haza a mezőről, ölben.

Hogy egy olyan szenvedélyes vadász, a milyen a k-i erdész volt, hogyan állhatta ki egy ilyen vagabundus kutyával?!

Hát 'iszen, akkor még egészen mások voltak a vadászati viszonyok mint most.

Akkor még nem volt hátultöltő, egy csöppet se kellett a kutyának kitennie magáért, hogy együtt »dolgozhasson« a gazdájával. Ma egy primaklaszsis vizslának is dolgot ad, hogy folyvást multságot szerezzen az urának; a töltés úgyszólván semmi időt se vesz igénybe, nem kell vadászat közben megállani máskor, csak ha a kutya vadat jelez. Régente a boldog emlékü perkuszsiósok idejében, minden lövés után pár percnyi szünet következett. Meddig tartott az, úristen, a míg a löporos szarút az ember gondos ellenőrzéssel megrázogatta, nyakát a puskacsőbe illesztette, a port kinyomta, kirázta belőle, azután a kócból fojtást gyúrt, gyömöszölt, azt ráverte jó erősen a puskaporra, majd meg kiporciózta a sörétet, arra megint leverte gyöngén a srétfajtást; végre előkereste mellényzsebéből a kapszlit, meggyőződött róla, hogy a piramidli fel van löporozva, esetleg újra behintette löporral s mindezek befejezéseül rátette a kapszlit, azt pedig nagyobb biztosság okáért (hogy t. i. csütörtököt ne mondjon) lenyomkodta a vigyázva ráeresztett kakassal.

Ma megőszülne ebbe a türelmetlen vadász.

De Hektor örült neki, mert azalatt, a míg Marton töltött, néha kipihente, sőt kialudta magát. Hogy ily viszonyok közt sokkal kevesebb vadat lehetett elpusztítani s így sokkal gazdagabb volt vadban minden terület, arról beszélni is fölösleges. A hol mai napság a legkitűnőbb vizslával is csak mérsékelt eredményt lehetett elérni, ott akkor még az ilyen korcs Hektorokkal is kényelmesen öszszeszedhetett az ember egy tarisznyára való vadpecsenyét.

De másforma vadászok is voltak ám akkor. Nem szeleskedett senki, nem pazarolta haszon-talanúl a töltést. Ma? Beledurrantanak a puszkás urak a világba ezer lépésnyire. Mindegy nekik, ha tűzok, ha pipiske. Még virtus az, ha valaki két hibás lövés után megteszi azt a tréfát, hogy hirtelenében harmadszor is tölt s utána durrant a meszszeségbe vesző vadnak. Bizony a perkuszsiós puszkák letűnt idejében megnézte az ember, hogy mire lő, s mikor süti el a puszkát. De akkor nem is hajtottak ám a körvadászatokon, mint a hogy sok helyen ma már divatozik.

Ime, nagyon is eltértem az egyenes útról, a mely pedig a legjobb valamenynyi között. Az emlékek tették.

Hja, én még ösmertem a hős Hektorokat, a kik a perkuszszíós-puska korszakát kiegészítették.

Azt akarom csak elmondani, hogy micsoda kísérteties történetbe keveredtem én egyszer ennek a szóban forgó derék Hektornak a révén.

Együtt vadásztunk Martonnal egész nap. Igazán feledhetetlen emlékü nap volt az. A jó meleg nyárvégi időben oly közelre bevárt a mórseff, hogy akár bottal üthettük volna.

Vadásztak már az urak homokaljú zsombikban mórseffre? Sok ilyen hely volt akkor a Nyíren. Az ember csetlett-botlott, de nem nagyon süppedt le s így inkább csak bajos volt a mozgás, mint kellemetlen. A marhajárás nyomát roppantúl szereti a szalonkaféle, azt a sok apró lapost meg mindet a marha járta.

Estére ki voltunk fáradva pompásan. Még Hektor is, pedig ő nagyon önkényesen fogta fel a dolgát. Ha megúnta a sneffapportírozást, beletűrűszkölődött a zsombikba, lehasalt s kilógatott nyelvvel lihegett. Ott hagytuk; ha kifújta magát, utánunk czammogott.

Alig vártuk, hogy lefekhessünk; Marton a saját ágát engedte át nekem, ő majd gondoskodik magáról, mondta.

Bíz' azt én nem vártam, hogy miképen cselekszi, alig hajtottam le a fejemet a puha párnákra, nyomban elaludtam.

Nem tudom meddig élvezhettem a pihenés gyönyörét, de egyszerre mintha kísértet nyúlt volna hozzám, ijedten felriadtam.

Pokolsötét volt körülöttem, de azért mindjárt megértettem, hogy nem vagyok egyedül.

Valami különös, mélabús fütty hangzott időnkint a meszszeségben, mintha egy párját hívó póling röpködött volna a fejem fölött. A szomorú, sóhajtásszerű füttyyszót erős, rendszeres, kemény kopogás szakította félbe, taktusra.

Tele volt a fejem az álmok csudás képeivel s e zavart észjárással sehogysem tudtam kitalálni, hogy miféle jajgató és kopogó szellemek űzik velem a játékukat. Hiába meresztettem a szememet, nem láttam én semmit, de azért a hívó fütty nem szűnt meg, sem pedig az ütemes kopogás.

Ha babonás lettem volna, talán még valami nagy bajom esik ettől az idegizgató kísérteti komédiától.

Csendesen a fejem alá nyúltam, a hol mindig tartani szoktam az apróságaimat, órát, zsebkést, tárczát stb. Kiveszem a gyufatartót, sercentek egyet, a viaszgyufa lobot vet s bevilágítja gyéren a szobát.

Hát a dívánon fekszik az öreg Marton s alszik jóízűen, előtte ül a földön Hektor és fülhegyezve látszik valamire lesni. Az a valami egy különös, hívó füttyhang. Valahányszor Marton álmában lélekzetet vesz, úgy hangzik, mintha füttyyszóval hívná a kutyáját s a boldogtalan Hektor erre a hangra nyomban hízelkedve kopog a farkával a padló deszkáján.

Így folyt ez egész éjjel.

Marton szuszogva füttyölt. Hektor hízelegve porolta a padlót. De én a szememet se húnytam be többet. Eleinte mulattatott a dolog, később megúntam s halkán hivogattam Hektort, csettintettem neki, sőt füttyöltem magam is, csakhogy eljöjjön onnan.

Hiába! a hű állat rám se hederített. Hajnalig kellett hallgatnom kopogtatását, mint a Marton füttyeire adott választ. Végre az erdész oldalt fordult s elhallgatott a fütty. Akkor Hektor is visszamászott az ágy alá, rendes éjjeli szállására.

Néhány év múlva találkoztam valakivel, a kinek - mint nekem - szerencséje volt Hektorhoz annak idejében.

- Mi lett belőle? kérdeztem, Hektort emlegetve.

- Hát nem tudja? Megette a farkas. Marton télen is magával vitte, mikor az ölfavágókat vizitálta; ott egyszer elszaladt a kutya egy beteg őz után s nem jött vissza többet. A kerülők napok múlva akadtak rá maradványaira egy sűrű völgyben. Temetője helyén erős farkasnyomok látszottak a hóban.

RÓKA A KÖRBEN.

Téli reggel van. Az ég ködös, a föld fehér. Hó esett az éjjel; nem sok, de éppen elég arra, hogy száraz bűvőhelyre kíváncsozzék a pusztai vad.

A szikes rónaság egy mélyebb pontján zsombikos a mező. Egy folt nád látszik ott; lehet vagy húsz lépés a hossza, meg vagy négy-öt lépés a szélessége. A száraz, fakó nádszálak ősze-hajlanak, keresztül-kasúl egymásba fonódnak; a szelek játéka borzasra fésülte a gatz a kis nádas szélén. Bent, a kuszált nád közt, egy hópehely sincs a földön.

Egy hosszúknás vörösbunda nyújtózkodik a törmeléken.

Vén róka szunyókál a csendes, száraz vaczokban; horpasa lassan emelkedik; nem liheg most bezzeg, mint a kánikulában. A vaczok körül mindenféle bűnjel. Elszórt toll, egy pár nyúlláb, kellemetlen, orrfacsaró bűz.

Nagy a nyugalom különben mindenütt. Se légy, se szunyog, a mi alkalmatlankodnék. De azért még se tökéletes a békesség. A róka bosszúsán kapja fel a fejét s nekikap éles hegyes fogával a czombja hajlásának. Háborgatják a vendégei; az apró, fekete, ugró művészek. Ravaszdi halk vakkantással fejezi ki haragos indulatát s mikor elmúlik rosszsz érzése: unottan dől vissza fekvőhelyére.

Ejnye, be hűvös van! nem is alvás ilyenkor az alvás, csak olyan szundítás. Félig ébren azzal mulat, hogy megrándítja kinyújtott farkát; attól halk zörrenése hallik a nádnak, mint mikor egér motoszkál közte. A kicsi neszre önkénytelenül is hegyezi a fülét a róka, pedig jól tudja, hogy nincsen itt most egér.

Megfagyott a világ. Ej, de unalmas ilyenkor ez a hófehér sivatag. A szikes tavak mind jéggé dermedtek rajta; a tüdejét próbálgató szél lefújta rólok a havat; olyanok most, mint egy-egy csipkézett szélű velencei tükör. Hogy csillog-villog mind, mikor a nap rásüt! Bennök kacérkodik magamagával a napsugár.

Róka koma azon tűnődik, hogy menyinyivel jobb volt, mikor még a langyos déli szelek bolyongtak itt. Akkor még nagy volt az elevenség a kopár vidéken. Kivált hajnalban s alkonyatkor, a mikor egyre szólott a meszszehangzó liba-tárogató. Az a kéttagú, geggenő híradás, a mely az első részével nyilalva hasítja meg a levegőt, a másodikkal pedig a megdöbbenés rövid, rekedt szavára emlékeztet.

Micsoda emlékek! a nyál is kicsordul tőlök a róka szájából.

Alkonyatkor jöttek a nagy barnásszürke madarak a folyam felől. Ott heverték volt a zátonyok homokján s ha jó idő volt, nekifeküdtek a verőfénynek, kifeszítették szárnyokat, elterpeszkedtek egymás mellett, úgy süttették a hátokat s hónaljokat. Hanem mikor az esti légáramlás szántogatni kezdte a nagy vizet: fölkerelkedett a sok kósza vándor s indult a magas égi pályán, ide, a szikes tavakra, a zöld vetések közelébe. Gágogva, vitázva, folyvást beszélgetve szemelték ki tanyáikat a néma tavak partján, a hol a sekély vízben féllábszárig állva várták az éjszaka múlását.

Az volt boldog idő a rókának!

Hogy sunyított a barna éj csendjében, végig a szántáson, végig a vetésen a lúdszállások közelébe!... Annyi zajt se okozott lépésével, mint az orrszarvú-bogár, mikor neki csapódik a part rögének.

Felhők közt bújdosott a holdvilág, csekély derengése éppen csak arra volt elég, hogy valamicske tükrözését mutassa a tónak, s meglássa a róka homályhoz szokott szeme, hogy mely tájon gubbaszkodnak a vízben a nagy sötét gömbök, az alvó vadlibák.

Egy kis könnyebbség volt az, de nem nagyon szükséges. Pokolsötétben is van a rókának biztos útmutatója: az ő finom orra. Főlemelné a fejét, beleszimatolna a feléje lengő szélbe s hamar elkapná a neki kedves pecsenyeillat parányait; rögtön tudná az irányt, hogy merre keresgéljen.

Ah milyen szép is egy ilyen éjjeli vadászat!... A vén róka megnyalogatja az emlékre a száját s tovább tűnődik.

Úgy lopakodott a tó felé, mint egy kísérlet; csaknem a földhöz lapúlva, csúszva tett minden lépést. Hátha ébren van valamelyik gunár s meg találja látni a sötét éjben feléje húzódó fehér pontot: a róka mellényét?!

Semmi nesz; egyetlen mozdulat sincs; csak az őszi éj halk sóhajtozása leng egy-egy fuvalommal.

A nagy madarak gyanútlanul pihennek egy csoportban, alig néhány lépésnyire a parttól.

A róka már a víz széléig csúszott. Zaj nélkül tovább egy lépést se tehetne. A víz megloccsan a legóvatosabb mozdulatra is. Más haditervet kell itt most követni; hirtelen támadás, vad roham kell ide, a melynek villámgyorsasága elől kitérni ne lehessen.

Ravaszdi teljes erejével ugrik neki az alacsony víznek s ahogy bír, úgy vágat a legközelebb álló liba felé.

A lúdfalka egy pillanat alatt felriad; nehézkesen csapkodja mindegyik a szárnyát, ijedt gágással, nagy keveredéssel emelkedik fel, csak fel, akármerre; egyik se sejtí, hogy honnan fenyeget a veszedelem, de hogy nagy baj lehet, anynyi már bizonyos. Hallik egy vergődő pajtás vészkiáltása:

- Gá! - gá! - gá!

A barna szárnyasok tanácstalanul fordúlnak egyet a tó fölött, akkor megszólal a vezetőjük hangja: »sorakozzatok! gágá!«... »indulj utánam! gágá!«

Még hallják meszsziről, hogy sír a pórul járt barát.

- Gá! - gá! - gá!

Egyszerre elhallgat. A róka megsokalja az éjjeli zenét s kettéharapja vergődő áldozata nyakát.

*

Éles kürthang száll végig a pusztán s viszszhangos zengéssel suhan keresztül a kis nádason.

A róka felriad.

- Mi az ördög van itt?... megbolondult a pásztor?... nincs itt most legelő, mit terelgeti erre a nyáját?!...

Meszsziről, de minden oldalról egyszerre, emberhang kél:

- Befelé!.. befelé!...

A róka felugrik.

- Valami készül; ez nem a pásztor! Már csak meg kell, hogy nézzem. - gondolja magában. A nádas széléig lohol s kidugja az orrát.

- Ohó!

Nem igen tetszhetik neki, a mit lát, de egyelőre magába nyeli a többi, s átsörtet a nádfolt túlsó oldalára. Ott is kinéz.

- Ohó!... ennek a fele sem tréfa ám! mindenütt ember, sok-sok ember.

»Brumm!« hangzik egy istentelen nagy dördülés a csupasz fasor felől, a hol éppen fekete varjak szállanak át. Úgy kóvályognak, mintha le akarnának hullani, pedig csak megijedtek, légi kalamajkát járnak a váratlan durranásra.

Egy falka túzok emelkedik az égnek a pusztaságról; nehézkesen lohog, a míg csak torony-magasságra, de még azon felül is nem jut. Akkor irányt vesz. Oszlani kezd a köd, egy kicsit süt a nap s a nagy madarak fehér hónalját csillogtatja. Gyönyörű látvány az.

Ravaszdi most nem törődik az esztetikával, leguggol, tanakodik.

Egy szürkekabátos nyúlápó vágat feléje; úgy látszik, a zsombik közt szeretne megbujni. Meglapul, azután felül s ágaskodik; újra a nyakába veszi a világot s egyenest a kis nádasnak szalad.

Hej, micsoda gaudium lenne máskor!... milyen szívesen látná a vörös hóhér ezt a nagyfülű vendéget!... Most rá se néz. Mikor a nyúl észreveszi, hogy ki van útjában: páni rettegéssel lódítja magát oldalvást s a zsombik púpjain nagy ugrásokkal menekül másfelé, vaktában.

- Ostoba! mordul fel róka koma, látlak is én most téged. Ej... ej!... nem jól van ez; figyelmeztetni kéne tán az aszszonyt.

Gyors elhatározással surran ki rejtekéből s a zsombik repedésébe veti magát, úgy lohol a rét gazosa felé.

Valaki meszsziről meglátta, elkiáltja magát:

- Róka!... róka van a körben!...

Mint egy távsürgöny, úgy fut végig ez az üzenet a mértföldnyi gyűrűt körülfogó ember-vonalon.

- Alásszolgája, megláttak már, - dűnynyög Ravaszdi. Ime, mit tesz a hitvesi ragaszkodás. Hogy megmentsem a mámit, magamat is bajba kevertem. Pedig tán meghúzódhattam volna a nádasban.

Rókamama szűkülve fogadja az urát. Már az első lövés óta talpon volt ő is. - Jaj öreg, jaj, mi lesz belőlünk! Mindenütt puskás, csupa puskás!

- Körvadászat van, fiam, nagyon kellemetlen. Szorúl a kapczánk, anynyi szent. Most még tán ki lehetne szökni valahogyan, próbáljuk meg bátran.

A rókapár egyszerre inal neki a pusztaságnak. Egyik jobbra, másik balra. Az embergyűrű felől ujjongás hallatszik: két róka! két róka!... vigyázzatok!

Róka-mama elszántan vágat arra felé, a hol egy jókora nyílást vesz észre a veszélyes pillanatban; jóval nagyobb a rendes közöknél, a mik az emberláncz egyes szemei közt vannak.

Ravaszdi megtorpan.

- Teringette, most mindjárt baj lesz; anyó nem tudja, hogy az ott »kapu«; valami ravasz kapucsínáló-majszter van ott, a ki azért távolítja el szomszédságából a hajtókat, hogy csalóka utat kínáljon a menekülésre. Pedig éppen ott ólálkodik ő a puskájával.

De a róka-mamának több esze van, vagy csak túlságosan rettegi az embert. Nem mer nagyon közel menni az egyre őszebb szoruló vonalhoz; oldalt fordul s vagy százötven lépésnyire vágat végig a sor előtt, félkörben.

Ravaszdi tombol. - Juj, az ügyetlen! ott van előtte az a zöld vadász, azzal a sárga kamáslival, nyírfajdtollas stájerkalappal;... mért nem rohan ki mellette a bamba?!... legfeljebb a vitorláját ha érné egy szem eltévedt sörét. Ni, most éppen annak az ütött-kopott, bagariás alaknak tart a boldogtalan; uram ne hagyj el!... vége neki!...

»Brumm!«

Ravaszdi látja, hogy róka-mama megtántorodik s a hátát meggömbítve inal vissza a kör közepére, a zsombikos felé. Eléje siet.

- Csak nincs komoly bajod? mámika!

- Ördög vigye azt az oszloplábút; én nem tudom, mivel lőtt, legalább száz lépésnyiről nyomott egy szemet az oldalbordámba; nagyon nehezemre esik a futás tőle.

- Canis mater! pedig nincs mit vesztegetni a drága időt. Gyere utánam, vénség, próbálok valamit.

Róka-mama feltápászkodik, de visszazahanyatlik mindjárt.

- Jaj, nem lehet. Megbénult az egész elejem. Ni, hogy csepeg a vérem; jahahaj!...

- Kampecz a vén aszszonynak, dűnynyögi Ravaszdi, a Herkópáter se segít rajta; most már lássuk, hogy mire megyünk észszel.

Kiszalad a síkra; a körvonalon üdvriadallal fogadják.

- Jó, jó, várjatok csak. Ne lennétek csak olyan sokan.

Lelapul, úgy villan végig a befagyott szikestő irányában a szélüldözte ördögszekerek közt.

Ha valahol, akkor arra felé van a szabadulás.

A tó síkos, senki se megy rá; jobbra-balra elválík ott a kör; egy pár nyúl neki vágott s lám, ép bőrrel menekült. Még csak lövés se ment rájuk.

Már-már neki megy a koma is a jégnek. Hopp: nem lehet. Iszen épp' a legveszedelmesebb puskás alakja tűnik elő, szemközt, a túlsó parton.

- Jérum!

Ravaszdi »visszazokzik«: megcsóválja a vitorláját s a kör legmeszszebb eső pontját választja iránynak.

De isz' már az sincs valami meszszi. Csalogatás az is. Zsák van ott, öble van ott a körnek! úgy csinálódik az, hogy egy podagrát szimuláló vadász jóval lassabban lép, mint a sor, mert - ó be' nehezen is esik neki a járás!... A mellette levő hajtók nem mernek előre szaladni, fokozatosan hátra maradnak ők is. Egyszer csak kész a »zsák«, a kifelé való horpadása a vadászvonalnak.

Mire jó az? Arra, hogy minden ostoba nyúl abba szalad bele. A »zsákos« azután mulathat kedvére, a szomszédait meg jóízűen eszi az alatt a méreg.

Hajhaj! hát egy rókának is csak nyúlesze lenne?

Ravaszdinak eszében sincs, hogy tovább is oda igyekezzék. Hanem most már igazán kétségbe kezd esni.

Járja a rókatánczot: hol levágódik, hol felpattan; neki fut az egyik égtájnak, bele üt hirtelen a szédülés s rohan egy másik irány felé; a zsembik egyik földpupján lecsücsül, ásít; nem mer a középbe menni, bántja a vérszag, a mi onnan árad. Szegény róka-mama haldoklik ott.

Nincs nyugta; elbujna, de hová? A kis nádas semmi, különben is nyilvánvaló, hogy azt szemmel tartják. Eh, hátha el lehet csúszni a »zöld vadász« mellett?

Rövid bakugrásokkal indul északnak, hogy magára vonja a figyelmet. A kör önkénytelenül is tömörülni kezd arra felé: egy pár Stüssi nem bír magával, öszszeszorítja a vonalat, hogy ő jusson közelebb a rókához.

Most kinyúlik a róka s északkeletnek vágat, egyenest a »zöld vadász« felé. Még messze van a körtől, már is eldördül két lövés, a sörét ott pattog mind előtte, mögötte.

No most hajrá, neki!... nincs már töltés a puskájában!...

Ravaszdi rohan, de mintha föbe kollintának, egyszerre megtorpan, vissza kanyarodik.

- Terringette; két puskája van annak! a másikat most adja oda a vadásza. Ejnye, be disznó nagyúr lehet!...

Fejét vesztve rohanna be megint a körbe, de a »zöld vadász« megboszoszulja magát, nem eresztí.

»Brumm, brumm!«

Ravaszdi féltérdre esik.

- Nyekk! most megkaptam én is a magamét.

Előre vánszorog, megbotlik s keresztül esik a fején, ott marad.

Megint szól a kürt: lefujnak. Nem szabad többet belőni a körbe, közel van az átellenes fal, emberben is kárt tehetne a nagyszemű sörét.

Ravaszdi nemsokára megtört szemmel nézi, hogyan rohannak feléje a hajtók; mire beérik, már megüvegesedik zöldfényű szemgolyója.

*

Magasan, nagyon magasan egy délre húzódó vadliba csapat siet. Bizonyosan látja, hogy mi történik itt lent.

A vezérgúnár éles szava hallik, mikor a vadászok fölött átvált.

Az egész csapat megszólal s zűrzavarosan lármáz.

Mintha örömujjongás volna az. Mintha azt mondogatná mind:

- Úgy kell neked, te hóhér! Most rajtad a sor, te vadliba-pusztító.

JÓKEDVŰ ERDÉSZ, ROSZSZKEDVŰ PAP.

A t-i »Susogó« erdő egy kicsit messze esik a falutól, pedig nagy a területe s így annál inkább folytonos felügyeletre szorúl.

Ezt pedig nem lehet másfél óra járásnyiról kellőképpen gyakorolni, így hát az uraság oda építtetett egy csinos erdészlakást az országút mellé, ki az erdőszélbe. Itt lakott Kócz Zsiga, a jókedvű erdész, a ki úgy megszerette a magányt, meg az ő agglegénységéhez illő csendet, hogy bizony még misére is ritkán látogatott el T.-ba.

Nem jó szemmel nézték ezt a t-i parasztok, minthogy nagyon istenfélő népség az; de kivált a pap haragudott Kóczra, hogy olyan rossz példát ad az urasági cselédeknek, a kerülőknek s a béreseknél. Pedig egyébként jó barátok, valaha iskolatársak voltak; de meg a pap nagyon szeretett vadászni s ez a paszsiója is összehozta őket.

Ilyenkor nem maradt el soha a kenetes intés: »Meglásd Gazsi, megver még az isten; különben ha meg nem javulsz, előbb-utóbb én is csúffá teszek.«

Szörnyen tetszett ez a beszéd a jókedvű erdésznek. Még biztatta a papot:

- De már azt szeretném látni! Majd én is ott leszek! Megadom a vizit láttatlanba'.

Babos tisztelendő úr nem ilyen vidáman fogta fel. Az ő jámbor lelkének csakugyan fájt, hogy a barátja úgy neki indult a pokol felé vezető útnak, s szent haragjában komolyan gondolta, hogy valami radikális eszközzel megtéríti az istentelen embert.

Az egész esztendőben csak egy nap volt, a mikor Kócz, akarva nem akarva, eljutott a t-i templomba. Mikor tudniillik a földesura névnapján az uradalmi tisztikar, régi szokás szerint, testületileg látogatott el a szentegyházba. Éppen erre a napra virradtak volt a t-iak.

A tisztikar ott gyűlt össze a plébánosnál, együtt kellett, hogy a templomba induljanak. Az utolsó perczben érkezett meg Kócz egy rozoga szekeren, a mely elé két mesés-soványoságú gebe volt fogva. Sohse láttak azok zabot, a jámborok.

A jókedvű erdész pőfékelve szíta a pipáját s alig lehetett rávenni, hogy hagyja már félbe, minthogy a misére kell menni. Babos tisztelendő urat elfogta a méltatlankodás. Per amorem; micsoda cinizmus! no megállj, te jáger!...

Beült a tisztikar az első padba, éppen a szószék elé. Kócz valahogy a pad közepére került, jobbfelől is balfelől is körülülték mások. A menyinyire lehetett, kinyújtotta a lábát s megadta magát a sorsának. Hiába, ezt a misét már ki kellett állnia.

Kényelmetlen volt ott zsugorodni, de szerencsére a mise nem tartott sokáig. Kócz fészkelődni kezdett, hogy ő már indul, mikor oldalba intette a szomszédja: »hisz még hátra van a prédikáció!«

Egyetlen gondolat vigasztalta Kóczot, hogy talán a papocska is éhes, hát majd siet. Melankólikus ábrázattal ült vissza helyére s elkezdett gyönyörködni a plébános jó öblös hangjában, a mint tele torokkal hirdette a kegyes szentenciákat.

Egy ideig őszintén tetszettek neki az istenes szavak, de hamar megunta s szunynyadozni próbált. A pap erős bariton hangja, a mely ott zúgott-búgott a fülébe, hol lágyan alászállva, hol dörgedelmesen emelkedve, jó altató dal volt az ő viharedzett idegeinek.

Hohó! mintha egyszer csak a nevén szólították volna! Felriadt s körülnézett. Az emberek csodálkozva fordultak felé, mintha még sohse látták volna. Bizonyos most már, hogy ő róla van szó; ahol ni, a pap a szószéken megint emlegeti:

»És azok, a kik elhanyagolják a vallást, meglesznek alázva az isten előtt! Ne vegyetek tehát példát Kócz erdész úrról, a ki bizony nem a legvallásosabb azok között, a kiket valaha ösmertem!«

- Tyhű! micsoda szent beszéd már ez! - gondolta magában az erdész és megriadva fülelt.

»Pedig hiú dolog minden a *hit* nélkül; hisz meg vagyon írva a prédikátorok könyvében: »ámbar az ember eszik, iszik és él az ő munkájából, mindaz mégis csak az isten ajándéka«, - de ezt Kócz erdész, úgy látszik, meg nem szívlelte még!...«

Gazsit alig lehetett látni, úgy öszszezsugorodott a pad közepén. Ha kimehetett volna, bizonynyal megszökik, de így nem tehetette, hát csak irúlt-pirúlt és tűrte, a mi még következett:

»A templomba-járás nem tartozik az ő erényei közé, pedig meg vagyon írva a krónikák könyvében; »cselekszik vala az ember gonoszt, mert az urat szíve szerint ösmerni nem akará!«...«

De már tovább nem volt kíváncsi Kócz Gazsi arra, hogy mit mond még mindent a krónikák könyve, hanem dühösen fölugrott és mindeneknek nagy megbotránkozására, átlépte hoszszú lábával az alacsony padot s válla közé húzván bozontos fejét, tüszszögve és izzadva kifurakodott a tömeg közt az isten házából.

A pap sem nyújtotta azután hoszszúra a szent ígéket, hamar pontot tett valahová és rámondta az ament. De mire hazakerült, még sem találta már Kócz Gazsit; elment az a két sovány gebéjével talán még az operenciás tengeren is túl, de legalább is a Susogó-erdőig.

Azt alig kell mondani, hogy nagy keserűséget vitt magával; hát még hova növekedett ez a keserűség, a mikor kezdte tapasztalni a különös prédikáció még különösebb hatását.

Az egész környéken elment a hire, hogy milyen istentelen ember a susogói erdész; a babonásabbak hamar ráfogták azt is, hogy az ördöggel czimborál, azért kerül a templomot; a fiatal leányok kitértek előle, ha meszsziről látták, nehogy megverje őket a szemével; az öreg aszszonyok keresztet vetettek, ha elment mellettök, ezzel akarván megsemmisíteni a varázslat erejét. De még mindez nem lett volna nagy baj, hanem azt vette észre, hogy egy világért nem kap napszámot, sem favágót, sem fuvarost; azt üzenté neki mindenki a kerülő által, hogy nem megy olyan embernek dolgozni, a ki kerül a templomot s a gonosz lélekkel tart.

Kócz Gazsit eleinte ette a méreg; később megijedt maga is a saját rossz hírétől s egyszer csak nagy dühösen és fogcsikorgatva elkezdett szépen templomba járni. Be kellett bizonyítania, hogy nincs szerződése a sátánnal.

Hanem a szegény papocskára nem tudott többet jó szemmel nézni.

- No megállj csak, te páter!...

*

Kora tavasszal meglátogatta az uradalmat a jószágigazgató, a ki a városban lakott. Szörnyű fösvény ember volt, halálos gyötrelme a tiszteknek; minden szög, a mit azok a lakásukba bevettek, az ő fejének fájt. Persze, hogy a világért sem tűrte volna, hogy valaki az urasági erdőben vadászszerk, pedig tavaszi szalonkahúzás idején bizony kijárogatott oda egy-két úri ember, leginkább azonban a t-i plébános.

A mint ott firtat-kajtat a cseh direktor a Kócz Gazsi háza tájékán, egyszer csak meglát az úton egy szekeret, a szekéren egy embert, az ember kezében egy puskát. A szekér a vágás felé tartott.

- Miféle jáger az? - kérdezte Kóczot, gyanakodva.

A jókedvű erdésznek megcsillant valami a szemében, de hirtelen öszzeszedte magát s ingerültséget színlelve, így szólt:

- Az bizony kérem a t-i plébános, ellövi az lassankint minden őzünket, még a sutát is, ha elébe kerül.

A cseh direktor olyat ugrott, mintha őt is meglötte volna már a t-i plébános.

- Micsoda?... őzet lő? - No, azt most meglessük.

Nem készült már haza, pedig ott állt a négyes fogata a majorban, minden áron orvvadászpapot akart fogni. Fölkapta a puskáját és loholt befelé az erdőbe. Kócz utána. Minthogy a direktor nem ösmerte a járást, utoljára is ő vette át a vezető szerepét. Egy keresztúton megállott és azt mondja a dühöngő csehnek:

- Okvetetlenül itt fog visszajönni; én majd egy kicsit feljebb megyek, hogy bennünket el ne kerülhessen.

- Na jól van, csak menjen!

Feljebb is ment, de mikor a direktor már nem láthatta a fák közt, megfordult s egy ösvényen elkezdett futni, mint a nyúl. Meg sem állt hazáig. Ott berohant az istállóba, ahol a rekeszben egy szép őzborjút nevelt a nyár óta. Bak volt, nem sajnálta. Egy kis buldogrevolverrel, a mit mindig a zsebében hordott, hirtelen lelötte. Alig szólott az a kis pisztoly. Nem volt senkisé a közelben. Kócz hamarosan a vállára lökte a könnyű őzborjút s futott vele vissza az erdőbe. Olyan utakon, amelyeket csak ő ismert, vitte egyenesen a vágásnak egy olyan pontjára, ahol a szalonkázó papnak visszajövet bizonyosan meg kellett fordulnia. Ott aztán ledobta a fűre a szegény őzike holttetemét s ravaszul elsompolygott az állására. Nem látta azt senki a jó istenen kívül.

Az idő ezalatt szelesre fordult, nem igen volt húzás, hamar is esteledett; nemsokára hallotta a két lesben álló jáger, hogy a pap, aki alig lőtt egyszer-kétszer, a domboldalban fűtytyent a kutyájának. Ebből tudták, hogy már haza indul.

Egyszerre csak, a mint a kis erdei rétre ért, nagy szörnyűködésre fakad a közeledő pap.

Kócz kitalálta, hogy vagy ő, vagy a kutyája ráakadt az őzre.

- Pfuj! - hangzott egy párszor a bokrok mögül, - marrrrs!... hé! takarodsz!

Ez a kutyának szólt, a mely alkalmasint megtépte a vadat. A pap alig tudta elverni róla, bizonyosan nem valami jól nevelt kutya volt az.

Mikor végre megindult, meszsziire hallatszott, hogyan rúgja maga mellől a nevetlen állatot, a mely egyre kapkodott felé. Bizonyosra vette azt Kócz Gazsi, hogy a pap nem hagyja ott az őzet.

Egyszer azután előtűnt a tisztelendő úr meglehetősen gömbölyű alakja, meggörnyedve a szokatlan teher alatt.

A cseh igazgató nem állta ki tovább, előrohant.

- Jó estét kívánok, papom, barátom! Hm! Látom, szerencsével tetszett vadászni, hm!

A pap úgy megijedt, hogy elejtette az őzet.

- Nézze csak, erdész úr, mondta a direktor, milyen szép őzecske, nagyon szép bakocska, hm! hm!

A pap hebegett valamit, de nem lehetett azt megérteni; Kócz komoran dörögött, csak a cseh direktor dörzsölte örvendve a kezét.

- Nono, papocska, egyszer csak megfogtunk!... Hm! - De nem teszed máskor, úgy-e? - most mit csináljunk veled? - Mit csináljunk vele? fordult hirtelen az erdészhez.

Kócz fontoskodó arcczal vizsgálgatta egy darabig az őzet, egy világért sem mert volna a megnémult papra nézni. Végre megszólalt, sötéten, mintha a tizek tanácsának lett volna tagja:

- Fizessen egyszersmindenkorra száz pengő forint büntetés-pénzt.

- Per amorem! Gazsi! - nyögte a pap és ijedten kezdte törölgetni izzadt homlokát.

- Nagyon helyes! száz pengő forintot. De ne mondja, hogy az uraság uzsorás; az uradalomnak nem kell ebből semmi, jótékony célra lesz az egész; folytatta a cseh.

A szegény pap kénytelen volt magát mentetetni. A nagyon becsületes embereknek néha megvan az a gyámoltalanságuk, hogy a bűnösségnek már a látszata is bénává merevíti őket. Az őz lapoczkáján ott volt a borsónagyságú lösebb, véres volt az egész állat és még egészen meleg. Itt csoda történt, s az igazat csak az isten tudná kideríteni. Ha tiltakozik, akkor még megátalkodott gonosznak találják hinni, a ki elköveti a bűnt, azután konokul tagadja. Lehajtott hát inkább a fejét s azzal a vigasztaló gondolattal, hogy hálistennek, legalább jótékony célra lesz, megadással mondta:

- Kifizetem a száz forintot.

Mikor nagy búsán elballagott, ránézett Gazsira. Láttá annak az arczán a diabolikus örömet. Megcsóválta a fejet, s egyszerre kiderült az arcza:

- Ez a hunczut tudja, hogy nem vagyok bűnös, gondolta magában, pedig a mit ketten tudunk, az nem maradhat titok. Majd kisül még egyszer az igazság.

Azután odafordult a jókedvű erdészhez:

- De neked azért mégis muszáj a templomba járnod, - mondta elégülten, s fölemelt fővel ment a szekéréhez.

MORE, CSICSÓNÉ, ÁCSI, TANTI.

Négy fekete fiókördög szunynyadozik a bojári puszta úri házában az udvarán. Nincs bekerítve az udvar; belenyúlik a szérúskertbe; annak a zöld fűvéről aprómarha csipegeti, kapkodja a szöcskét. A négy fényes-szőrű ördögfiók elnyújtózik. Ki ráfekteti murczos pofáját rezes papucsaira, ki meg a két első lába közé kapja a fejét s praczlijával takarja be a szemét, hogy légy ne járhasa, fény ne háborgassa. Meleg van s a pusztai fuvalom nem üdít most.

Terpeszkedik, gunynyaszt a sok galamb a háziján, egy-kettő a kút kávjáról kacsingat le a mélységbe, a hol a friss víz csillog. A kert felől, a nagy tölgyfák közül varjúkárogás hallik; sikogó kékvércsék keringenek a faóriások koronája fölött; egy olajzöld sárgarigó-jércze recsegteti a bodzafa sűrűjében egyhangú szólamát.

A megszokott hangok közé valami más vegyül most. Egy tompa dörrenés. Löttek a pusztán, messze innen.

Galamb a háziján meg se mocczan; sárgarigó-jércze sipol tovább; kékvércse nyugton libeg légi körútján. Hanem a négy *tacskó* talpon van egy pillantás alatt.

Most látni csak igazán őket, a magok komikus szépségében. Hosszú, zömök testök legalább is mégegyszer olyan magas lábszárakra illenék rá; kifordított praczlijokkal mintha el akarnának söpörni valamit magok elől; lebbencsfülök a figyelés izgalmaiban megtörik egy kicsit a fültő fölött; élénken nézdelődve ránczolja valamennyi a homlokát; szemök villog.

Tanti a legkisebb, legfinomabb. Vakk! szól halk nyekkenéssel, - mi volt ez, gyerekek?!

More, a vén rabiátus kani, kilógatja a nyelvét s kopottas fogát mutogatva heheg. Utánam pajtás, utánam, he-he-he-he-he! - Azzal megindul, ahogy csak tud. Erőlködve, nehézkesen, de fáradhatatlanul dobálja előre tömzsi mellét, a hátulja csak úgy mellékesen koczog utána. Ő már tudja az irányt, az ő tapasztalt füle álmában sem pihen annyira, hogy rögtön ki ne találná: a kőrisedő felől, a hartai földekről, a dunai oldalról, vagy a kis nádasról jött-e idáig a dörrenés.

Ácsi meg *Csicsóné* együtt baktat a vezérek után. Összenyefegnek s játszogatva marakodnak, hanczukáznak gyaloglás közben. Ezek ketten kitanult szédelgők; értik egymást. - Csakugyan löttek? kérdi *Ácsi* a párját. Özvegy *Csicsóné* negédesen csóváltatja a farkát s tetteteti magát, hogy szimatot keres a száraz avaron. Úgy látszik! úgy látszik! - mondogatja félig felelve, félig magában, - *tacskónyelven*.

S a tarlón négy idétlenül ugrándozó ördögfiókot lehet látni, a mint nehezen vágtat a füzek felé, a nádas irányába. Jóval elől jár a duplatacskó, az öreg *More*. Kétszer akkora, mint a többi, könnyű neki. A kis *Tanti* egyre nyefeg utána: várj meg apó, várj! de azért csak folyvást nagyobbodik köztök a távolság. A szédelgők már az út felén keresni kezdik az árnyékot s dohogva ácsorognak az ürgelyukak mellett; *Ácsi* a komiszabb, ő csábít; *Csicsóné* csak ingatag és hajlik a szép szóra.

*

Ülök a bojári kis nádas mellett, egy csonka fűzfa alatt, és lesem az itatóra járó vadgalambot.

Árokszerű mélyedésben vonul a keskeny nádas; lehet a hossza vagy hatszáz lépés; a szélessége csak annyi, hogy egyik oldalról a másikra jól át lehet lőni. A nádas mentén, a dombra kapaszkodó birkalegelőn, ligetes facsoport vonul végig: sok vadkörtefa, meg nagy, hatalmas tölgyek.

Lesem a vadgalambot, de nem zaklat most a vadászszenvedély. Elfogultan és szerelmesen ebbe az édes, szép vidékbe, tűnődöm a halas medence partján s csak nézem a világot, hogyan múlik itt, észrevehetetlen lassúsággal.

Halvány ragyogás mindenen; a fa már nem olyan nagyon zöld, a minő egyszer volt. A nádas megfakult, nem is susog, már inkább zizeg. Bábaszarka röppen le a fűre a vadkörtefáról s örvendező zsebegéssel viszi bogárzsákmányát valami száraz ágra.

Jönnek a vadgerlék.

Suhanva, tapsoló szárnyal vágódnak le elém a víz partjára; félénken bólintgatnak ide-oda; belenéznek a tó tükrébe s mohón nyujtják ki feléje csőrüket.

Jönnek a vadgalambok.

Egy nagy örvös-galamb ül meg magányosan a törpefűz bokrában, ott vár jó ideig, a míg meggyőződik róla, hogy semmi gyanús sincs a közelségben. Akkor megcsapkodja erős, hamvaskék szárnyát s a tó szélére száll; szinte ledobban, amint a földet éri.

Fecske villámlik folyvást a medence fölött s elkapkodja a rajzó szúnyogot; a barnás-zöld tükörvízből béka bugygyan ki minduntalan, de ha megijed az áthúzó gerle árnyékától, mindjárt el is tűnik.

Hangtalan a pusztá; csak azt a furcsa, soha meg nem szűnő zsongást sejti a fül, a mi a bogár zúgásának, a szellő játékának, a fű zizegésének, a nád súrlódásának, a levél hullásának, a galy roppanásának, a víz loccsanásának, a keveredése. Meg azután néha szól valami madár. Tetétlenről vadlúdgeggenés hallik; felnézek a kéklő égboltra, ott suhog a szikes tavak felé egy kis csapat, egymás nyomában. Majdnem bizonyos, hogy először és utóljára találkoztam velök, így is csak madártávlatból. Követem útjokat a tekintetemmel, a míg csak parányi pontokat látok a messzeségben. Tán az is képzelődés. Régen eltűntek már előlem s káprázat az, hogy még észreveszek valamit belőlök. Pedig olyan tisztán cseng a fülemben most is: gágá! gágá! Ez a világ az én világom.

Sehol sincsen most rajta ember; a mi szépséget rajta megpillantok, azon nem osztozom vetélytárssal; azt nem becsmérelheti a kicsinyeskedés.

Csapatostól száll a gerle a kis kerek tóhoz; egy irányból jön mind; kölestarló, vagy más efféle delícia lehet a pusztán. Nagy riadással suhan el most egy a tó fölött. A hogy minden erejéből villámként kanyarodik a fűzek felé: ki lehet találni abból, hogy a rémület kergeti. Még a tó végére se ér, már előttem az iszonyat oka; a madárhóhér: egy botfarkú sólyom.

Szinte zúgott a levegő, a mint végighasított rajta a szegény gerlére zuhanó testével.

Ebbe már bele kellett szólnom. Eldördült a puskám.

*

A kerek tó vízén halva feküdt a rabló; szárnyát kiterjesztve fordult meg maga körül, a mint a víz felületét fodrozó szél játszadozott vele.

A megriadt békák kiütögették megint a fejüket s kíváncsian, szinte mászva közeledtek az idegen, de immár mozdulatlan szörnyeteghez.

Egy félarasz nagyságu Brekeke merészkedett hozzá legközelebb. Széles száját kitolta a vízből, düledt szemével gyorsan sandított a szárnyas bandita tetemére s két első lábát tenyériként nyugtatta maga elé. Csak egy mozdulat s Brekeke úr bátran vonul vissza a tó fenekére.

Vártam a hősiez retirálást. Gyorsabban történt meg, semmint hittem volna.

»Hehehehehe!« hallom a hátam mögött abban a pillanatban. - Valami rám ugrik s nedves csókot érzek a tarkómon.

Hehehe-hehehehe!

Ördögadta Moreja, hát nem ő lihegett mellettem? Botrányos hízelgéssel fejezte ki örömét, hogy végre rám akadt.

Büszkén vicsorgott vissza a kis Tantira; az még akkor is egy puskalövésnyire koczogott idefelé, de már észrevett s vidáman vakogott.

Ácsi meg Csicsóné egymást kezdték nagy vígan hajtani, hogy csak úgy csengett belé.

No itt ugyan nem gerliczézünk ma.

Mit csináljak most veletek, bolondos ördögbordái? - lázongtam magamban. - De a szenvedélybe borult kis bestiák nem igen várták legmagasabb elhatározásomat, hanem loholtak egyenest neki a nádasnak.

Haj! az a kis nádas!... Az oszt' a valami! -

Ott vannak a rókák; a ravasz bundások, a lomposfarkú ebadták, a kikre halálíg vásik a foga minden igazi *tacskó*-nak.

A bojári kis nádasnak mindig van két-három róka vendége; a sűrű, szinte járhatatlan nád-torzsok hűse nagyszerű búvóhelyet kínál a vörös tolvajoknak, azok meg is telepszének ott szívesen; onnan ki nem veri őket egykönnyen az emberi fufang.

Hanem a *tacskó*-fufang az más.

Mikor More elkezdi hebegni s csalogatja maga után a finnyás szép kis Tantit, azután ő utánok beljebb kerül a nádba az a két szédelő is: biz' akkor szorúl róka koma.

More már elindult. Hínám vissza, de beszélhetek én! - Ki látott valaha engedelmes *tacskót*? Mind azt teszi, ami neki tetszik. Ha Gyuró a kerülő, össze akarja fogdosni őket, addig fut utánok, a míg egyenkint eléri, lévén az ő lába jóval hosszabb a rebelliséknél. Akkor következik oszt' a czirkusz. A *tacskó*, nyakán érezvén ellenségét, hátracsapja a fülét, behúzza a farkát s mikor Gyuró hozzákup, lehasal és visszahengeredik éppen a kerülő lába közé. Az, az isten adta, nagyot botlik, elesik s túrja orrával a tarlót. De türelemmel s egy kis káromkodással mégis csak célta ér nagy sokára.

Hát én bizony nem utánzom Gyurót. Erigyetek, beste lelkei, hajtsátok a nádas, hogyha már utánam szöktetek.

*

Mind a négy *tacskó* eltűnik a másfélőles nádban. Még a zörgésök, moszatolásuk se hallatszik ki már.

Jó ideig csend van.

A nád alja egészen száraz, nem lakik ott más a rókán kívül, mint legfeljebb holmi kis egér, bujdosó menyétke, a széleken egy óvatos vén nyúl, (az is mindennap az életével játszik a komisz rókák miatt), no meg egynehány sárga barázdabillegető s egy-két sármány.

Vigyázva lépdelek a nádas hosszában, ki tudja, nem szökik-e ki oldalt valami a *tacskók* elől. Egyszer csak megszólal a kis Tanti odabent: *Jajjaj! More, jaj! ide győjjön kend, jajjaj! de hamarosan, jaj!*

Még el se végezte a kis szuka, már hallom a More meggondolt, de annál határozottabb riadóját: *Ahá! ahá! abbiz' a! róka! róka!*

Hátul bele vakkant Ácsi: *Mi a?... róka?* Felel neki özvegy Csicsóné: *Aszongyák! aszongyák! ők tuggyák! ...gyák!*

S összekeveredik az ördöggölykek heves, szenvedélyes koncertje, a nád homályában. Nem látom, de tudom, hogy egy sunyi állat kúszik ott vagy száz lépésnyire a kutyák előtt. Zöldes-fényű keskeny szemével kikutat jó előre minden zúgot; úgy pattan át az egymásra hajló nádszövedék keskeny nyílásain, hogy egy szál szőre is alig éri a zörgő száraz törmelékét.

Ah, most már bizonyosan elért a bevágásig, ott egy keskeny, lekaszált földszalagon át kellene az útját folytatnia. Ezt nem kockáztatja meg a hunczut; hátha ott ólálkodik egy puskás megint a sarkon, mint tavaly ilyenkor!...

Meglapul s moczczanás nélkül várja, hogy a nekiszelesedett tacsók az üldözés hevében kiszaladjanak a kaszált területre; akkor megfordul s halk ügetéssel bandukol vissza a nádas elejére. Jókat vigyorog magában, hogy így becsaphatta ezt a két veszedelmes orrú sehonnait.

Korán örülsz gonosz!... Csicsóné eltalált játszani egy útjába vetődött egérkével s azt forgatta, szaglászta éppen, a mikor megneszelte a gyanús szöszmötölést. Éppen kérdezte vón már: Kend az Ácsi koma?! - a mikor meglátta a rókaprémes bundát a settenkedő fráter nyakában.

Nini! nini! - kiabált meglepetve s nyilván azt kereste, hogy merre tágasabb; de a rókának is sok lehetett a jóból, páni félelem szállhatta meg, nagy ijedelmében oldalt csapott s úgy kipattant a nádból, hogy mire észrevettem, már a dombtetőn járt, magasan lengő vitorlával.

- Ide, te More, ide tee! itt-itt-itt Tanti, itt-itt! - kurjogattam elő az ördögmotólákat, s be-durrantottam a levegőbe, hogy nagyobb legyen a foganatja.

Jött a négy tacsó nyafkálva, szűkülve. Elöl More, utána Tanti, leghátul, behúzott farkkal a megszeppent Csicsóné.

More lelkendezve viczkádozta körül azt a vén tölgyfát, a mely mellett a róka az imént elszaladt. *Hehehe-hehehe! csak csak utánam! ahá! ahá!* -

Neki rohant a pusztaságnak. A róka épp akkor fordult be egy nagy tábla tengeribe, messze, a köriserdő felé.

Tantika is vigan vágatott a kitünő orrú kani után és folyvást nyafkálta: *jajjaj! jajjaj!*

Ácsi meg Csicsóné szórakozottan inalt egymás mellett, de egy hörcsöglyuknál, valahol a tarló túlsó részén, elmaradtak s nagy búzgalommal kezdtek alagútat vájni a porhanyó talajban.

Néhány percz mulva végkép elcsöndesedett a környék. A tacsókat elnyelte a föld. Magam maradtam a bojári pusztá zizegő nádasa tájékán.

HORTOBÁGYI KÉPEK.

Balmaz-Ujváros felől egy kis halványsága van az ég szélének. Olyan se köd, se felhő az, ami alól éppen kikandikál a hajnali szürkület. Alólról mintha felkerekednék a pusztai szél s a nap utját próbálná söprögetni: akkép tisztul a menyinybolt.

A hortobágyi nagy csárda ivójában egy fekete juhász ül. Csak az inge-gatyája fekete; a szüre sujtásos és fehér; maga is inkább szőke, de azért a félszéles karimájú kalap, meg az alóla kivillanó két szem segít a többi feketeségnek, hogy a sötét színé legyen a főbenyomás.

Makrapipából pipázik a juhász, mikor az ivóba nyitok. Elfelejték köszönni neki, hát ő se vesz észre. Félvállról néz végig s oldalt csap a szemével a ráccsal kerített sötét felé.

- De soká imádkozol Julis abba' a kápolnába' - szólal meg félig tréfásan, félig mogorván s meztelen karjára könyököl.

Szomjas a legény. Egy kis szíverősítőre tért be, útban lévén Debreczen felé, a vásárra. A cselédleány kihozza valahára a porciót s hosszúnyaku glázliban a legény elibe csapja.

- Ilyenbe fulladj Misa, mit zavarasz fel hajnali kakasszó előtt? Sz' még sötét van odakint.

Vagy évődés, vagy veszekedés lenne közöttök, de nem érnek rá. Új ember jön. Alacsony, zömök, gömbölyűképű csikós. Amint betoppan, a juhász nekikínálja a pálinkás üveget, elfelejti a szurtos leányzót.

- Igyál Bujdosó, sz' úgyis csak az a tied fiam, amit lenyelsz.

A csikós szabadkozik is, iszik is. De második kínálásra már nem áll kötélnek; észrevesz s kitalálja, hogy miattam rendelte ide a mátai biztos, aki éppen az Atyaúrsten után következik itt rangban.

Kint vár a könnyű hortobágyi szekér; elibe van fogva két húzós sötét pejko.

Valami kirándulás készül. Vadlibázás lett volna belőle, de attól már elkéstünk. A »pap-ere« meg a »ludas« meszsze van innen; mire odaérünk, a sok helyt úttalan úton, döcögős apró zombikon: kisüt a nap, reggel lesz egészen.

Sebaj! A Hortobágy itt marad, ha elmegyen is róla a liba. S nekem éppen egy kis igazi Hortobágy kell, ilyenkor, őszi hajnalon.

*

Bujdosó közibe csap a két kis lónak; a hortobágyi nagy csárda kezd elmaradozni mögöttünk, a hidon túl beleszaladunk egy kis darabon a tiszafüredi utba, azután átkerülünk a vasut töltésén s nekifordulunk a szent-margitai síknak.

Meszsze-meszsze, a merre a vasúti sínek futnak, balra tőlünk van Ohat-Kócs. A hátunk mögött pedig egy félnapi járóföldre Nádudvar.

Ami közbeesik, az, - több mint százezer holdon, - mind szikes pusztaság; csupa róna, csupa legelő, meg-megszakítva púpos zombikkal, víztartó laposokkal; egy-egy fehérén csillámló szikes tóval; meszszünnen sötétlő nádassal.

Maga a nagy Hortobágy negyvenkétezer hold. És alig van rajta valami csekélyke hajlat. Egyenesen terül, s a pirkadás egyszerre futhat végig rajta. Mikor a Hortobágy vizén átszekerezünk: hátranéztem, Ujváros felől egy tüzes korona kezdett a homályból kiemelkedni. Annak a fényét velem egyszerre látta meg az ohat-kócsi gulyás.

Az őszi hajnal szele barangolt a pusztán. Keletről jött. Mintha egy nagy lepke libegett volna fölöttem s folyvást legyezett volna aranyos szárnyával. Oldalvást egyre csillogott az a szárny: a nap küldözte utánunk első sugarait.

Nemrég csupa kopárság volt itt minden. A nap segített a jószágnak pusztítani a gyepet. A szegény barmok már csülökkel, patával vágták ki az aszott fű gyökerét s azt ették éh-kínjokban. S azután jött egy pár istenes eső és most meg kell utána nézni a Hortobágyot.

A tavasz mezeje nem szüzebb, nem zöldebb, nem virágosabb. Az örökélet az, ami ebből a kővé száradó szikból minden kis esőre felmosolyog. És nézhet a szem, ameddig el nem fárad, zöldnél egyebet nem lát sehol. De mégis. Egy sötét vonal van amott, ahol mintha a földre hajlott volna az ég; a másik oldalon ugyanúgy látni egy lassan mozduló fehér csikot. Az egyik egy ménes, a másik egy gulya. A nagy távolság nem is olyan nagy, aminőnek látszik; az érzéki csalódás növeli azt meg a gyakorlatlan szemnek.

Milyen gyöngyös a végtelen mező! valami vegyülete a harmatnak, meg a dérnék ülepszik meg rajta, csillogón, fehérlőn. Milliárd piczi tükre az a felkelő napnak. Ahány tühegynyi csöpp: anynyi pirinyó villámlást játszik kebeléből.

Előttünk világosodik a szik. Víz van ott. Ahogy arra fordul Bujdosó: víjjogó bíbiczczel népesül meg utunk. Kezdődik a tavak világa. Szekerünk döcög, zökken; csak lépésben haladnak a lovak. Nagyokat tüszszennek, horkannak; alkalmatlan nekik a szúnyog. A *pap-ere* szélesen bontakozik ki előttünk; balra tőle terül a *ludas*. Mindakettő fölött rajzó fekete felhők szállnak. Némelyik csudás kavargással forog, nyújtózik, gömbölyödik, tömörül; hol keskeny szalaggá válik s szinte leereszkedik egyik végével a földre; hol mintha ördögmotóla lenne belőle s pörgő-forgó kerék módjára gördülne arrább; egyszer megritkul s kivilágosodik, máskor szinte feketévé sűrűsödik a gyors átalakulásban. Egy százezernyi egyeddel rajzó seregélyfolt az. Túl a vizen gulya legel, a körül kaczerkodik a tengernyi madár. A vadruczacapatok ezreinek a játéka is ilyen, de még sem enynyire fürge. Sürögni-forogni inkább az aprófajta szeret, kivált a csörgő.

A *ludas* irányában szinte megmozdul az egész égbolt. Ott nagy falkákban kerekedik fel a vadliba s mielőtt kihúzna legelni a meszsze vetésre; körülröpködi még egyszer éjjeli tanyáját.

Majd ráhágnak a lovak a bíbiczekre, lelövök egygyet a jajongó madarak közül, mert számítok arra a látványosságra, ami a hajnali csönd e nem várt riadóját követi itt.

A pukkanás visszshangtalanul száll el a pusztán, de utána mintha sóhajtozó zúgás röpülne végig a vizeken. Millió madár emelkedik fel onnan. Nehéz vadludak, amelyek szürke zsombikoknak tetszetek volt mozdulatlan seregeikkel; testes tőkekacsák, amelyek meganynyi sárkúpként gubbasztottak a tóság partjain; a lelőtt bíbicz fölött százával kering az elsírató társ; és a pap-erében tükröző égen sok-sok póling száll át sietve; dallamos, ijedt, gyönyörű fuvolahangját hallatva, amely így, nagy tömegben, a hangváltozatok összekeveredésével, a legcsudásabb harmóniát adja.

*

A vizek világa elcsöndesül. Vége a hajnalnak, reggel van. A nap éppen kibukkant s a róna végtől-végig fényárban úszik. Amíg sötétes volt, fekete foltok látszottak meszsze a pusztán, jókora távolságra egyik a másiktól. Most tisztán látni, hogy facsoport az mind, amit »erdőnek« mond a hortobágyi pásztor. Arra való, hogy rossz időben ott húzza meg magát a jószág. A pusztai viharok nincsen utjában semmi; az, - kivált kora tavasszal s késő ősszel, - egész nyáját is tönkre tud silányítani kegyetlen erejével, jéghidegségével.

Ihol látszik előttünk a juhosháti, meg a papegyházi »erdő«. Van talán egypár száz fa mindegyikben. A roppant pusztaságon nagy kincs, nagy védelem a szegény állatnak. No meg a ravasz állatnak is. Ott lohol egy épen a pap-erén át; lompos farkát magasra emeli, hogy el ne ázzék; gyanakodva, de félelem nélkül kacsíngat felénk; nem ijedős. Egy vörös bandita, egy vén róka az. Itt ólálkodhatott egész éjjel a sziken a tó partján, ahol a vadludakat próbálta megdézsmálni. A lövésre nem hogy - iszkiri - menekült volna, hanem inkább szemtelen kíváncsisággal lopózott errébb. Hátha valami pecsenye akad a nyomunkon számára?! Ahhoz van szokva a beste-lelke, hogy a puffogatás, madársebesülést jelent, s ami sebzett szárnyas elhull, az az ő zsákmánya.

Most a papegyházi erdő felé veszi az irányt. Ott van otthona, jó mélyen megásva. A gulyások tudják, de nekik migondjok arra. Őket nem bántja, nekik nem tesz kárt a róka; még mulatságuk, ha elleshetik furfangjait, a mikor az állatorvos kopói elől ide-oda váltogat a vízen s bolonddá tartja valamenynyit.

*

A kora reggel fényességében két nagy barna madár tollászkodik a tavon túl, a rónán. Társam figyelmeztet rájuk.

- Azok közül kéne vagy egyet lekapni... Sasok!

Mohón meresztem szememet a nagy távolságba. Megdobban a szívem. Dehogy sasok azok! Még nagyobbak, még ritkábbak!...

Nullás sörétre töltök. Hátha valami örült vakszerencse segít!... Bujdosó lassan hajt. A lovak csigamászással haladnak. Sűgva követelem, hogy senkise nézzen a nagy ragadozókra. Csak úgy kell elmenni mellettük, mintha észre se vennők őket. Amint szemök találkozik az ember tekintetével: vége! elszállanak!... s az ő szemöket nem lehet megcsalni.

Két óriás-állat, két csupasznyakú barna keselyű az. Ki tudná, hogyan és miért vetődtek ide most? Elmúlt a régi jó világ, amikor mindig akadt valami számukra a hortobágyi rónán; most törvényesen takarítanak el minden elhullott állatot a pusztán.

Csak lopva tekintek egyszer-egyszer a nagy madarakra. Bujdosó alig hallja, oly halkan sűgom neki: balra, még egy kicsit balra! A keselyűk figyelnek. Már nem tollászkodnak. Erős, rúd-vastagságú csupasz nyakok magasra nyúlik; feszesen testökhöz símuló szárnyok sejteti, hogy minden pillanatban készek a tovább vándorlásra. Még jóval meszszebb vannak száz lépésnél. Jaj, csak még egy kicsit, még vagy ötven lépéssel kaphatnók közelebb!...

A szekér kátyúba kerül, zökken, rándul; Bujdosó elfeledkezik a szituációról s biztatólag emeli ostorát. A két roppant madár megriad, nehézkes tötyögéssel ugrik egy párt s eközben kiterjeszti a szárnyát. Csak most látni igazán, milyen nagyok. Mint két bárányszerű. Már a levegőben vannak. Mennek-mennek, bizonyos, hogy hiába durrogatnék rájuk; s hátha még leszállnak, ha csönd van? Nem húzom el a ravaszt. Mindhárman szájtátva bámulunk utánok, ameddig látjuk.

A Hortobágy kanyargó vize már előttünk; ott nádas is van. Amint az eltűnő keselyűkről visszatérül a tekintetem: éppen átvált a keskeny folyón egy igazi sas, egy albiczilla. Hófehér farkát kiterjesztve, keringő mozgással emelkedik fel-fel, a magasba, a nap útja felé, egy szárnycsapás nélkül.

*

Mintha a jó isten kifeledte volna a telet az esztendőből s elhozta volna az új tavaszt, olyan volt ez az októberi reggel.

Csupa derű és ujjáéledés.

Megtévesztett a fényes regg verőfénye mindent.

A mező kis fehér virágain méhek dongtak; mértföldnyiről kellett idáig jönniök azért a csipet édességért. S fölöttem egyszer csak trillásan kezdett énekelni egy pacsírta.

Tavaszdal októberben! s milyen! mintha fészken ülő párjának szólt volna, olyan édes és gazdag változatú. S az első pacsírta után megszólalt a második, a harmadik... egy egész zenekar. Még Bujdosó is azt mondta: »no még ilyet sohasem értem életemben«.

A Székelyhidi számadó uram gulyájából akkor válogatták a bojtárok a vásárra valót. A sok vad jószág közt egy pár sárga barázdabillegető csivikélt s kapkodta a tinó orráról az apró legyet. Ez a bolond kis madár mindig ott settenkedik a legelő jószág feje körül. Feltámadt bennem a »madarász«, ha már ma »vadász« nem lehettem. Jó lenne egy pár közülök, kitönni. Ahogy a puskámat felemelem, rám ripakodik az egyik bojtár: el ne süsse az úr!

- Hát ugyan minek ne? - kérdem csodálkozva.

- Mind világgá szalad a jószág, oszt' nem az úr inal ám utána.

No már csakugyan nem, gondoltam s szót fogadtam.

A tanyán várta már a bojtárokat a híres »kan-eczetes«.

Hej, ez a tanya! - Be keservesen esett látnom.

Mert ez már műveltes világ itt. Ezeknek a hortobágyi gulyásoknak már nem elég a cserény, ami olyan hamisítatlanul van meg a meszsze Bugacson.

Ez itt valóságos viskó; *épület*, amelyben minden van.

Ez már az állandóság. A nomádságnak a megrontója.

Pedig a gulyás nem igazi gulyás, ha úgy »*lakik*«, mint a béres.

Hanem a kan-eczetes, az már valami.

Savanyú lé az, amiben disznóhús főtt. Úgy hozzák ki a gulyásnak innen-onnan a városból, hazúlról, egy hétre valót is egyszerre; a konyhás azután felmelegíti, amikor lakozni akarnak belőle.

Kis Jóska ült neki legelébb.

A gulyásszámadó leghiresebb bojtárja Kis Jóska. Az a szokása van, hogy egyszer-kétszer egy esztendőben boszorkányt lát s akkor világgá megy, nem látják egy hétig. Mulat olyankor. Senki se tudja, hol. De egy hét múlva hazajön, beállít, nekilát a maga dolgának s nincs külömb bojtár, amíg megint boszorkányt nem lát.

Különben pompás betyárképű fiú, úgy a negyven és ötven közt. Tetőtől-talpig guba az egész ember. Kan-eczetesen él öklömnyi kora óta. A kan-eczetes átjárta már testét-lelkét. A szaga vele van mindenütt.

Az pedig nem rossz dolog, csak hozzá kell szokni.

A leve ízében van valami a cziberéből, meg a kovászos uborkáéból, s az ember nemcsak a nyelvével, de kivált az orrával is élvez, amikor nyeli. A belsősége - a húsa - az pláne delícia. Nincs az a káposztában főtt oldalas, a melyik különb lenne. Gyönyörű sárga szalonnás darabok, pirosarczú, forrón gőzölgő hússzeletek kínálóznak belőle a bojtár késhegyére.

Éhes ember a nevenapján is megeheti.

*

Estig is köztök maradtam volna, de nagy útunk volt még addig másfelé.

Bujdosó türelmetlenkedett, mehetnékje volt a két lovának.

A pap-ere felől vadlúd geggenés hallatszott, a kéklő ég mezején még csak most dalolt igazán a pacsirta.

Tovább mentünk.

GRUS.

Nagybátyám kimondhatatlanul szerette az állatokat s falusi kúriájának a környéke folyvást hasonlított egy olyan állatkerthez, a melyben szabadjára van minden s nem sínyli a ketreczek és kalitkák nehéz rabságát a sok, függetlenséghez szokott lény.

A veteményes kertben szárnyaszegett foglyok és fáczánok kapargáltak s minthogy Jani bácsi inkább szerzett hozzájuk egyet-kettőt, semhogy apasztotta volna a számukat: lassankint úgy megsokasodtak, mint a csirke. Az udvar egy elkerített részében, egy gazos, csalitos sarokban, néhány száz négyszögölnyi területen, féltucsat őz hűsölt; az istálló tele volt házinyúllal; az eresz alatt százával bűgött és fészkelte a galamb; akármerre fordult az ember, kutya meg macska szaladgált a lába körül; egy nagy közös kalitkában legalább is száz apró énekes-madár csattogott-pitytyegett; a ludas-tóban pedig megszámlálhatatlan vízi-szárnyas csapkodta, paszkolta a vizet; gágogott a liba, hápogott a rucza s nagyokat víjjogott a parton a csonka szárnyú sirályok hada. Hátrább, a nádasban, szárcsa lakott, meg vízi-tyúk. Sokszor leszállt oda szürkületkor az áthúzó vadkacsa a veszekedésre, sikogásra, amit az atyafisága művelt.

Hanem ezek közt alig volt olyan, amelyik egészen levetkezte volna vad természetét. Az embertől - a kutyát, macskát kivéve - húzódott valamenynyi; s Jani bácsin kívül, aki enni adott nekik, senki se férközhetett a közelökbe. Elbújtak mindjárt a gazba, a nád közé, kinek hol volt könnyebb.

Ha Grus nem lett volna: a paczali pusztára vetődő idegen ember azt hitte volna, hogy a kalitkás madarakon kívül nincs ott élő állat. A sok kutya meg macska nem számított, azok eleget lábatlankodtak válogatás nélkül, de azoktól meg a vendég húzódott.

Grust, a szürke darut, tulajdonképen nem is lehetett az oktan lények közé számítani. Nagyon is okos volt s mindig azt tette, ami neki tetszett. Nagybátyánk imádta s óráhoszszat el tudta nézni, hogyan vándorol ide-oda a kertben s az udvaron. Néha a vizet gázolta s ha szerét tehette, lebuktatta a kis kacsákat; néha az őzek körül settenkedett, de minthogy azok nem törődtek vele, csakhamar tovább ment s a házinyulakat ijesztgette. A macskákkal sikeresen harczolt s ha valamelyiket elkaphatta, az ugyan nyávogva emlegette meg hosszú csőrét. Mikor pedig már mindenbe beleúnt: odaállt a nagybátyánk ajtaja elé s leste, hogy mikor nyitja ki valaki. Akkor hirtelen besurrant s elkezdett gazdálkodni. Garázdálkodásnak is beillett az. Feldöntötte a dohányos szitát, leránczigálta az ágytakarót s szétszórta az asztalon minden írást. Olyan felfordulást művelt, hogy egy vásott gyermektől is sok lett volna.

Talán épp' ezért szerette anynyira Jani bácsi.

Anynyi bizonyos, hogy minden szabad volt ennek a hosszú lábú, karcsú madár-Mefisztónak. De ki is használta a szabadságát s csínyjeiről, fufangjairól legendákat meséltek Paczalon.

Körülbelül három hónapos korában kerülhetett a házhoz, tehát még akkor, amikor nem volt benne teljes mértékben kifejlődve a szabadságszeretet.

Fogságba esett, mielőtt első nagy útját megtette volna a tengereken át; nem ösmert más világrészt, mint a vén Európát s így csak ösztönkép háborgathatta álmait az exotikusért feltámadó vágy.

Mikor először hallotta költöző társai szavát, szomorú, sejtelmes nézéssel bámult az ökönyálat lengető őszi levegőbe. Mi lehet az? Hova mehetnek azok odafent? Nagyot dobant a szíve; emlékezetében villogó vízű rónaság, susogó nád, mocsárvidék zöld ingoványa mutatta meg szétfoszló képét; béna szárnyával csapkodni kezdett, hogy majd ő is megyen, de csak az udvar

porát kavarta föl a röpködés szelével. Élesen, fájdalmas hangon kurrogott, de meg nem szánta egy sem a vándorok közül, meg nem állott egy sem, csak hívta, egyre hívta: »Gyere velünk! ez a föld itt már hűvös nekünk!... a Nílus langyos vizéhez jer velünk, ahol örök a nyár s vidám, dűsgazdag tanyát lel a madár!...«

Az égen úszó V betű egyre távolabb, a búcsúzó darvak üzenete egyre ritkább, egyre gyöngébben hallik;... csak mint az elszálló lélek sóhajtása.

Grus azóta, úgy ahogy, megszokta már azt.

Ha mennek a lengőtollú szürke vitézek s elhúznak szabályos V-jökkel a paczali pusztaság fölött: bús kurrogással felelget nekik. Néha még azt is unja, inkább nagy szorgalommal keresi a papsajt közt a gyíkot.

Nagybátyánk őt akarta látni, alighogy pitymallott. Jaj volt annak, aki úgy tett, mintha bántani akarná a bácsit. Ha egyet kiáltott az öreg úr, oda iramodott a gyors madár s hatalmas vágásokat mért erős csőrével a támadóra.

Ha a főtisztelendő úr ellátogatott a tanyára, rendesen a kis diófaerdőn jött át; arra leginkább kikerülhetett Grust, a ki nem nagyon szerette az erdei árnyékot. Tartott a jó páter a hamis madártól, mert egyszer egy hirtelen applikált támadással leoldotta róla a czingulust.

Ha az erdész kereste Jani bácsit, egy világért be nem eresztette örökké a sarkában mászkáló tacsóit a Grus birodalmába, mert a bátor borzölők eszeveszett vonítással voltak kénytelenek a harcias madár elől hozzá menekülni.

Még mi ránk is szakadatlanul fente a csőrét, pedig minket csak megszokhatott volna, hisz minden vakációnkat kint töltöttük Jani bácsinál, a paczali pusztán. El nem tűrte, hogy gazdját lefoglaljuk s a ki közülünk Jani bácsiba kapaszkodott, el lehetett készülni rá, hogy a legrövidebb idő alatt pompás csipéseket fog érezni a lábaszárán. Grus menten kitöltötte rajta boszúját, azután vad kurrogást hallatva, arrább koczogott. De magasra tartott feje, félig kitátott csőre, villogó szeme, mind azt a gondolatát árulta el: »Kapsz még, ha nem mégy onnan! az ott az én helyem, takarodol onnan?«

Jaj lett volna nekünk, ha Jani bácsi rájön, hogy amikor szerét tehettük, bizony visszaadtuk Grusnak a kölcsönt. Ráuszítottuk Cziczket, a tigrisfarkú soló-agarat, az egyetlen a kutyák közül, a mely bátran ki mert kezdeni vele.

Nagybátyánk inkább odaadta volna legjobb tehenét, semhogy Grustól meg kelljen válnia s ennek a földöntúli szerelemnek a láttára mit volt mit tennünk; túrtuk, hogy a mikor katonásdit játszottunk, Grus is oda álljon közénk a sorba s jól megcsipkedje azt, a ki előtte lépdelt.

Hányszor megtette, hogy mikor lapdánk feléje gurult, felkapta s gyors iramodással loholt vele a ludas-tó felé! Ott - kétségkívül gonosz szándékkal - bedobta a vízbe, mi pedig gázolhattunk utána és kereshettük a lapdát, könyökig vájkálva a sűrű iszapban.

A tanév folyamán persze soha sem láttuk Grust, de a mint a vakáció elején Paczalra érkeztünk, rögtön életjelt adott magáról. Sorra megvagdosta a bokánkat. Oh, mily szívesen kitekertük volna ilyenkor a nyakát! - ... De Jani bácsi esküdött, hogy csupán ragaszkodását fejezi ki azzal.

A hetvenes évek vége felé nevezetes dolog történt a familiában. Nagybátyám rászánta magát valamire, amit 48 éves koráig nem mert elkövetni.

Elvette Lila nénit.

Mi még sohasem láttuk Lila nénit, de erre a hírré ösztönszerűleg sírva fakadtunk.

Vége tehát a paczali vakációknak!... Lila néni, a kihez semmi közünk, fitytyet fog hányni nekünk! Ki leszünk immár zárva a paradicsomból s még Grust sem láthatjuk többet, a nyomorult Grust, a kinek pedig anynyi boszszantást kellene visszaadnunk!...

Szomorúságban telt az idő, de ah, ki volt boldogabb, mikor a vakáció második hetében egyszer csak bekoczog hozzánk Jani bácsi két idült sárgájával.

Megrohantuk a jó öreget s egyszerre kiabáltuk:

- Megyünk Paczalra! megyünk Paczalra, úgy-e?!

Nagybátyánk fel-felhúzta szemöldökét, köszörülgette a torkát:

- Jöttök Paczalra, mondta vontatott hangon, de jöttök ám!

És csakugyan mentünk.

Anyánk nem tudta megállani, hogy sírva ne fakadjon örömében.

Jani bácsi kissé szótalan volt, de mindjárt kitaláltuk, hogy a köszvénye bántja, hát nem is vigasztaltuk. Kimondhatatlanul boldogok voltunk a mikor este felé megláttuk meszsziről a kis tornyos haranglábat a paczali pusztá bokrai között.

Vad riadásban törtünk ki; attól a sárgák neki iramodtak.

Jani bácsi a nyakunk közé ütött: »Csiba, gyerekek! - majd ad tinektek Lila néni!«

Ugyan mi köze ahhoz a néninek, ha mi kiabálunk.

Megállott a szekér a ház előtt.

Nagy csend volt mindenütt, leszámítva egyetlen egy hangot, a mely beharsogta a paczali pusztát.

- Halljátok? - mondta Jani bácsi, erősen rángatva a homloka bőrét. S nagy lassúsággal, lábújjhegyen indult meg előttünk a tornác felé.

*

Másnap kimentünk játszani a gyümölcsös-kertbe.

- Oszť nekem tele ne faljátok magatokat zöld gyümölcscsel!... De biz' az érettnék is hagyjatok csak békét!... Le ne tiporjátok a dinnyeindát, mert különben majd lesz mindnyájatoknak így-úgy, meg amúgy!

Ez volt Lila néni.

Őszszenéztünk s lehorgasztott fejjel mentünk a fák közé, a hol azelőtt tökéletesen szabadjára voltunk és senki se bánta, hogy ott mit csinálunk.

- Ejnye, be' furcsa ez a Lila néni!

- Nini, Grus!

- Abbizony, Grus; milyen szomorú szegény, hogy meg van tépve, hogy el van hanyagolva!

Grus ott állt mögöttünk s eszébe se jutott, hogy bántson bennünket. Kimondhatatlan melankolia látszott egész lényén.

Búsan kullogott utánunk, bármerre mentünk, s viseletéből nyilvánvalónak tetszett, hogy sajnálja a múltat s ki akar bennünket békíteni.

- Szegény Grus! - szóltam hozzá s kinyújtottam felé a kezemet.

Halkan kurrogott s odasímúlt hozzám, barátságot s talán védelmet keresve.

Mire ebédelni hívtak, jó czimboránk lett. Egész délelőtt egyszer sem dobta a vízbe a lapdánkat. Úgy kísért bennünket, mint egy kutya.

De alighogy meglátta Lila néni, erősen rárivalt:

- Mészszen innen, te akasztani való? Hogy mersz te ide jönni? Mindjárt hívom Cziczket; huss innen, gólyamadár!...

A dehonesztált daru megszégyenülten kullogott el a papsajt közé. Nagybátyánk szemében mintha egy könnycsepp csillogott volna, de a jó ember nem mert szólani. Hanem délután titokban megmagyarázta nekünk a Grus tragédiáját. A bolond madár Lila nénivel sem tett volt kivételt s csupa féltékenységből mindjárt az első napon jól megcsiklandozta a térde-kalácsát. Azóta a kedves néni nem tudja túrni; rá se nézhet.

- Gyerekek, - mondta bánatosan - nagyon sajnálom Grust. Ha majd elmentek innen, vigyétek magatokkal. Úgyis előbb-utóbb a többi sorsára jut.

Csak ekkor néztünk alaposan körül. Hol is van a »többi«?

Biz' az sehol se' volt.

Az éneklő-madarak kalitkájában egy pár sovány kappan gubbaszkodott; az istálló tele volt macskával, azok mind felfalták a sok házinyúlát; a tóban itt-ott úszkált egy fehér rucza, de gólya, sirály, szárcsa mind elpusztult. Még az őzek berkei is üresek voltak már; az őzeket vasárnaponkint megette Lila néni, minthogy nagyon szerette a vadat.

Alig tudtunk egy hetet kiállni a paczali pusztán, máris visszavágytunk a városba.

Lila néni rögtön befogatott s szerencsés utat kívánt mindnyájunknak.

Grust, a szegény darút, odavettük a kocsiba magunk elé. Úgy indultunk el, hogy hátra se néztünk többet.

BOSZSZÚÁLLÓ RÓKA.

Gyönyörű szép novemberi nap volt.

Néha a novemberi napok is szépek, kivált a dombos vidékeken, a hol az őszi kopársága sohasem olyan elszomorító, mint a síkságon. Sokat tesz az, ha van egy kis változatosság az ember előtt. Ha csupán a hervadás árnyalataiban nyilatkozik is: legalább megnöveli a hangulatot.

Vadászatra képzelni sem lehetett jobb időt. Az égboltozat tiszta volt, semmi veszedelme közeledő esőnek, hónapnak. A levegőben csak olyan játékos lebbenése a bujdokló fuvalomnak: a föld színe kissé nedves a hajnali dértől, a tegnapelőtti esőtől. Ilyenkor már napok kellenek, míg a szitáló eső ismét felszikkad, s nagy dideregve kapaszkodik fel megint pára alakjában az égre.

Őszszeverődünk néhányan, hogy meghajtassuk a lophági cserjéket.

Lophágó nyomorúságos oláh falu valahol Szatmármegyében; a vidéke szép, de nagyon szegény; van a faluban vagy hatvan ház, mindenikben egy féltuczat csenevész háznép. A mezítelen gyerek úgy futkos ott nyáron a fűben, gazdátlanul, mint a tallóra szökött sovány malacz.

A vízmosások kemény göröngyeit hűmusz alig takarja; a köröskörül sűrűsödő erdő szakadékaiban otthon érzi magát a ragadozó vad; kivált a róka csak úgy hemzseg bennök.

Szerettük ezt a határt, mert sohasem kerültünk vissza belőle üres kézzel. Egy pár orvadászon kívül más emberfia nem apasztotta ott a vadállományt, akadt hát hasznos vad is elég. Nyúlra, őzre vásik ugyan a foga az oláhnak, de lesi-puskás létére oda várja a vadat a flintája elé, mint a sváb, hogy ne pazarolja hiába a drága muníciót. Persze, hogy egy hét is eltelik néha, a míg egyszer lövéshez jut az árva.

Fogadtunk vagy negyven hajtót, őszszeviszsza, a ki éppen vállalkozott rá, meg egy pár tapasztalt bockorost, hogy legyen köztök »írányadó egyéniség« is. Szívesen eljött volna velünk az egész falu; úgy sem volt dolguk odahaza, nincs a lophágiaknak jószáguk, amire vigyázni kell, alig akadt az egész faluban féltuczat fa-eke, azt is kint verte az eső a gyepes udvaron.

A hajtók közt settenkedett az eszelős Nuczuj is, egy hórihorgas oláh, a kinek soha le nem szakadt a nyakáról az ezerfoltos suba, melynek a szőrméjét régen lecsipkedte, leszakgatta már a bozót tövise.

Rajongott ez az ember mindenkiért, a kinek puska volt a vállán; órahoszsza csatangolt utánunk, ha a határban vadásztunk, s nem volt nagyobb öröme, mint ha egy nyulat vagy rókát czipelhetett, a mit mi lőttünk.

Az igaz, hogy okosabb dologra nem is lehetett hasznát venni. Néha megfogadták pásztornak, favágónak, de sehol sem állotta ki tovább huszonnégy óránál; ezalatt a rövid idő alatt is kilopta volna a gazdája szeme világát.

Megérkezett a vadászszereg az erdőbe s annak rendje-módja szerint felállottunk egy hajlós domboldalon, a hol minden menekülő vadnak át kellett váltania. Ugyanakkor a kerülő levitte a hajtókat a völgybe s velök ment az erdész is, hogy rendet csináljon és biztosítsa a hajtás sikerét.

Csendesen állottunk egy darabig, hallgatva a veszekedő szajkó káromlását, mikor a völgyfenékéről felsivított hozzánk az erdész patronfűtytye s nyomban rá megindult a hajtás.

Egy kövér kis ember állott mellettem, Berczi volt, a d-i jegyző. Nem azért járt vadászni, mintha Diána istenaszszonyba valami nagyon szerelmes lett volna, hanem mert úgy szokott az lenni, hogy az ilyen társas-vadászatokon nincs híja a jóféle elemózsiának, borocskának, savanyú-vizecskének, a mikre bizony nagyobb áhitattal gondolt a mi Berczink, mint a legszebb szempárra, a melyet életében valaha látott.

Minthogy dombnak mentünk, rámelegedett Berczire a köcze s hogy könnyítsen magán, kigombolkozott. Szépen lecsücsült egy vén fa törzsére, a melyet mintha csak arra teremtett volna az Isten, hogy az ilyen hamar fáradó kocza-puskások megvigasztalódjanak általa.

Kis vadra rendezte az erdész a hajtást, s így nem volt híja a sípolásnak, fűtyölésnek, kurjongatásnak azon a vonalon, a hol a hajtók előre nyomultak. Ez a furcsa koncert még az én kényelemszerető szomszédomat is felvillanyozta, úgy, hogy szegényke egyre kapkodta a fejét jobbra-balra, nem lévén benne egészen bizonyos, hogy merről kerül eléje egy tigris.

A hajtósereg csak fűjta tovább a maga nótáját; ki vékonyan, ki vastagon, a hogy jobban tudta, vagy a hogy jobban esett neki. Egyszerre csak, lent a patak partján, elbődül Nuczule:

- Ne bocsásd hej! juhhej!

Mintha ostorral vágtak volna végig a hajtók vonalán, olyan riogás támadt köztök. Ott futott el a vad előttök, egyik-másik, aki látta is kétségbeesve sikított, megszállta a vadász-szenvedély mindanyniját, egymásnak adták a riadójelet.

- Nini róka! hej, ne bocsásd, hej!

A másik oldalon nyulat kiabált egy vékony hangú gyerek; valahol a szélen egy őz törtetett vissza a hajtók sora közt; mindez nagy ok volt arra, hogy megnövelje a lármázók lelkesedését.

Ezalatt a róka végig váltott a hajtók sora előtt s egyenesen felénk közeledett.

Nemsokára már hallani lehetett óvatos ügetését, a hogy a vén róka szokott kisurranni a hajtásból.

Berczi majd kinézte a szemét, úgy pislogott be a sűrűségbe; kövér tenyerét ellenzőképen a szeme elé tartotta; egyszer csak elkezdett piszszegni s kézzel-lábbal hadonázva, integetett felém.

- Róka! itt a róka!...

Azután neki fordult a vágásnak s a bozót közé duplázott nagy sietve.

A rókának sem kellett ám egyéb. Megilletődve loholt vissza a völgybe s még láttam, a mint vitorlájával búcsút integet Berczinek. Boszszúságomban a nagy távolság dacára is, oda gyújtottam az egyik csővel.

Nagyot vakkant a róka az újabb durranásra s ijedten kapott a czombjához, aztán elpárolgott.

- Megvan, megvan! - ordított Bérezi, - aki már akkor mellettem állott s nem törődve azzal, hogy egy másik vadász még rostává löheti a bőrét, berobogott a gazba. Vesd el magadat, futott ész nélkül a sebzett róka után.

Ezalatt a hajtók már meglehetősen közel jöttek a vadászok vonalához; befelé lőni tehát nem volt szabad. Egyébiránt arra úgy sem lehetett már reménységünk, hogy kibukkan még valami vadállat. Karomra vettem a puskát s lestem Berczit, hogy vajjon hozza-e a rókát?

Nem hozta biz' azt, hanem úgy neki kezdett sivalkodni valahol a völgyben, hogy megszántam és siettem a hangja irányában, hogy segítsék rajta.

- Róka, róka! - kiabált folyvást, - itt a róka!... Egy titán nem ostromolhatta volna rettentőbb lármával az eget.

Könynyű volt ilyen hangok után haladva, rátalálnom a férfiúra.

Puskájával izgatottan bökődött egy bokor aljába, a melynek a veszszői közül, a mint látszott, nem bírta a lábát kihúzni. Kalapja nem volt, s az egész ember szörnyen kikelt a maga rendes valóságából.

Csakhamar megértettem a dolgot. Berczi szerencsésen ráakadt a ravasz komára, a mely bizony még nagyon eleven volt. A jámbor lélek, a helyett, hogy megadta volna a kegyelemlövést, agyon akarta az állatot taposni s addig ugrált körűle és rugdosott felé, a míg a róka bekapta a csizmája hegyét, s nem eresztette egy tapodtat sem tovább.

Azt kell hinnem, hogy bennem veszedelmesebb ellenséget sejtett, mint a milyennek Berczit tapasztalta, mert a mikor hozzájuk érkeztem, hirtelen felhagyott furcsa szerepével és sebzett részét erősen vonszolva, ismét menekülésre fogta a dolgot.

E pillanatban nem sokat törődtem a rókával, csak kaczagtam, a hogy egy ilyen kómikus jeleneten kacagni lehet. Rádupláztam ugyan a csoszogó vadra, de azt hiszem, hogy abban a vidám hangulatban még egy elefántot is elhibáztam volna. Így azután azt vettük észre, hogy megint csak róka nélkül vagyunk. Mindössze annyit változott a helyzet, hogy a Berczi egyik csizmája orrán egy csinos róka-fogsor nyoma volt látható.

Mire megint kibotorkáltunk a nyílásra, már együtt volt a vadászkompánia s szegény Berczi abba a kellemetlen helyzetbe jutott, hogy saját magának kellett elmondania a kómikus kalandot.

A míg ő mesélt, nem állhattam meg, hogy még egy utolsó kísérletet ne tegyek a sebzett róka kézrekerítésére; előhívtam Nuczujt, a kinél jobb nyomozó nem volt a vármegyében, s levittem arra a helyre, a hol a róka beleharapott a Berczi csizmájába. Ott megmutattam a hórihorgas legénynek az eltűnt vad vérnyomát.

Nuczule csak bambán mosolygott és intett, hogy jól van jól, tudja ő már a többit.

Ott hagytam s visszamentem a vadászokhoz, a kikkel csakhamar új hajtást kezdtünk.

Nuczulét nem láttuk azontúl, csak mikor déltájban ebédelni mentünk a tanyára. Leghátul ballagott a hajtók után, pedig máskor mindig ő volt első a hosszú lábával.

- Nuczule, hol a róka? - kérdeztem tőle.

Csak összehúzta a vállán a subát és boszszúsan dörmögött. Emlegette a drácut, a kinek tartozott vele, hogy egy fél napig hiába barangoljon a tüske között. Még megszántam a nyomorúltat, hogy annyit lótot-futott.

- Ne búsulj Nuczule, majd kapsz pálinkát, ha szalonnát sütünk odalent.

Ragyogott a szeme erre az ígéretre, de mintha hirtelen valami baja támadt volna, elsápadt s vonaglott az arcza.

- Au, domnye! - sóhajtotta.

- Mi lelt ember? - kérdezte az erdész részvétellel.

- Ojjé! domnye Zeu! - rikácsolt megint kétségbeesve, - s veritékcsöppek pörögtek az arczán.

Hozzásietünk. Egy doktorandus is volt köztünk, az vállalkozott, hogy mindjárt beletekint a gyomrába, hátha valami fiók-kolera gyötri. Magam nem tudtam jobbat tenni, mint hogy beleöntöttem a pálinkás-butykosom tartalmát a nyavalyás ember jajgató torkába.

De még ez sem használt. Nuczule ordított, mintha nyúznák és vad indiántánczot járt egy helyben. Utóljára ledobta magáról az ezerfoltos subát s a földre vágódva, vonaglott keservesen.

S csodák csodája! a vadászsereg, meg a hajtók gyülekezete, a mely mindeddig azt sem tudta, hogy hova legyen a nagy részvétől: hangos hahotára fakadt, a mint így meglátta a haldokló Nuczulét.

A boldogtalan ember hátáról egy róka csüngött le, melynek a vitorláját Nuczule a vállán átvette szorongatta; a róka pedig makacsúl fogózott bele az eszelős hajtó irhájába s ezen a kritikus állapoton egy csöppet sem segítettek azok a szentek, a kiket Nuczule segítségül hívott.

Mindenki tisztában volt a szituációval.

Nuczule addig nyomozta a sebzett vadállatot, a míg rá nem akadt. Akkor feltámadt benne ősi szenvedélye s elhatározta, hogy ellopja a rókát. Egy kicsit agyonverte s mikor úgy gondolta, hogy no most már elég útravalóval látta el a másvilágra: átkötötte a hátán s leborította a subával. A szívóséletű fenevad ott lassankint újra feltámadt s gonosz módon megboszulta magát.

Alig tudtuk ő kelmét lefejteni a Nuczuj bőréről. Hanem akkor meg Nuczujnak állt feljebb s mérgében ő fejtette le a róka bőrét.

Még most is emlegetik a lophágiak az együgyű Nuczuj történetét, a kinek nem volt anynyi esze, hogy ha már ellopta a rókát, hát hagyta volna egyelőre az erdön, valami fára akasztva. Másnap, a hadjárat után, úgylis békén hazavihette volna.

A PÁTER DUKAY VADDISZNÓJA.

Vége volt a vadászszezonnak. Elmúlt a szép fehér tél, a nélkül, hogy Dukay főtisztelendő úr csak egyetlenegyszer is kimulatta volna magát a rendes hajtóvadászaton, a miket minden esztendőben megszoktak tartani a Cserén, az első hó után.

Az őszi vadlibázáskor meghült a derék páter s kellemetlen csúzzal került haza a libagödörből. Attól fogva le kellett mondania a legfőrfiasabb élvezetről, a vadászatról. Eleinte a sósbor-szeszszel való dörzsölgetés, kenegetés járta, azután meg a szénamurvafürdők, de se egyik, se másik nem tudta odáig gyógyítani a páterkát, hogy még a rideg tél folyamán talpra állhatott volna, vagy pláne meg merhetett volna koczkáztatni egy vadászkirándulást.

Annál nagyobb vala e miatt a közelszomorodás, mert a papocska vadászterületén lettek volna a legjobb hajtások, még pedig nagy vadra, főképen: *disznóra*.

A vaddisznó sok kárt tett az ősszel a földeken. Ki-kijött az erdőből falkástól, megdézsmálta a kukoriczát, megturkálta a répaföldet, meg a burgonyafészkeket, s minthogy a kárvallott gazdák öröket állítottak ki, a kik lármával, tűzrakással igyekeztek a kellemetlen vendégeket eltávolítani: a disznó se mutatkozott kétszer egymásután ugyanazon a ponton, de azért kijött valahol, azt bizonyosra lehetett venni, s kivette a maga járandóságát ott, a hol éppen csendesség vala az erdő környékén.

Régóta tervezték a nagyszerű vaddisznóvadászatonkat a bűgfalusiak, már mint tudniillik az odavaló intelligencia: a jegyző, meg a postamester, azután meg Páros Gabi, az aggregény hétszilvafás földesúr, - de hát a pap nélkül már azért se lehetett nyélbe ütni a dolgot, mert nemcsak a terület vala az övé, hanem ezenkívül egyes-egyedül ő neki volt meg az a jó szokása, hogy a társasvadászatokra bőségesen vitt mindenféle elemőzsiát: ropogós, makkon hízott szalonnát, hideg csirkepecsenyét, hozzá savanyított uborkát, füstölt kolbászt, diós- és mákoskalácsot, savanykás lőrét bővében, szilvóriumot eleget, vörös bort Szent János áldomás-nak.

Nélküle tehát nehéz lett volna illendő módon és szokásos kényelemmel hajtani végig az erdőt, annál is inkább, mert még a »forspontról« is ő gondoskodott, lévén jó négy lóva, két szekere. Egy-egy szekérre pedig egy kis jóindulattal fel lehet pakkolni négy puskást, tehát összesen nyolcz vadászt, a mi jóformán elég is egyszerre egy olyan területnek a meghajtására, a minő a bűgfalusi Csere.

Mondom, elmúlt a tél, s mi természetesebb, mint az, hogy következett a tavasz. Farsang multával itt volt a nagybőjt, s a mint a márciusi szellők meghozták az égi verőfény langyosságát: jobban lett a papocska néhány rövid nap alatt, anynyira, hogy ő maga keresé fel régi vadászczimboráit, kit-kit ott a hol legközelebb hozzájuthatott.

A posta ugyanaz faluhelyeken, a mi kis városokban a patika. Gyülekezőhelye a vitatkozni, politizálni szerető embereknek. Mikor megérkeznek a lapok, már ott várja mindegyiket a gazdája, már tudniillik az, a ki éppen ráér. Rögtön ki is halászsza, a mi neki való érdekesség vagyon a fekete betűkben. Páter Dukay is bizonyosra vehette, hogy postaérkezés idején mindenkit együtt talál a postahivatalban. Felkerekedett hát és fájdalmai már nem lévén, büszkén lépegetett a parochiától kivezető fásor széles útján a postahivatalig.

Meglepetés érte, a mikor benyitott.

Még a szomszédfaluban lakó grófi erdészt is ott találta, a ki valami pénzt küldött a központba s nem akarta ezt a feladatot másra bízni, például valami buta kerülőre, sem pedig kissé korhely és így könnyelmű segédjére.

- Reverendissime páter, ujjongtak az urak, hát már kutyabaj úgy-e? hál' Istennek! megyünk már vaddisznózni, úgy-e?

- A számból vette ki domine spektábilis; éppen azért igyekeztem ide ebben a jó időben, hogy beszélgessünk a dologról együtt; következik mindjárt a húsvét, nem ártana tán egy kis feketepecsenyét szerezni a nagy ünnepre, úgyis elromlik már a spájzomban a sok hecsepecs, azt mondja Rozália.

Már pedig a miket Rozália aszszony mondott, azt egyenlő értékűnek kellett venni a szentírással.

Nagyon korán volt húsvét abban az esztendőben. Valamikor márczius derekatáján. Éppen kínálkozott a rég tervezett vadászatra *nagypéntek*, ez a hagyományos Nimródnap, a mit mindenütt fel szoktak használni vadászuraimék arra, hogy megszabaduljanak a bőjtös otthontól.

Mindenki a nagypéntekre szavazott, csak a papocskának voltak aggodalmai. Igaz, hogy nem sok egyházi funkció vagyott akkor; a mi van is, elvégzi azt a kántor a sekrestyével, harangozóval együtt, ha muszáj, - de tán a várandó vörös övre való tekintettel jobb lenne mégis más napot választani, vélekedett reverendissime Domine Dukay.

Hát megállapodtak zöldcsütörtökben.

S mikorra a nap jól kisütött a nagyhét csütörtökén, kint volt az egész kompánia a Cserén, czókmókostól, papostól együtt.

*

A pap területét hajtatták először. Bizonyosra lehetett venni, hogy abban lesz disznó. Azután, ha a sűrű völgyeket sikertelenül találnák bújni, rákerül a sor a csöndes, szélmentes domboldalakra, a patak mentén, ahol szeret ám ilyenkor az erdei szalonka.

Dukay főtisztelendő úr maga dirigálta ezt a hajtást. Egy kicsit szórakozottnak látszott. Nem hagyta békén a lelkiösmérete. Talán tán még sincs egészen rendén a nagyheti ájtatosságoknak ez a formája, gondolta magában. (Mondani nem mondta; röstelte volna, ha évődni próbálnak vele a czimborái.)

Felállította a vadászokat s a mint egyik jó helyet a másik után osztogatta ki, lassankint felvidúlt szelíd ábrázatja.

A disznónak ősidők óta ismerte már itt minden váltóját és így semmi sem volt könnyebb, mint magamagának olyan pontot nézni ki, a hova ugyan még fortélylyal sem lehetne a fekete ördögfiakat szorítani.

Azt határozta el magában tudniillik, hogy a vörös öv reménységének feláldozza ezt a vadászatot; hadd mulasson más, ő bizony nem kelti hírét annak, ha nem muszáj, hogy ilyen meg amolyan szerencséje volt a *nagyheti* vadászatokon.

Már megadta a jelt a hajtóknak s túl a völgyön, a fiatalos felől, hallani lehetett a rikkantásokat.

Egy csipkebokor mellett állva, hallgatta a pap ezt a kellemetes zenét. Annyira bizonyos volt benne, hogy ezen a kopár ponton látni se fog vadat, hogy nyugodtan gyűjtött rá egy cigarettára. A szél a hajtás felől fújt s így nem kellett attól tartania, hogy a vad megérzi a füstöt s kitér a többi vadász vonalából.

Remek kora-tavaszi nap volt. Oly erősen tűztek a sugarak, hogy a páterka kigombolta mellén a kabátját. Mialatt ezzel bajlódott, nekitámasztotta a puskáját egy fatörzsökhöz. A hajtás lármája hirtelen elhalt; a hajtók leszálltak a völgybe; zúgásuk csak úgy hangzott a paphoz, mint a vadméhek zümmögése, mikor nyáron el-elvillannak az ember füle mellett.

De annál jobban meg lehetett hallani azt az erős, nagy zökkenésekkel közeledő vágatást, a mi a part oldalán igyekezett erre.

Páter Dukay fülelt.

- Ez valami vadállat, gondolta. Bizonyosan egy vén bak, a melyik oldalt tör ki ravaszúl.

De alig hogy bevégezte rövid monológját, olyasmi történt, a mitől elállt a szívverése.

Előtte, vagy hatvan lépésnyire, egy monstrum fekete barom szökött ki a hajlatból a partra. Egy óriás vén kan, egy igazi agyaras. Körülnézett vaksi szemével, fújt jobbra - fújt balra, szaglálódott. Egyszer csak megindult megint, azzal az ügetés formájú vágatással, egyenesen neki a papnak.

A töltött puská még akkor is oda volt támasztva a fatörzsökhöz, de egy ügyes vadásznak könnyű lett volna felkapni s hasznát venni. A mi derék páterünk ellenben meg sem mocczant; szemmeresztve és tátott szájjal várta meg, hogy a kan elrobogjon mellette; nem volt meszszebb tőle a nagy barom tizenöt lépésnél; mikor a csipkebokor mellett kiugrott a tisztásra, végre észrevette, hogy van itt valaki s nagyot rőffent, félreszökött. Akkor kezdett csak igazán vágatni.

Páter Dukay keresztet vetett, azután gyanakodva nézelődött a szomszédai felé, hogy látta-e valaki ezt a »stiklit«.

Senki se látta. Legalább egy mocczanással se árulta el a jegyző, - a kit legközelebb állított volt magához, a cserjés szélére, - hogy van ebben a dologban valami véleménye.

- Hála Istennek! imádkozott a páter a szíve fenekén. Mégis szörnyűség lett volna, ha éppen én lövöm meg ezt az elefántot! Az egész megyében híre ment volna; még a pápa is megtudta volna, nemcsak a méltóságos és főtisztelendő püspök úr.

A hajtás végén összsekerültek a vadászok.

Mindenki kedvetlen volt a miatt, hogy ilyen gyönyörű helyen sincs vaddisznó. Egy hajtó ellenben esküdözött, hogy ő látott meszszirol egyet, mikor a völgyből felkapaszkodott a gerincze.

Leszamarazták.

- Tudjuk már, súgta a postamester dohogva az erdésznek; ismerjük már az efféléket. Bizonyosan a pap ígért nekik egy kupicza pálinkát, csak hogy minél több vadat hazudjanak; azt hiszi a páter, nekünk az *olyan* disznó is jó.

Páter Dukay mindjárt megczáfolta ezt a felfogást azzal, hogy ő maga is ráförmedt a szegény hajtóra:

- Szamár vagy, édes fiam!

De azt már nem tette hozzá, hogy »hazudol«, arra nem vitte rá a lelkiismerete.

FEBRUÁRIUSI ÉJ.

A hold magasan van az égen, éjfél körül járhat az idő.

Idelent hó borít mindent. A végtelen fehérség is segít világítani az égi fénynek; tisztán látni egyenkint az erdő szélső fáit s az erdészház gyümölcsösében alvó fekete varjakat. Nagy, sötét, mozdulatlan gumókként húzódnak össze a galyon; itt szeretnek az ember közelében, ahol akad számukra valamicske hulladék, amit kiszór a cseléd a szemétdombra.

Felhőtlen a menybölt és fagyos a hó, mégis mintha gyöngye köd áramlanék végig a tájon. A holdnak udvara van. Olyankor látni a sugaraknak ezt a ködszerű elhalványodását.

Az erdészház mögött furcsa, magas deszkaépület emelkedik. Egyetlenegy tenyérszerű ablaka van, amin be lehet kukucskálni. Igazi teteje nincs is. Az a fáczántelettető. Erős dróthálózat van fölője vonva, az alatt pedig, vagy egy félölnyivel lejjebb, sűrű spárgaháló libeg lazán. Ha a félénk, riadozó fáczán felvágódik, a spárgában nem üti meg magát. A háló enged egy darabig a rebbenő madárnak, azután - mielőtt a drótban összezúzhatná ostoba fejét, - szelíden visszanyomja.

A kerítésen túl százados tölgyek sorakoznak s mutatják az erdőbe vezető útvonalat. Azt most nem igen lehetne másképp észrevenni: elfödte a tél fehérsége. Az erdő szélén, a sűrű vágás táján, öblöket mutat a hótenger. Ott már egészen elvadult a világ; az már a szabad nyomor gyermekeinek a hazája.

Valaki ébren van ebben a dermesztő éjszakában. Egy zömök, bozontos alak áll a fáczántelettetőnél, szorosan a sövény mellett. Alacsony bódé van ott, elég nagy arra, hogy elférjen benne egy ember. Az alját száraz pelyva borítja vastagon. Jó meleg az és meg nem zizzen, ha az ácsorgó ember a lábát váltogatja. Az ötszögbe forduló deszkafal mindenik lapján van anynyi nyílás, hogy ki lehet löni rajta.

Misó őrzi a fáczánt: lesi a rablót, amely a múlt éjjel olyan zenebonát csinált itten.

Arra ébredt volt fel, hogy dühösen ugat a »rattler.« A hűséges, okos kis patkányfogó kutya majd lehúzza az ágyról. Talpra ugrott s rögtön megütötte fülét a fáczánok lármája, vergődése. Felkapta a puskáját s kiszaladt. Hopp! abban a pillanatban pattant le valami a fáczántelettető dróthálójáról. Egy hosszúka, fekete nyakravalós, sötét állat, amely gyors bakugrásokkal tűnt el a sövény aljában. Egy nagy görény volt az.

Most csöndesen vannak a fáczánok. Egy részök felgalyazott a telettetőben leszúrdalt cserágra. Azon most is akad még itt-ott száraz lomb; a deszkafalak közt nem érte úgy a szél, hogy mindet lefújta, lerázta volna. Lehet képzelni azt a rémületet, a mit az a vérengző bestia keltett a félénk madarak közt, a mikor a dróthálóig kapaszkodva, végig osont rajta, mint a közelgő halál és pusztulás árnyéka. Be-bedugdosta hegyes orrát a drót között s szimatolva fűjt, úgy kereste a nyílást, ahol bejuthat.

Iszen csak *most* jöjjön!...

*

Az erdő felől, a hómezőről, éles, kissé nyújtott, a végén hirtelen elharapott vakkantás hallik. Misó villámgyorsan fordítja arra a fejét. Két árnyék halad ügetve a vágás szélén, a kettő után néhány ölnyre egy harmadik.

Három róka.

Amelyik elől megy, sunyítva halad s behúzza lompos vitorláját; néha hátra kapkod a pajtáshoz; az bizony nagyon is tolakodó, nagyon is nyughatatlan; folyvást hegyezi a fülét s nem igen bánja, hogy marakodó kedvében van a Dulcineája. Most elibe szökik, megállítja: hízelegve lapúl meg előtte, azután gyorsan felpattan megint és körül futkározza. Mindenféle széptevéssel igyekszik kelletni magát. A harmadik, ott hátul, egy jóval kisebb kan, - valószínűleg egy tavalyi kölyök, - szűkölve csücsül le s egyéb multság híján dühösen vakargatja hátúlsó lábával az egyik füle tövét. Ő rá még rá se hederít a mámi, mikor derekabb legény sűrög körülötte.

Most van a farsang rókáéknál.

- Hogy báloznak! - gondolja magában Misó s megpróbálja, vajjon jól célba tudná-e venni valamelyiket.

Lőni nem lehet, arra nagyon is messze vannak. Misó örül, mikor a vén vörösbundás-szuka végre határoz és neki indul megint az erdőnek. Mire való is ez a hiábavaló léhaskodás?

Éppen jókor tűnik el a kalandor-csapat, hogy más valamivel törődhessen a fácánok öre.

Csípős fuvalom leng végig a kerten s megzörrenti a sövény tetejét. Meg van az rakva túskeveszszővel sűrűn. Misót nem csábítja valami nagyon a téli éjszaka egyhangú képe, látott ő már havat eleget, meg égnek meredő fekete sudarat. Inkább a bódéba vonúl s megtoporzékol a puha polyván, hogy élénkítse fázós talpában a vérkeringést.

Tán nem is jön el ma az a bitang. Pedig micsoda borralaló ütné a markát, ha el tudná tenni láb alól!

Sorban nézeget ki a bódé lőrésein. Sehol semmi. A kert üres és néma. A hó fölött árván meredeznek a mindenféle kórok; a köszmétebokrok ritkásan, gyéren szegik az utat. Hátul, az aszaló tövében, van egy rózserakás, ami ott maradt az ősszel, mert kevés szilva termett, nem igen volt mit sokat aszalgatni. Azon a rózserakáson a Misó szeme; az a leggyanúsabb neki. Oda vezettek volt a görénynyomok a havon; szét is hanyatta volna már, ha lett volna kivel, de más dolga akadt a kocsisnak, egymaga pedig röstelt nekifenekedni. Különben is mit ér, ha akkor ugrik ki a rózse alól a beste-férge, amikor az aszaló falának van támasztva a puska, mert aki hasznát tudná venni, épp a görcsös, ripacsos galyakkal bajoskodik.

Az istálló felől rövid ideig tartó veszett visítás hallik. Misó tudja, mi az. A nagy szürke kandúr csíphetett nyakon egy kóborló patkányt, amelyik kimerészkedett a hídlás alól s a hízók óljába készült, hogy megdézsmálja a vályújokat.

Ott hozza már ni! Dorombolva kullog végig az udvaron, be a kertbe; valami jó csendes helyet keres; közben pedig el nem eresztené a zsákmányát. Zöldesen villog a szeme és ideges rándítással csapkodja ide-oda a farkát.

Egyszerre csak ledobja a patkányt s hasra vágódik melléje, elnyújtózik.

- Mi a manó üthetett hozzá? kérdi magában Misó. Furcsa neki, hogy már nem törődik a kandúr a vacsorájával; nem forgatja, nem játszik vele, macskaszokás szerint.

Csak merőn néz egy helyre s még jobban zöldül a nézése.

Misó kíváncsian keresi, hogy mi iránt érdeklődhet anynyira a macska s csakhamar megpillant a havon, a rózserakás irányában, valamit, ami éppúgy guggol, lapúl, nyújtózik, mint a kandúr s úgyis világlik meszsziről a szeme.

Hogy bámúlják egymást!... A görény, meg a macska.

A görény valahonnan a sövény aljából lopózhatott ki; amint kibújt a holdvilágra, még egyszer akkorának tetszett az éj csalóka fényében, mint aminő igazában volt. Ez gondolkozóba ejtette a macskát. Ösztöne arra ingerelte, hogy támadja meg az idegen parvenüt, amely, úgy látszik, szintén rájár a patkányállományra; de azt is megsúgta neki, hogy veszedelmes ellenfél kuksol a sövény mellett, olyan, akinél könnyen élet-halálra menne a párbaj.

A görény nem félt, az látszott rajta. Inkább kíváncsi volt, mintsem gyanakvó. Bizonyosan ismerte már a macskát, tán sokkalta jobban is, mint az őt. Hiszen útaik gyakran esnek össze, csakhogy a görény hasonlíthatatlanul titkolózóbb.

A kandúron végre elhatalmasodik a harcvágy. Gyorsan, egyenesen, tétovázás nélkül, de azért folyvást lelapúlva s hasával a havat súrolva közeledik az idegen ellenfélhez.

Az folyvást mozdulatlan. A szőrét borzolgatja. Abból a meszszeségből ezt se látja Misó, de sejtheti. Mert meggömbölyödik a görény a berzenkedéstől.

Mikor már csak egy ugrásnyira vannak egymástól: újra megtorpan, leguggol a macska.

Misónak eszébe jut egy régi vadásztörténet, amit valaha olvasott. Egy tigris meg egy párducz párbaja. No, most itt van előtte kicsinyben. El is fogja láttára menten a vadászláz.

A macska valóságos parányi tigris. Jóval nagyobb a görénynél. De az meg csupa aczélrúgó. Mint egy valóságos párducz.

Mégis a görény gondolja rá a fejét, hogy jó lesz tán elsikkadni, könnyű az, hisz alig egy pár ugrásnyira van a sövénytől. Ez a fene macska nagyon is itthon érzi magát, erőnek erejével kötekedni akar.

Egyet lódít hát a derekán s megfordul; egyúttal kilöveli bűzös párfümjét a macskára, hogy megriaszsza vele. De a vén szürke kandúrt épp' emiatt önti el még jobban a düh. Rekedt nyávogással, szinte röpülve veti magát a görényre, amely a fekete árnyékot látván a levegőben, rúgóként pattan vissza.

Éles, hegyes fogak vájódnak mindakettőnek a testébe.

Egy hang se hallik. A puha hó elfogja a küzdelem neszét, megtompítja a hempergés, ugrálás, bukdácsolás zaját.

Pedig igazán halálos, szörnyű párbaj ez így, tanúk nélkül, a néma éjszakában.

A macska puhább, de erősebb; a görény szívósabb, vadabb s amellettt újra fecskendi magából a pestist.

A borzasztó szag betölti a levegőt s minthogy arról fúj a szél, belendül a fáczántelettetőbe is. Ott nyomban rémület támad. A fent alvó kakasok szédülve csapkodnak erős szárnyukkal s lekalimpál közülök egyik-másik. Inkább a homokos sarokban húzza meg magát attól fogva.

A harcz pedig tart tovább.

A macska tarkón kapta a görényt, de csak izmos nyakát marja, annélkül, hogy a gégejét kettéharaphatná. A görény ellenben épp a szügyét kereste ellenfelének s kérlelhetetlenül fúrja befelé hegyes orrát az egyre nagyobbodó sebbe.

A kandúr belemélyeszi mind a négy praczliját a parvenü sűrű bundájába s megszaggatván így a tolettjét, eltaszítani igyekszik magától. Most már elereszti a görényt s levegő után kapkodva, panaszosan nyávog.

Nincs irgalom. El kell itt veszni valamelyiknek, vagy tán mindkettőnek.

A hercze-hurczában folyvást közelebb-közelebb lódítják egymást a Misi bódéjához. Onnan most egy villámlás nyilalik ki s megdörren utána a halál.

Görény és macska ott vergődik a havon. Csupa vér mindakettő. Pirosuló utcza mutatja, hogy hol kezdték a párbajt: s egy kis vöröstenger támad ott, ahol befejezték.

*

Az erdészházban csönd van.

Ha felébred is a lövésre valaki, mindjárt a másik oldalára fordul.

Mindenki tudja, hogy Misó leskődött valamire, ő lőtt.

Hogy mire, az majd kisúl reggel, mikor a borraivalót kéri.

A TILALMASBAN.

Úgy bizony!... úgy lesz a'!... megmondtam kendnek; oszt' most már aszondom, érje is be vele. Bőjtös vasárnapja lesz kendnek; koplal kend még húshagyó kedden is, ne féljen. A szomszédék úsznak majd tejbenvajban; Pap Péterek ma ölték le a farsangi malacot; Kapás Daniné már hajnalban átküldött hozzám, hogy tudja, aszongya, van nálunk mindétig egy kis kótyavetye vad, egy-két nyúl vagy őzecske, becserélne egy pulykát vagy egy libát, hadd lenne még tarkább a traktérja. Viszsaüzentem neki, hogy ott futnak a nyulak a mezőn, ott bújnak az őzek az erdőn, az uram meg itthon húzza a bőrt a fagyon; hol egyik oldalára fordul, hol a másikra hengeredik; várja, lesi Illés próféta hollóját, de váltig üresen csattog össze a foga, mint mikor a vak kutya légy után kapkod...

- Tyhúúú! lesz-e vége már egyszer! azt a teremburádat, te hétnyelvű szélkiáltó te!... Hájsz tehetek én róla, ha libát nem neveltél, malacot nem vettél? A vadászatnak pedig fucscs, mert letelt az idő, itt van februárus. Törvény - törvény!

- De a kend gyomrának nincsen tilalom-törvénye, se az enyémnek, úgy-e? Mi közöm nekem a bolond törvényhez, a ki éhezteni a szegény embert! - Ha nem lódul kend mindjárt, nem hoz kend valamit: itt hagyom kendet, megyek anyámhoz vissza, Sarmaságra.

Kajla Márton megcsóválta a fejét s ravaszul húnnyorgatott:

- A múltkor Sárköz-Újlakot mondtál, a minap meg Mezőtúrt. De sok helyt is vagy otthon, galambom.

- Megy kend, nem megy kend? pattogott vérvörös arczczal a harminczasba lépő menyecske.

Márton gazda megpróbálta még egyszer a vékonyabb végét.

- Lásd, te Julcsi te, mikor tavaly ilyenkor elcsíptek, megígértem ám a jáger úrnak, hogy sose botlom többet. Akkor is te vesztél volt meg, te üldöztél ki az erdőre; az volt az istenes, hogy éppen februárus *elseje* lévén, eltudtam hitetni a jáger úrral, hogy rossz kalendáriumot adott a vásáros zsidó, olyat, a ki egy nappal tódít. Mondtam, hogy nekem még ma is csak januárus vagy s hogy februáriusban meg nem lövök én egy nyulat ezért a világért. Nevetett a jáger, de mert a puskámat se sütöttem volt ki még: eleresztett. Hát ha én megszegem ma a szót, ki vagyok én akkor?

- Na 'iszen! kend is ember? hát mit fogadott kend? hogy meg nem ló kend *egy* nyulat februáriusban! Hát löjjön kend *kettőt*. - Én így szoktam: fennhangon esküdözök Bojtánénak, mikor nyáron a megdézsmált kalarábit összeolvassa: »törjön ki kezem-lábom, ha kézzel hozzányúltam«, magamba' pedig azt gondolom: »mire való lenne a kis gereblye, a mivel magamhoz kaparítok belőle egy csuszpájzra valót, ott, a sövény alatt, a lyukon.« - Persze, azt is elfelejtette kend, hogy a Gál Katicza kézfogójára nekünk is ki kell rukkolnunk valamivel. Hisz' mi leszünk a nászok alkalmasint.

Kajla megdöbbsent. - Az ám! a kézfogó!

- No lássa kelmed.

Már ezt azon a hangon mondta a paprikás menyecske, a melyiken a pap az *áment*. Nyilvánvaló volt, hogy puhul az embere. Le is van már győzve. Most már szelídebben illik szólni hozzá. Valaha sok bolondságra vetemedett, mikor »így kelmed - úgy kelmed« mézes szóval bízatta, ugratta. Maradt még valami hatalma az ilyen hízelgésre, úgy látszik.

Márton gazda nagyokat szuszog; a sarokba pislog, a hol a puskája rozsdásodik, meg a búbos mögé tekintget, a hol faszöges fogason lóg a báránybőrös guba.

Egyszer csak a nyakában lóg mindakettő, a puska is, meg a guba is. A puskát lefelé fordítja a csövével, aztán öszszekapja maga előtt a gubát. Kimegy az udvarra, füttyent. Arra egy nagy sovány kuvasz-kopó kullog elő a félszer alól, lerázza magáról a szálkás szőre közé ragadt szalmát.

Julcsi aszszony kedvtelve néz egy darabig utánok, azután vígan dúdolgat valami régi nótát, eközben pedig jól megrakja a tüzet a búbosban.

*

Kint zúzmara van.

A fákon millió meg millió igazgyöngy csillog: hófehér sűrű lomb termett mindenfelé az éjjel; a legkisebb galy is bokrétás díszszel illeszkedik bele a tél e tündéri látványosságába.

A kertek sövénye eleven bújasággal pompázik, büszkélkedik. Most békét hagy a veréb a tüskeveszszőknek, a hova máskor százával szokott telepedni; most kellemetlen neki az apró jégeső, a mi minden rebbenésre hullani kezd a hómorzsával s zúzmarával fedett gályák között.

Mártonnak jó most a zúzmara. Jobban meglehet bújni mögötte, mint a nyári lombok mögött. Azokat félrelibbentheti egy fuvalom, a mi, ha megtalálja rázni a zúzmarás fát: még hulló-foszló csipkelepellettel is eltakargat.

Bokrász, a korcskopó, csendesen kullog a nyomában. Egy kicsit didereg; nem igen nagy a kedve, a míg a kerteken túl a pusztát járják. Nagy kerülőt tesznek arra felé. Egy jó óránál is tovább tart, a míg Márton eléri az erdő alsó részét. Völgyben van az, onnan nem meszszi hallik a puskaszó: azokban a mély sűrűségekben elvész a kopóhang.

Süt a nap, de azért hideg van. A kék égből mintha láthatatlan piczi, fényes tűhegyek hullanak: a zúzmara parányi jégszilánkjai azok, a melyeket a gyöngye sugár olvasztgat le a magas fákról, az erdő fel-felébredő fuvalma pedig meszszi hint el.

Bokrász egy intésre eltűnik a zúzmarás fák alatt. A bozótba bele nem bújnék most, félti a bundáját. Elég ócska pedig, nincs mit kímélni rajta.

Sebaj. Úgy se ott kell keresni ilyenkor a vadat. Annak is van esze, szívesebben tanyáz a ritkább részekben, a hol nem hull mindüntalan a nyaka közé a galyról potyogó jégdara.

Márton gazda magára marad. Első gondolja, hogy óvatosan bekukucskáljon az erdőnyílásokba, hátha mégis erre hordja az ördög a jágert, vagy valamelyik kerülőjét.

Nincs semmi gyanús jel. Elintézi hát hirtelenében az óvatossági rendszabályokat. Neki szalad a szomszéd falu határának, túlmegy a befagyott árkon, kibaktat egészen a kopár domboldalig, a honnan lehordta volt a téli szél a havat, - onnan kanyarodik le újra az erdei völgynek. Ha nyomát keresik, hadd zavarodjanak meg attól. Hadd gondolják, hogy a sánta Hanák járt itt. Biczcent is nagyokat a ballábával, hadd roppanjon lejjebb a hó azon az oldalon.

Vigyázva baktat az erdőt övező árok partján. Ott, a sok ökörfarkkóró alatt, szeret meglapúlni a nyúl. Ha kiugrat vagy egyet, majd oda csalja a kutyát, nyomra vezeti; ha valahol, akkor itt van az Eldorádó, mert a két erdősarok közt halálos bizonyossággal lövésre jön a vad, muszáj neki.

Nagy a némaság. A zúzmarás erdő még kihaltabb, mint máskor ilyenkor. Magasan, nagyon magasan egy ragadozó madár kering, látszik az árnyéka a havon, a mint elsuhan a tűnődő vadász fölött. Mártonnak végig borzong a háta. Ebadta nyavalyás kísértet-madara! akkor is ott kóválygott egyre a feje fölött, a mikor tavaly szégyent vallott, hogy megfogta a jáger.

»Uff-uff!... uff-uff!...«

Mártonnak tátva maradt a szája, kimereszti a szemét; nem törődik már a kísértet-madárral, lohol befelé az erdőbe. Egy kicsit meszszire ment a kutya, úgy hallik, mintha az urasági fiatalosban hajtana. Gyorsan, egymásután, élesen, türelmetlenül csendül a kopóhang, bizonyosan szemrehajt a vén betyár.

A mint elvész a vad előle, mindjárt meg is csillapúl, meglassúdik, gondolkodva ümmög.

Az ember siető lépései alatt ropogva süppedezik a hó; a fehér lombok alatt igyekszik fel a dombra, ott kell átváltani a vadnak.

Végigsiet az árok mentén, folyvást fülel a távolodó kopóhajtásra, a szeme pedig azalatt mohón kutat valamit a havon. Ahán! itt mentek át!... Őzet hajt a vén Bokrász; az éles, mély hóban nehezen futott a karcsú, magas állat; leleszakadt alatta a fagyos hókéreg, meg is sebezte a lábát. Ahun egy vércsöpp, ni.

Hej, milyet ugrana az a Julcsi, ha egy szép bakocska fordúlna ki otthon a bő guba alól!

Mártont elkapja a reménykedés, meg a szenvedély, nem bír magával, beoson a tilosba, az *uraságiba*, a melyik kétszerte tilalmas ő neki. Mert először is az már nem *falusi*, másodszor pedig februáriusban volnánk és a törvény mégis csak törvény, vagy legalább az kéne, hogy legyen.

Ha idejében eléri a túlsó domboldalon a nagy bükkfa tisztását, százat tesz egyre, hogy övé az őz. Ebben a zúzmarás erdőben kerüli a bokrok sűrűségét a szegény vad, már pedig azon a dombon csak ott visz egy kopárabb vonal. Bizonyos, hogy arra kanyarodik a bakocska. (Vagy ha suta, hát legyen sutácska, mindegy az Julcsinak.)

Éppen kiugranék a fák alól, hogy átvesse magát a túlsó dombra, de még jókor kapaszkodik meg egy fiatal cser derekába, hogy el ne vágódjék az ijedtségtől. Az erőszakos mozdúlatra megrázkódik a fa s lezúdítja fagyos ékessége egy részét a vadász nyaka közé.

Márton huhogni szeretne a borzongás mián, de a torkába fagy a hang. Majd kiesik a szeme, olyan rémülten néz a nagy bükkös felé, a mi alig van tőle vagy háromszáz lépésnyire.

Egy fekete alak jött ott ki a bozót közül s gyorsan lapúlt meg a százados bükkfa dereka mellett.

Ha nincs ilyen gyönyörű zúzmara, észre kellett volna vennie Mártont, de a fehér lombok, úgy látszik, megvédték most a fölfedeztetés veszedelme ellen.

Moczczanni sem mert.

A kísértet-madár ott bolygott szakadatlanul a feje fölött. Látni lehetett megint el-elsuhanó sötét árnyékát.

A völgykatlanból jóval tisztábban csendült bele a hallgatag téli levegőbe a kopó éles hangja:

»Uff-uff!... uff-uff!...«

Bizonyosra lehetett venni, hogy fordúlt az őz s közeledik a bükkfa felé, a hol a jáger várja.

Márton már észrevette. A vadszedor-bokrok között, ott ni, hogyan igyekszik feljebb, egyre feljebb. Féltősen és mégis kecsesen dobálja át magát az útjába kerülő alacsony bokrokon, de a nagyobbakat nem meri szegényke átugrani. Mert a nagy szökés után mélyebbre süppedne a hóban. Jaj de keserves is most a futás benne!

Még egy iramodás s az őz elvillan a nagy bükkfa mellett. Ott van a jáger, rá se néz, meg se mozdul.

Márton szeretne ráordítani, hogy miért nem lő? mit tátja ott a száját? de eszébe jut a törvény, meg minden egyéb. Jaj! csak már elhordaná a manó onnan, hadd loholhatna ő is visszafelé, akárhogy pöröl Julcsi otthon.

Erős dörrenés veri fel pihenéséből az erdő visszhangját, nyomban utána fájdalmas kutya-vonítás, egyre gyengülve, elhalva.

A vén korcskopó ott fekszik a havon, meghempereg rajta, csápol egyet-kettőt a farkával s vége neki. Márton gazdában meghúl a vér. Erre nem is gondolt. Pedig jussa volt hozzá a »jáger«-nek, hogy elpusztítsa az idegen bestiát, a mely halálra üldözte a vadját a tilalmasban.

*

A pusztai földeken, nagy kerüléssel, közeledik egy ember a falu felé. Parasztguba van a nyakában, a guba alól semmi gyanúst se látni ki, jól el van rejtve benne a rövidcsövű puska.

Meszsziről idáig fénylenek a falu ablakai; lámpa világa árad ki belőlök. A kertek alatt bóczorgó ember szemében is megcsillan valami. Egy könnycsepp.

Talán a hideg sajtolta ki.

Vagy talán az erdők csöndjében pihenő jó barát búcsúztatója az.

Csupa fehér minden; zúzmarások a fák; tiszta kék az ég, szelíden ködös a föld...

A TANUSÁGTÉTEL.

Pátyiból mentem Bukóra.

Géza barátomat látogattam volt meg Pátyiban s onnan az ő fogatán kellett volna eljutnom a bukói vasútállomásra.

Kedves jó czimborám marasztott, a míg csak fogott rajtam a szíves látás; de végre még sem tölthettem egész életemet az ő pusztai rezidenciájában. A mikor látta, hogy már se szép szó, se fenyegetés nem tartóztat: befogatott s útnak indított a vén Gyikaival.

A sárgák jó ügetéssel röpítettek ki a pusztáról, bele egy másik pusztaságba, a Suhásba.

Öreg Gyikai Tivadar megült a bakon nagy konokúl és nem törődött egyébbel, csak a lovaival. Folyvást a nyergesen volt a szeme. Az volt a gyöngébb, az húzott rosszszabbul, mégis csak a rudast biztatta Gyikai, azt suhíntgatta meg enyhén az ostorával.

- Gyí, Bátor, gyí!

- Jobban kíméli kend a nyergest, - szóltam, mikor kint voltunk már a tanyai fasorból.

- Jobban, - motyogott közönyösen s végig legyintett a rudason.

- Minek?

- Beteg.

- Ahán!

- Ühüm!

Jó darabig hallgattunk.

Szép tájon gördült át a kocsink, olyan volt az út, mint a deszka. Az igazi puszták beszélő némasága kötötte le akaratlanúl is a figyelmemet. Sehol senki, és mégis áruló nyomok a látó szemnek mindenfelé. A pusztai kút ostroma leeresztve a mélybe, azon hát veder lóg. Látszik a poros marhajárás széles vonala, a miből tudni lehet, hogy rendes itatóhely ez. Meszszire innen egy szikes tó fehér víze csillog, a tavon még fehérebb pontok világlanak: azok a nagy, tanyai libák; nagyon meszszire hát még sem kéne menni, ha embert akarna találni az ember. Bizonyosan amögött a kis akáczerdő mögött van a ház, oda vonúlnak este a fehér libák, gágogva, sétálva, hosszú sorban.

- Megütte a lábát, szólt Gyikai félvállról, hátrafelé.

Az ám; sántított egy pirinyót a nyerges. Eddig még nem is tűnt szemembe.

- Hol?

- Hát t'om én?

(Értsd: »hát tudom én?«) Megint végigcsipantott a szegény rudason.

- Hm! kezdte újra, nem igen érünk ma be vele Bukóra. Mondtam is az úrnak odahaza.

- Ttyűh! az baj lenne; nekem utaznom *kell* ma.

- Mondok egyet; ahun a suhási csárda ni.

- Csak nem akarja kend, hogy ott megszállják?

- Nem, hanem ott még cserélhetünk lovat. Azontúl két órányira seholszem.

- Hát akkor cseréljük.

- Az ám!

Már most nem tudtam, mit jelent ez az »az ám!« Lehetett megnyugvás is, lehetett csúfondárosság is.

- Kinek van ott lova?

- A csárdásnak. Jó két vasderes az.

- Hát akkor komolyan mondta kend.

- Bizony.

A sárga igazán sántított. Ej, milyen szerencse, hogy még itt ér bennünket a baj, a hol segíteni lehet magunkon.

Egy kis negyedóra múlva befordultunk a csárda elejére.

Kint ült a csárdás a tornácson s erősen fújta a kapadohány-füstöket. Gyikai rászólt: adj' isten Péter bácsi! Nagyon egykorúak lehetek pedig. Hanem a csárdás jobban őszbe csavarodott már. Csak úgy dűnnyögve fogadta a köszöntést. Mindössze az *istent* lehetett kihallani; azt se tudhattuk, nem káromkodik-é.

- Julcsi hej! - (Ezt a csárdás kiáltotta.)

Formás aszszonyszemély röppent ki a házból. Leánya lehetett volna a csárdásnak.

- Hát osztán? kérdezte neheztelő hangon, nem is igen ügyelve ránk.

- Vendég van!

- Sz' látom! A kelmed gondja!

Valami házi perpatvar lehetett köztök, mielőtt megjöttünk. Nem akartam még jobban elmérgesíteni, közbeszóltam:

- Beteg az egyik lovunk, Péter bácsi. Nem szállunk itt meg, még egy italra se igen van időnk; hanem arról van szó, hogy jó pénzért fuvart adna kelmed Bukóig.

A csárdás meggondoltan állt fel; kiverte, azután kifújta a pipáját, csak akkor felelt, vagy inkább kérdezett:

- Bukóig?

Ketten is mondtuk Gyikaival: »addig.«

Az aszszonyszemély ott állt az ajtóban szótlanul, s nézte az urát. Az is rápislantott vagy kétszer s megint leült.

- Nincs fuvar, - mondta.

- Megveszett kend? - sipított a menyecske s csípőjére kapta a két kezét. Egy álló hete semmit se keresett kend, ott pusztul el vérbe' mind a két lova, még jártatni se viszi. Örüljön kend az isten jóságának, hogy egy kis kereset kínálkozik.

- Ühüm, - bólintott Péter s megrázta a vállát. Hát jól van, te mondád. Én megyek. (Azzal újra felpattant a helyéről.)

- Hova a nyilába menne kend?

Péter nem neki felelt, hanem nekünk.

- Más az én lovamat meg ne rontsa. Isten neki Tivadar, fogj ki, erigy haza; én majd elviszem az urat a gazdád kocsijával.

Gyikai kapott az alkalmon.

- Van kendnek esze, Péter bácsi!

Egy kicsit csend vala.

Csak a csárda nagy kerek szalmakoszorúczégérének a zizegése hallatszott, a mint a rúdon rázta-fújta a szél.

- Segítsek kendnek befogni? - kérdezte az aszszony, nagy hirtelenséggel lecsillapodva.

A csárdás nem felelt, hanem furcsán bandzsított az élete párjára. - Ne sietess hékás, mer' még el találsz késni valamitől; mondta rejtélyesen.

A menyecske vagy elérte, vagy nem, de anynyi szent, hogy belepirúlt. Hallottam hogyan dűnynyög:

- Bolond,... bolond.

Bántam is én, csakhogy tovább mehettem Bukó felé. Odáig még jó két és fél óránk volt.

Gyikai megkapta a borravalóját s felpattant a rudasra, vígan vezette maga mellett a sánta nyergest.

- Oszt hazahozza kend a kocsit mindjárt, - biztatta a csárdást.

- Hozom no, persze hozom. Semmi hiba se leszen benne.

Nekifordult az aszszonyának s békülő hangon kérte: - Vigyázz *mindenre* itthon, szentem. Megjövök ma, török-szakad.

A vasderesek ugyancsak pihent állapotban voltak. Úgy ragadt volna mindakettő, mint a sárkány. Péter hagyta egy darabon, hadd vág tassanak. A pusztai úton lehet az. Mikor jól kifutotta magát a két ló, mindjárt olcsóbban adta. A Sorvadó táján már csak azzal törődtek, hogy el tudják hajtani magokról a legyet.

*

A Sorvadó egy nádas árok, a mely néhol alig egy ölnyi széles, de néhol két-háromszáz lépésre is elterpeszkedik a mocsarával. A ki ösmeri szeszélyeit, az könnyen megtalálja rajta a járható pontokat; de a ki nem tudja, hogy hol merül, az át nem bír jutni szekérrel a túlsó partjára.

Péter rögtön meglelte a sekélyest s mikor az arasznyi mély pocsolyán túl voltunk, a helyett, hogy az utat kereste volna, elkezdett lépésben hajtani az egyre sűrűsbödő buja nádas mellett, a mi az árok vonalán erdősödött és jól eltakart bennünket a másik oldal elől.

- Mi a manót csinál? nem jól megyünk, - zúgolódtam.

- Nem-e? Bízsa csak rám az úr, - szólt és félre vágta a kalapját, azután lehúzta a szemére; felállt a szekérben s úgy nézett vissza, jobbra, a csárda felé, sokáig.

- Mit nézeget kelmed?

- Megnézheti ám azt az úr is.

- Ugyan?

- De meg ám. Álljon csak fel egy kicsit. Hóha! hóha! Csillag!...

A lovak megálltak.

- Hát mit lát a csárdán? mi?!

- Nem látok én semmit.

- Ez az igazi; lássa?! - Én se látok!

Bolonddá tesz, gondoltam s össze akartam szidni. De elibém vágott.

- Hol a czégér?! - kérdezte fennhéjázva.

A czégér sehol sem volt.

Péter fölemelte a kezét s dühösen öklözött bele a levegőbe.

- Heej!

Hosszasan nyújtotta ezt a »hej«-t s keserűen folytatta: - Nem először van ám, hogy nincs czégér. Tudja-e hát az úr, hogy minek nincsen? Jeladás az a Kurtatanyára, hogy elmentem hazúlról. Ott a tanya az akáczos sarkában.

Ott volt biz az. Jövet nem láttuk, mert eltakarták a fák, de innen visszánézve, az egész fehér házikó a szemünkbe ötlött mindjárt. Oda való volt a sok fehér liba is.

A csárdás észrevette, hogy az órát nézegetem. (Végre is mindez nagyon mulatságos lehet, de nekem nem szabad a vasútról lekésnem.) Vígasztalt:

- Ne tessék aggódni. A »gyors«-ot már úgy is elszalasztanók, akárhogy sietnénk, mert kiszakadt a töltés a tavon, a hol át kellett vón mennünk; azt majd megkerüljük. Az esti személyvonathoz meg *háromszor* is odaröpítem innen idejére.

- »Az ördögbe, csak *egyszer* lennék ott már,« - gondoltam magamban. De nem eredtem az öreggel vitába. Még megharagszik, kifog s itt hagy a nádasban a Géza szekérével.

Pétert immár nem kellett biztatni, megeredt a szava.

- Édes kis aranyom! Nagyon szeretem ám; oszt' be kell látnom, hogy sokat gyötrődik mellettem, amikor rossz a kedvem. A légytől is féltém; a szellőtől is féltém; ki nem állhatom, ha az a sok rossz személy rontja; mind eltoltam tőle a tanyai aszszonyt.

- Kiről beszél, öreg?

- Hát kiről beszéljek? A feleségemről!... Persze az úr nem tudja, hogy vagy huszonöt esztendő vagyon közöttünk; nekem most is csak olyan »kis aranyom« ő, mint mikor tizenhat esztendő korában elvettem. S én most az ötvenhárom nyomom, az a gazember Kurta Gyura meg csak tavaly jött meg a katonaságtól; ott itta el a jussát nálam, a kis aranyom mosolygásáért. De áldom most az urat, hogy itt van, tanú kell nekem úgylis, régen!

Már megint dühösködve beszélt.

Hogy a zivatar hordta volna el azt a kötélre való Gyikait, a mikor befogta azt a sánta sárgát! Most ki vagyok szolgáltatva kényre-kegyre ennek a pusztai Otellónak. Mit akarhat ez *én* velem, ha neki *tanú* kell?!...

A csárdás bizalmasan hajolt hátra s mintha attól félne, hogy meghallja a nádas és tovább adja, suttogva mondta:

- Most megkerüljük az árkot; lássa az úr, amott ni, a hol a csárda felé fordul a nádas egyik szárnya. Betoppanunk, a mikor senki se vár. Majd megtetszik látni, mi leszen abból!

(Belzebúb volt arra kíváncsi, nem én.)

Péternek egyszerre akadozni kezdett a hangja. Elérzékenyedett, aztán megint csak felfortyant.

- Éppen akkor is azért szidtam, a mikor megjöttek. Hogy az a Kurta gyerek már megint ott ivott nálunk. Most már hitelre iszik. De kell is annak a bor! Az aszszony kéne neki, vájja ki a kánya a szemét. Hanem most *tanú* leszen az úr mindenre!

- »No iszen szépen vagyunk, nagyon szépen« ismételtettem magamban gépiesen; és belátván, hogy úgy sem javíthatok a dolgomon, legalább az érdeklődésemet próbáltam fölkelteni.

- Hát igazán kutya van a kertben?

- 'Isz hogyha csak a kertben volna! Hanem kutyának elég kutya.

- Mit forral, bátya?

- Majd a mi *akkor* eszembe jut. Ha megint ott érem, *akkor* leszen az úr az én tanúm.

Ideges kezdtem lenni a tanúskodás enynyi emlegetésére. Még megcizálnak Poncziustól Pilátusig e miatt a rabiátus vén ember miatt.

Mintha kitalálta volna, hogy mire gondolok, mentegetőzött:

- Nem lesz azzal az úrnak semmi gondja. Csak az kell nekem, hogy úgy tudja valaki, a kinek hisznek majd, a hogy én megcsinálom. De most már mehetünk is.

A dereseket csípte a szúnyog, régóta tüszköltek már és rázták sörényöket, csapkodták a hasok alját a patájukkal. Vigan kezdtek koczogni az árok nádasa mellett, a neszfogó puha pázsiton. Tíz percnél se telt több, már egy jókora kerülővel éppen a csárda háta mögé jutottunk.

Ott megállította Péter a lovakat s kibogozta az istrángjokat.

- Most jöjjön velem az úr!

Átvezetett egy keskeny pallón s majdnem futva loholt a csárdájához. Czipelt magával engem is. Útközben rászólt egy bámészkodó libapásztorra, hogy menjen a lovakhoz, ügyeljen rájuk, a míg mi visszakerülünk.

Mikor lihegve betoppantunk, egy legény ugrott ki a söntésből. Ott volt a csárdás felesége is; a kaczkias menyecske olyat visített, mint egy páva. Az ura rá se nézett, csak a legénynek esett neki.

- Te vagy az, Kurta Gyura?

Az se volt puliszkából; féloldalt a szemére húzta bokrétás kis kalapját s daczosan mondta: - én hát!

- Hát csakugyan te vagy? - kérdezte a csárdás mégegyszer. - Ha csakugyan te vagy, hát tudod-e, mit mondtam neked utóljára: hogy be ne tedd ide a lábadat többet, mert a derekad bánja meg; letöröm...

Úgy villogott a szeme, hogy egy húsz éves kölyöknek is becsületére válhatott volna. Kurta Gyura már nem szólt, csak elkezdett gyürkőzni.

No, én nem avatkozom bele. A »gyors«-ról már úgy is lekéstem hadd jussak el legalább az esteli bumlihoz. Egyétek meg egymást.

- Gyere csak, Gyura fiam! - szólt az öreg csárdás, hihetetlenül szelíd hangon.

Indult kifelé. Gyura utána. Én Gyura után. Csak a megriadt aszszony maradt az ivóban. De ő is eszébe jutott az öregnek. Viszszarikkantott: - Julcsi?! Julcsi?? - Hát kijött az aszszony is.

A mint a verőfényes, kerítetlen udvarra értünk, nekiugrott az öreg Péter Kurta Gyurának.

Összszefogóztak.

Most már a fiú is ölni akart. Hisz' látja az aszszony. Belemarkolt a vén csárdásba s úgy csimpaszkodott rá, mintha minden újja aczél-harapófogó lett volna. Csak akkor látszott meg, hogy milyen kemény csont az a vén csont. Úgy szedegette le magáról az izmos fiatal legényt, mint a kuvasz a kullancsot. Utóljára fölemelte a levegőbe s lesuhintotta, hogy szinte nyekkent, a mikor meglapította az anyaföldet. Péter maga emelte fel.

Akkor már szelíd volt Kurta Gyura, mint a bárány.

- Hát látod Gyura, ez most kijárt neked. Te magad vagy az oka s te magad kerested. Erigy békével haza és tanulj meg, hogy *itt* én vagyok itthon.

Gyura az orráig húzta a kalapját s vérpirosan ballagott el az akáczos felé.

- No, ténsúr, - fordult hozzám az öreg, - enynyiből állt a tanúságtétel. Ha kérdi valaki, elmondhatja. Most oszt' igazán indulhatunk.

- Hál' istennek, - sóhajtottam fel a szívem mélyén.

- Csak egyet tegyen még meg a ténsúr a kedvemér'.

- Kettőt is, Péter bácsi.

- Vigyük el magunkkal a kis aranyomat, mer' jobb, ha nem adódik semmiféle alkalom se néki. Elfér majd mellettem, a bakon.

- Vigyük csak, vigyük, *minél előbb*.

Néhány percz múlva vígan ügettek a vasderesek a bukói állomás felé.

A bakon ült Péter, mellette meg a felesége, a ki egyre röstelkedett, húzódozott, még talán pityergett is.

- No-no, kis aranyom, - búgta folyvást az öreg csárdás, - nono!

S szerelmes szemeket vetett duzzogó aszszonyára.

Hozzám egyetlen szava sem volt több az egész hosszú úton.

-&-